

**МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ФАКУЛЬТЭТ ЖУРНАЛІСТЫКІ
Кафедра медыялогіі**

ДАРАШКЕВІЧ Марыя Аляксандраўна

**ВЕРБАЛІЗАЦЫЯ КАНЦЭПТУ “БЕЛАРУСЬ” У БЕЛАРУСКІМ
І РАСІЙСКІМ ДРУКУ**

Магістарская дысэртацыя
спецыяльнасць 1-23 80 05 Журналістыка

Навуковы кіраўнік:
Віктар Іванавіч Іўчанкаў,
доктар філалагічных навук,
прафесар

Допущена да абароны
“___” _____ 2020 г.
Заг. кафедры медыялогіі
_____ Н. А. Федотава
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Мінск, 2020

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ.....	6
ГЛАВА 1 КАНЦЭПТ ЯК МОЎНАЯ І ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛАГІЧНАЯ КАТЭГОРЫЯ ЁЖУРНАЛІСТЫЦЫ: АГУЛЬНАТЭАРЭТЫЧНЫ АСПЕКТ	10
1.1 Традыцыі даследавання канцэпту ё кагнітыўнай лінгвістыцы	10
1.2 Канцэпт як базавае паняцце кагнітыўнай лінгвістыкі. Суадносіны канцэпту з іншымі паняццямі гуманітарнай навукі	13
1.3 Канцэпт як культурна-моўны фрагмент выявы свету.....	16
1.4 Методыка аналізу вербалізацыі канцэпту ё сродках масавай інфармацыі	19
ГЛАВА 2 СПАСАБЫ ВЕРБАЛІЗАЦЫІ КАНЦЭПТУ “БЕЛАРУСЬ” У ПРЭСЕ: ПРАГМАТЫЧНЫ, СІНТАГМАТЫЧНЫ І ТЭМАТЫЧНЫ АСПЕКТЫ	26
2.1 Парадыгматыка і сінтагматыка канцэпту “Беларусь” у друку	30
2.2. Асаблівасці фарміравання канцэпту “Беларусь” у тэкстах газет Беларусі і Расіі: тэматычны аспект.....	33
2.2.1 Тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі	39
2.2.2 Тэматычная каляядзерная прастора канцэпту “Беларусь” у беларускай і расійскай перыёдыцы.....	44
ГЛАВА 3 АНАЛІЗ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ КАНЦЭПТУ “БЕЛАРУСЬ” У ДРУКУ НА СЕМАНТЫЧНЫМ, АКСІЯЛАГІЧНЫМ, СІНТАКТЫЧНЫМ І ПРАГМАТЫЧНЫМ УЗРОЎНЯХ	47
3.1 Семантычныя асаблівасці функцыянавання канцэпту “Беларусь” у прэсе Беларусі і Расіі.....	47
3.2 АКСІЯЛАГІЧНАЯ прырода канцэпту “Беларусь” і прэзентацыя яго зместу ё беларускіх і расійскіх перыядычных СМІ	50
3.3 Даследаванне вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускай і расійскай прэсе на ўзроўні сінтактыкі	54
3.4 Прагматычныя стратэгіі вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі	61
ЗАКЛЮЧЭННЕ	67
СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ.....	70
ДАДАТАК А	138
ДАДАТАК Б	138

РЭФЕРАТ

Магістарская дысертацыя ўтрымлівае 149 старонак і 91 крыніцы.

КАНЦЭПТ “БЕЛАРУСЬ”, ВЕРБАЛІЗАЦЫЯ КАНЦЭПТУ, ДРУК БЕЛАРУСІ І РАССІІ, МЕТОДЫКА АНАЛІЗУ ВЕРБАЛІЗАЦЫІ КАНЦЭПТУ Ў СРОДКАХ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ, МЕДЫЯДЫСКУРС, ДЫСКУРСІЎНЫЯ СТРАТЭГІІ.

Аб’ектам магістарскай дысертацыі выступаюць перыядычныя сродкі масавай інфармацыі Беларусі і Расіі. Прадметам – вербалізацыя канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку.

Мэта працы – выявіць асаблівасці вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у медыядыскурсе на парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным узроўнях.

У працы выкарыстоўвалася наступныя метады: кампаратыўны; дэскрыптыўны; дыскурснага аналізу; семантыка-стылістычны; кагнітыўнага мадэлявання.

Навуковая навізна магістарскай дысертацыі заключаецца ў тым, што ў ёй прапануецца методыка аналізу канцэпту ў СМІ, распрацаваная аўтарам, а таксама ўпершыню даследуецца вербалізацыя канцэпту “Беларусь” на парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным узроўнях.

Тэарэтычная значнасць працы ў тым, што яна будзе садзейнічаць далейшай распрацоўцы праблем кагнітыўнай журналістыкі і медыялінгвістыкі, падымае пытанне мэтазгоднага і правамернага выкарыстання канцэптаў, у прыватнасці канцэпту “Беларусь”, у журналісцкіх матэрыялах.

Практычнае значэнне працы заключаецца ў тым, што высновы дазваляць павысіць эфектыўнасць дзейнасці нацыянальных СМІ. Праблемы і тэндэнцыі ў выкарыстанні паданалізнага канцэпту ў расійскіх перыядычных выданнях, выяўленыя ў магістарскай працы, пакажуць, на што трэба звярнуць асаблівую ўвагу пры пошуку шляхоў узмацнення станоўчага іміджу краіны. Методыка аналізу канцэптаў у медыя, прапанаваная аўтарам, можа выкарыстоўвацца ў іншых даследаваннях, спецкурсах, манаграфіях, якія закранаюць пытанні кагнітыўнай журналістыкі і медыялінгвістыкі.

Аўтар працы пацвярджае дакладнасць даследавання, а таксама аб’ектыўнасць спасылак на крыніцы, выкарыстаныя ў працы.

Дарашкевіч М. А.

РЕФЕРАТ

Магистерская диссертация содержит 149 страниц и 91 источника.

КОНЦЕПТ “БЕЛАРУСЬ”, ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА, ПЕЧАТЬ БЕЛОРУСИ И РОССИИ, МЕТОДИКА АНАЛИЗА ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ КОММУНИКАЦИИ, МЕДИАДИСКУРС, ДИСКУРСИВНЫЕ СТРАТЕГИИ.

Объектом магистерской диссертации выступают периодические средства массовой информации Беларуси и России. Предметом – вербализация концепта “Беларусь” в белорусской и российской печати.

Цель работы – выявить особенности вербализации концепта “Беларусь” в медиадискурсе на парадигматическом, синтагматическом, тематическом, аксиологическом, семантическом, синтактическом и прагматическом уровнях.

В работе использовались следующие методы: компаративный; дескриптивный; дискурсного анализа; семантико-стилистический; когнитивного моделирования.

Научная новизна магистерской диссертации заключается в том, что в ей предлагается методика анализа концепта в медиа, разработанная автором, а также впервые исследуется вербализация концепта “Беларусь” на парадигматическом, синтагматическом, тематическом, аксиологическом, семантическом, синтактическом и прагматическом уровнях.

Теоретическая значимость работы в том, что она будет содействовать дальнейшей разработке проблем когнитивной журналистики и медиалингвистики, поднимает вопрос целесообразного и правомерного использования концептов, в частности концепта “Беларусь”, в журналистских материалах.

Практическое значение работы заключается в том, что выводы позволят повысить эффективность деятельности национальных СМИ. Проблемы и тенденции в использовании анализируемого концепта в российских периодических изданиях, выявленные в магистерской работе, покажут, на что надо обратить особое внимание при поиске путей укрепления положительного имиджа страны. Методика анализа концептов в медиа, предложенная автором, может использоваться в других исследованиях, спецкурсах, монографиях, которые затрагивают вопросы когнитивной журналистики и медиалингвистики.

Автор работы подтверждает достоверность исследования, а также объективность ссылок на источники, использованные в работе.

Дорошкевич М. А.

THE ABSTRACT

The master thesis contains 149 pages and 91 sources.

CONCEPT “BELARUS”, VERBALIZATION OF THE CONCEPT, PRESS OF BELARUS AND RUSSIA, METHODOLOGY OF ANALYSIS VERBALIZATION OF THE CONCEPT IN MEDIA, MEDIA DISCOURSE, DISCURSIVE STRATEGIES.

The object of the master thesis is the periodical media of Belarus and Russia. The subject is the verbalization of the concept “Belarus” in the Belarusian and Russian press.

The objective of the work is to reveal the peculiarities of verbalization of the concept “Belarus” in the media discourse on paradigmatic, syntagmatic, thematic, axiological, semantic, syntactic and pragmatic levels.

The following research methods were used: comparative; descriptive; discourse analysis; semantic and stylistic; cognitive modeling.

The scientific novelty of the master thesis: it offers a methodology for analyzing the concept in the media, developed by the author, and for the first time studies the verbalization of the concept “Belarus” on paradigmatic, syntagmatic, thematic, axiological, semantic, syntactic and pragmatic levels.

Theoretical significance of the work: it will contribute to the further development of cognitive journalism and media linguistics issues, raises the issue of appropriate and rightful use of the concepts, in particular the concept of “Belarus”, in journalistic materials.

The practical significance of the work: conclusions will make it possible to improve the effectiveness of the national media. Problems and trends in the use of the analyzed concept in Russian periodicals, discovered in the master work, will indicate important aspects in the search for ways to enhance the positive image of the country. The methodology of analysis of concepts in the media proposed by the author can be used in other studies, special courses, monographs that deal with cognitive journalism and medial linguistics.

The author of the work confirms the reliability of the study, as well as the objectivity of references to sources used in the work.

Darashkevich M. A.

УВОДЗІНЫ

Кагнітыўная журналістыка апошнім часам набывае ўсё большую актуальнасць пры вывучэнні медыядыскурсу. Асноўнай адзінкай моўнай свядомасці рэцыпіентаў і спараджальнікаў інфармацыі ў сучасных даследаваннях журналісцкіх тэкстаў з гледжання іх кагнітыўнай дзейнасці становіцца канцэпт – ментальнае ўтварэнне, што з’яўляецца пасярэднікам паміж экстра- і інтралінгвістычнай рэальнасцю. Менавіта канцэпт прызнаецца асновай культурнай і міжкультурнай камунікацыі, таму вывучэнне вербалізацыі пэўнай адзінкі моўнай свядомасці ў медыя розных дзяржаў дазваляе выявіць стэрэатыпы ўспрымання іх грамадзянамі азначанай канцэптам з’явы.

Мэтазгодна праводзіць даследаванне канцэпту ў медыядыскурсе краін, якія цесна ўзаемазвязаны, дапаўняюць і ўзаемна ўплываюць адна адну. Для Рэспублікі Беларусь такім стратэгічным партнёрам з’яўляецца Расійская Федэрацыя. Дзяржавы актыўна супрацоўнічаюць як на двухбаковым, так і на шматбаковым узроўнях, палітычныя аспекты двухбаковых адносін знаходзяцца ў цеснай сувязі з эканамічнымі і культурнымі. Фарматам супрацоўніцтва Беларусі і Расіі выступае іх супольнае членства ў міжнародных арганізацыях рэгіянальнай інтэграцыі: Саюзнай дзяржаве, ЕАЭС, АДКБ. Аналіз вербалізацыі канкрэтнага канцэпту ў беларускіх і расійскіх сродках масавай інфармацыі дазволіць атрымаць каштоўныя веды пра звыклыя для грамадскасці дзвюх краін спосабы ўспрымання і рэагавання на пэўны фрагмент рэчаіснасці.

У канцэптасферу ўваходзіць шэраг ключавых канцэптаў, па якіх можна скласці ўяўленне пра найважнейшыя рысы менталітэту пэўнага народа, характарыстыкі пэўнай мясцовасці і да т. п. Базавай адзінкай моўнай свядомасці для медыя Беларусі і Расіі, праз якую раскрываецца патэнцыял двухбаковых зносін краін, лічым канцэпт “Беларусь”. У межах магістарскай дысертацыі пад канцэптам “Беларусь” разумеем сістэмную сукупнасць уяўленняў, якія рэпрэзентуюць у канцэнтраваным выглядзе тыповыя асацыяцыі большасці людзей пра Беларусь як пра адменную тэрытарыяльную цэласнасць, якая характарызуецца спецыфічнай палітычнай, эканамічнай і сацыяльнай структурай.

У працы разглядаюцца журналісцкія тэксты ў друкаваных СМІ. Менавіта ў іх былі закладзены асновы журналістыкі як прафесійнай дзейнасці, складваліся асноўныя стылістычныя прыёмы і сродкі, што зараз вызначаюць мову і стыль масавай камунікацыі.

Актуальнасць дысертацыі заключаецца ў тым, што, па-першае, упершыню прапануецца распрацаваная аўтарам метадалогія ўзроўневага аналізу канцэпту ў медыя: парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным. Па-другое,

вербалізацыя канцэпту “Беларусь” не даследуецца ў іншых працах, прысвечаных праблемам кагнітыўнай журналістыкі і медыялінгвістыкі. Патрэбнае, аналіз вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі выяўляе важныя асаблівасці медыядыскурсаў дзвюх дзяржаў і дазваляе сфармуляваць рэкамендацыі для журналістаў краін па правамернаму выкарыстанню паданалізнай адзінкі свядомасці.

Аб’ектам працы выступаюць перыядычныя сродкі масавай інфармацыі Беларусі і Расіі. Прадметам – вербалізацыя канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку. Гіпотэза магістарскага даследавання: Канцэпт “Беларусь” – складанае ментальнае ўтварэнне, вербалізацыя якога можа быць прааналізавана ў медыядыскурсе па шматузроўневай методыцы. Высновы, зробленыя падчас гэтага даследавання, змогуць стаць асновай для выпрацоўкі рэкамендацый журналістам беларускай і расійскай прэсы па вербалізацыі ў тэкстах паданалізнага канцэпту.

Мэта працы – выявіць асаблівасці вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у медыядыскурсе на парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным узроўнях.

Для рэалізацыі пастаўленай мэты ў магістарскім даследаванні вырашаюцца наступныя агульныя і прыватныя задачы:

- распрацаваць методыку аналізу вербалізацыі канцэпту ў сродках масавай інфармацыі;
- устанавіць структуру канцэпту “Беларусь” у перыядычных выданнях Беларусі і Расіі;
- прааналізаваць вербалізацыю канцэпту “Беларусь” на парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным узроўнях;
- сфармуляваць рэкамендацыі для беларускіх і расійскіх журналістаў па выкарыстанні канцэпту “Беларусь” у тэкстах.

Матэрыял для даследавання быў атрыманы з расійскіх газет “Российская газета”, “Известия”, “Коммерсант” і “Ведомости” і з беларускіх – “СБ. Беларусь сегодня”, “Рэспубліка”, “Народная газета”, “Звязда”. Маніторынг праводзіўся сярод грамадска-палітычных газет, што распаўсюджваюцца на ўсёй тэрыторыі азначанага рэгіёна. Такія СМІ, па-першае, з’яўляюцца ўніверсальнымі і, па-другое, асвятляюць усе тэмы грамадскага жыцця. Прынцыпова важным пры выбары гэтых газет было тое, што яны запатрабаваныя для асноўнай часткі насельніцтва, а значыць рэпрэзентатыўныя пры аналізе друку краін.

Перыяд правядзення маніторынгу ў СМІ – з 1 студзеня 2015 г. па 1 студзеня 2020 г. Пачатак перыядызацыі вызначаны 1 студзеня 2015 г., бо менавіта тады набыла моц дамова пра Еўразійскі эканамічны саюз. Узнікла

міжнародная арганізацыя, членамі якой у тым ліку сталі Рэспубліка Беларусь і Расійская Федэрацыя. Прытрымліваемся гіпотэзы, што гэта падзея прывяла да ўзрастання колькасці журналісцкіх матэрыялаў пра Беларусь у расійскіх СМІ. Перыяд аналізу абмежавалі 1 студзеня 2020 з мэтай захавання значнасці атрыманых вынікаў для цяперашняга моманту.

На першым этапе маніторынгу было выяўлена больш за 2000 публікацый у расійскіх газетах “Российская газета”, “Известия”, “Коммерсант” і “Ведомости” і ў беларускіх – СБ. Беларусь сегодня”, “Рэспубліка”, “Народная газета”, “Звязда”. На другім этапе маніторынгу трэба было з гэтага аб’ёму тэкстаў выбраць матэрыялы, у якіх словы, што актуалізуюць канцэпт “Беларусь”, не проста згадваюцца, а інтэрпрэтуюцца журналістам. Для гэтага для расійскіх выданняў мы скарацілі перыяд выбаркі – з 25 сакавіка па 9 красавіка кожнага паданалізнага года. У выніку было выяўлена 100 матэрыялаў з расійскіх газет, дзе найбольш ярка рэпрэзентуецца паданалізны канцэпт. У беларускіх выданнях не было патрэбы прывязвацца да пэўнай інфармацыйнай нагоды, бо канцэпт «Беларусь» крытычна разглядаецца часцей, чым у расійскіх медыя. Таму метадам суцэльнай выбаркі з газет Беларусі для адэкватнага параўнання і апісання таксама было адабрана 100 тэкстаў.

У працы выкарыстоўвалася наступныя метады тэкставай апрацоўкі: кампаратыўны; дэскрыптыўны; дыкурснага аналізу; семантыка-стылістычны; кагнітыўнага мадэлявання.

Навуковая навізна магістарскай дысертацыі заключаецца ў тым, што ў ёй прапануецца метадыка аналізу канцэпту ў СМІ, распрацаваная аўтарам, а таксама ўпершыню даследуецца вербалізацыя канцэпту “Беларусь” на парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным узроўнях.

Тэарэтычная значнасць працы ў тым, што яна што яна будзе садзейнічаць далейшай распрацоўцы праблем кагнітыўнай журналістыкі і медыялінгвістыкі, падымае пытанне мэтазгоднага і правамернага выкарыстання канцэптаў, у прыватнасці канцэпту “Беларусь”, у журналісцкіх матэрыялах.

Практычнае значэнне працы заключаецца ў тым, што высновы, да якіх прыйшлі падчас аналізу вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускім друку, дазваляць павысіць эфектыўнасць дзейнасці нацыянальных СМІ. Праблемы і тэндэнцыі ў выкарыстанні паданалізнага канцэпту ў расійскіх перыядычных выданнях, выяўленыя ў магістарскай працы, пакажуць, на што трэба звярнуць асаблівую ўвагу пры пошуку шляхоў ўзнаўлення станоўчага іміджу краіны. Акрамя таго, метадыка аналізу канцэптаў у медыя, прапанаваная аўтарам, можа выкарыстоўвацца ў іншых даследаваннях, спецкурсах, манаграфіях, дапаможніках, якія закранаюць пытанні кагнітыўнай лінгвістыкі і медыялінгвістыкі.

Асноўныя палажэнні магістарскай дысертацыі былі прадстаўлены ў выглядзе дакладаў і абмяркоўваліся на навуковых канферэнцыях студэнтаў і аспірантаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Усерасійскай навукова-практычнай канферэнцыі аспірантаў і студэнтаў “Праблемы масавай камунікацыі” ў Варонежскім дзяржаўным універсітэце, Міжнароднай канферэнцыі “Вобраз Радзімы: змест, фарміраванне, актуалізацыя” ў Маскоўскай мастацка-прамысловым інстытуце, Міжнароднай канферэнцыі студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў “Медыя ў сучасным свеце” ў Санкт-Пецярбургскім універсітэце, Міжнародным моладзевым навуковым форуме “Ламаносаў” у Маскоўскім дзяржаўным універсітэце ім. М. В. Ламаносава, Міжнародных навукова-практычных канферэнцыях “Слова ў кантэксце часу”, “Выдавецкая справа ў Рэспубліцы Беларусь: гісторыя, сучасны стан, праблемы і перспектывы”, “Журналістыка-2018”, “Журналістыка-2020” у Беларускім дзяржаўным універсітэце і інш. Па тэме дысертацыі былі апублікаваны 21 праца, у тым ліку 10 у замежных зборніках канферэнцый. Вынікі даследавання выкарыстоўваюцца ў навучальным працэсе ў курсах “Дыскурс беларускіх СМІ” і “Медыярыторыка”.

Структура працы складаецца з уводзінаў, трох глаў, заключэння, спіса літаратуры і двух дадаткаў. У першай главе разглядаюцца канцэпт як моўная і лінгвакультуралагічная катэгорыя; падаецца метадыка аналізу канцэпту ў сродках масавай інфармацыі, распрацаваная аўтарам. У другой главе засяроджваецца ўвага на спосабах вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі на ўзроўнях прагматыкі, сінтагматыкі, вызначаецца тэматычная структура паданалізнага канцэпту ў беларускай і расійскай медыясвядомасці. У трэцяй главе даследуецца вербальная рэпрэзентацыя канцэпту “Беларусь” у тэкстах газет Беларусі і Расіі на семантычным, аксіялагічным, сінтактычным і прагматычным узроўнях. У заключэнні прыводзяцца высновы даследавання і даюцца рэкамендацыі журналістам беларускай і расійскай прэсы па правамерным выкарыстанні канцэпту “Беларусь” у матэрыялах.

ГЛАВА 1

КАНЦЭПТ ЯК МОЎНАЯ І ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛАГІЧНАЯ КАТЭГОРЫЯ ЁЖУРНАЛІСТЫЦЫ: АГУЛЬНАТЭАРЭТЫЧНЫ АСПЕКТ

Кагнітыўная журналістыка – галіна гуманітарнай навукі, якая актыўна развіваецца ў рамках сучаснай антрапацэнтрычнай парадыгмы. Станаўленне яе звязана з патрэбай разгледзець медыямаўленне ў якасці складніка гнэсеалагічнай дзейнасці чалавека.

З дапамогай мовы мы паведамляем пэўную інфармацыю. Пры перадачы думкі выкарыстоўваюцца веды не толькі пра мову, але і пра сацыяльны кантэкст, свет, адрасата, прынцыпы маўленчых зносін і г. д. Пытаннімі захоўвання гэтых ведаў, іх структуравання ў мове падчас камунікацыі займаецца кагнітыўная лінгвістыка.

Найважнейшы аб’ект даследавання кагнітыўнай лінгвістыкі – канцэпт. Ён разглядаецца як адзінка ў свядомасці чалавека, што вызначае яго культурна-нацыянальнае ўяўленне пра рэчаіснасць.

1.1 Традыцыі даследавання канцэпту ў кагнітыўнай лінгвістыцы

Кагнітыўная лінгвістыка – параўнальна новы напрамак у гуманітарыстыцы. Кагнітыўная лінгвістыка ўсё яшчэ не можа лічыцца навуковай дысцыплінай з падрабязна распрацаванай тэрміналогіяй і выразна акрэсленым прадметам даследавання. Асноўная складанасць для даследчыкаў у тым, што яна не ўпісваецца ў рамкі адной навукі, яна ляжыць на скрыжаванні некалькіх дысцыплін. Але Т. Г. Скрабцова слушна адзначае, што гэта “з’яўляецца характэрнай асаблівасцю сучасных гуманітарных ведаў – дастаткова ўспомніць іншыя “памежныя” галіны, такія як псіхалінгвістыка, сацыялінгвістыка, этналінгвістыка, этнапсіхалінгвістыка, біялінгвістыка, юрыслінгвістыка, камп’ютарная лінгвістыка, палітычная лінгвістыка, а таксама лінгвагеаграфія, лінгвістычная антрапалогія” [71, с. 6-7]. Кагнітыўная лінгвістыка бярэ звесткі і вынікі эксперыментальных даследаванняў з іншых навук: з псіхалогіі, філасофіі, сацыялогіі, этнаграфіі, культуралогіі, паліталогіі, тэорыі штучнага інтэлекту і інш. У гэтым і выяўляецца міждысцыплінарнасць навукі. Галоўную ролю тут, вядома, адыгрывае лінгвістыка. На сёння кагнітыўны напрамак у мовазнаўстве цалкам сфарміраваўся. Па меркаванні Л. Р. Бабенка, ён “зыходзіць з разумення мовы як асноўнага сродку выражэння ведаў пра свет” [4, с. 25]. Важна дадаць, што мова ў кагнітыўнай лінгвістыцы яшчэ і сродак арганізацыі, апрацоўкі і перадачы інфармацыі і пры гэтым яшчэ і “разнавіднасць уласцівасці чалавека да пазнання” [59, с. 264].

Годам стварэння кагнітыўнай лінгвістыкі прынята лічыць 1989 г. Тады на навукавай канферэнцыі ў Дуйсбургу абвясцілі пра стварэнне асацыяцыі кагнітыўнай лінгвістыкі, а значыць, яна стала асобным лінгвістычным напрамкам. Аднак не ўсе навукоўцы згодныя, што кагнітыўная лінгвістыка ўзнікла ў канцы 80-х гг. XX стагоддзя. Некаторыя звязваюць зараджэнне гэтай галіны лінгвістыкі са з'яўленнем у 1976 г. кнігі Джорджа Мілера і Філіпа Джонсана-Лэрда “Мова і ўспрыманне” [90]. У ёй аўтары распрацоўвалі тэорыю псіхалексікалогіі, якая вывучала сістэму мовы ў псіхалагічным аспекце. Кагнітыўная лінгвістыка пераняла многія падыходы і ідэі Мілера і Джонсана-Лэрда.

Далейшае развіццё навукі стымулююць працы Дж. Лакафа [60], Р. Джакендофа [88], Р. Лангакера [89], Т. ван Дэйка [16], Дж. Хэймана [91] і інш. Але варта адзначыць, што гэтыя індывідуальныя даследаванні былі мала звязаны паміж сабой. Такая сітуацыя ў замежнай кагнітывістыцы існавала да пачатку 90-х гг. XX ст. У 1996 г. і 1997 г. у Еўропе выходзяць першыя падручнікі па кагнітыўнай лінгвістыцы “Уводзіны ў кагнітыўную лінгвістыку” Ф. Унгэрэра і Х.-Й. Шміта [83] і “Кагнітыўныя асновы граматыкі” Б. Хайну [86].

У 1985 г. кагнітыўная лінгвістыка прыходзіць у Расію. У аглядзе У. І. Герасімава ўпершыню сустракаецца паняцце “кагнітыўная граматыка” [11]. Паводле В. А. Маславай, важную ролю ў фарміраванні расійскай кагнітыўнай лінгвістыкі адыгралі публікацыі прац па мадэляванні разумення натуральнай мовы: рускія пераклады кніг Ц. Вінаграда “Праграма, што разумее натуральную мову” і Р. Шэнка з калегамі “Апрацоўка канцэптуальнай інфармацыі”, XXIII том “Новага ў замежнай лінгвістыцы”, прысвечаны кагнітыўным аспектам мовы, і зборнік перакладаў “Мова і інтэлект” [62, с. 22].

Станаўленне кагнітывістыкі ў СССР адбывалася дзякуючы працам такіх даследчыкаў, як Н. Д. Аруцюнава [2], М. М. Болдыраў [5], А. С. Кубракова [58], Ю. С. Сцяпанаў [75], І. А. Сцярнін [65], В. М. Тэлія [76] і г. д. Гэтыя навукоўцы асабліваю ўвагу звяртаюць на значэнне “чалавечага фактару ў мове”, на ўзаемасувязь лінгвістыкі, філасофіі і псіхалогіі.

Апошнімі дзесяцігоддзямі ў беларускім мовазнаўстве адзначаецца цікавасць даследчыкаў да пытанняў кагнітыўнай лінгвістыкі. Спрыяюць гэтаму дасягненні замежных лінгвакагнітывістаў. Аднак, як сведчыць К. С. Півавар, назіраецца тэндэнцыя да разгляду кагнітыўнай лінгвістыкі не як асобнай навукі, а як праекцыі традыцыйных раздзелаў мовазнаўства [64, с. 20]. У беларускіх навукоўцаў адсутнічае адзіны падыход да кагнітыўнага даследавання мовы, што перашкаджае развіццю гэтага актуальнага напрамку лінгвістыкі. В. К. Шчэрбін падае такія звесткі: “калі на 2008 г. у працах беларускіх канцэптолагаў разглядаюцца канцэпты амаль сямі дзясяткаў розных тыпаў, то

ўкраінскім канцэптолагам удалося выдзеліць і апісаць канцэпты амаль дзвюх соцень разнастайных тыпаў, а тыпалогія апісаных расійскімі даследчыкамі канцэптаў аб'ядноўвае амаль чатыры сотні назваў. Калі ў Расіі і Украіне ўжо выдадзены манаграфіі і спецыялізаваныя зборнікі навуковых артыкулаў па канцэпталогіі, анталогіі канцэптаў і разнаатыпныя слоўнікі канцэптаў, то ў Беларусі выкладу вынікаў тэарэтычных і практычных дасягненняў у галіне канцэпталогіі прысвечаны толькі разрозненыя навуковыя артыкулы моваведаў (А. Лукашанец, Т. Паўлоўская, В. Шчэрбін), літаратуразнаўцаў (М. Мішчанчук, Н. Бахановіч) і прадстаўнікоў іншых галін навук" [87, с. 174]. Такім чынам, беларуская кагнітывістыка перажывае перыяд свайго станаўлення, апісвае ўласныя нацыянальныя канцэпты, даследчыкі робяць захады аб'яднаць разрозненыя навуковыя працы па гэтай тэме ў тэарэтычную базу асобнай навукі.

У працы "Кагнітыўная лінгвістыка" вылучаюцца пяць напрамкаў навукі. Аўтары згаджаюцца з тым, што размежаванне напрамкаў і аднясенне асобных навукоўцаў да тых ці іншых з іх умоўнае. Бо многія даследчыкі працавалі ў рамках розных канцэпцый. Але, на іх погляд, класіфікацыя адлюстроўвае асноўныя тэндэнцыі сучаснай лінгвістыцы [65, с. 12]. Разгледзім гэтыя напрамкі:

- **культуралагічны** – аналіз канцэптаў як элементаў культуры, які абавіраецца на звесткі розных навук (Ю. С. Сцяпанаў [75]). Такія даследаванні звычайна міждысцыплінарныя, мова выступае толькі як адна з крыніц ведаў пра канцэпты (напрыклад, пры апісанні канцэпту выкарыстоўваюцца інфармацыя пра этымалогію слова, што называе гэты канцэпт);

- **лінгвакультуралагічны** – разгляд названых моўнымі адзінкамі канцэптаў як элементаў нацыянальнай лінгвакультуры. Адсочванне іх сувязі з нацыянальнымі каштоўнасцямі і нацыянальнымі асаблівасцямі пэўнай культуры (С. Р. Варкачоў [9], У. І. Карасік [54], Г. Г. Слышкін [73], Р. В. Токараў [80]);

- **лагічны** – канцэпт даследуецца па-за сваёй моўнай формай з дапамогай лагічных метадаў (Н. Д. Аруцёнава [2], Р. І. Павілёніс [63]);

- **семантыка-кагнітыўны** – аналіз лексічнай і граматычнай семантыкі мовы ў якасці сродку разумення зместу канцэптаў (М. М. Болдыраў [5], А. С. Кубракова [58], З. Д. Папова [65], І. А. Сцярнін [тамсама]);

- **філасофска-семіятычны** – даследуюцца кагнітыўныя асновы знаканасці (А. У. Краўчанка [57]).

У сучаснай лінгвістыцы ўсе напрамкі ўжо дастаткова аформіліся, кожны мае свае метадычныя прынцыпы, ёсць у іх прыхільнікі сярод кагнітолагаў. Варта заўважыць, што адзначаныя намі напрамкі аб'ядноўвае тэарэтычнае ўяўленне пра канцэпт як адзінку свядомасці.

1.2 Канцэпт як базавае паняцце кагнітыўнай лінгвістыкі. Суадносіны канцэпту з іншымі паняццямі гуманітарнай навукі

Задача кагнітыўнай журналістыкі – мадэляванне карціны свету з дапамогай канцэптаў – універсальных адзінак, што маюць моўнае выражэнне і этнакультурную спецыфіку. Лінгвісты даследуюць прыроду канцэпту, спосабы выражэння і метады яго вывучэння. Але дагэтуль адсутнічае адзіны падыход да вырашэння некаторых праблем канцэпту: структура ўніверсальнай адзінкі, суадносіны канцэпту і яго рэпрэзентацыі, а таксама канцэпту і значэння асобных слоў.

Узнікненне тэрміна “канцэпт” звязваюць з імем С. А. Аскольдава, які ў 1928 г. апублікаваў артыкул “Канцэпт і слова” [3]. Даследчык тлумачыў канцэпт як разумовае ўтварэнне, што замяняе ў свядомасці чалавека вялікую колькасць прадметаў аднаго і таго ж роду. Крыніцы яго тэорыі трэба шукаць у палеміцы пра імёны і рэчы, якая разгарнулася яшчэ ў XVI стагоддзі паміж наміналістамі і рэалістамі. Нягледзячы на шматлікія выступы С. А. Аскольдава на гэту тэму, вывучэнне канцэптаў у той час не атрымала развіцця.

Станаўленне антрапацэнтрычнай парадыгмы ў гуманітарыстыцы (сярэдзіна XX ст.) выклікала цікавасць навукоўцаў да вывучэння канцэпту. Калі раней, у адпаведнасці з сістэмным падыходам, мова разглядалася як сістэма, што існуе незалежна ад чалавека, то антрапацэнтрычная парадыгма прыцягнула ўвагу да чалавечага фактару ў мове і да моўнага фактару ў чалавеку. Узнікае шмат даследаванняў, у якіх аўтары імкнуліся знайсці дакладнае абазначэнне канцэпту.

Навукоўцы па-рознаму тлумачаць паняцце “канцэпт”. Напрыклад, згодна з культуралагічным падыходам, канцэпт – складанае сацыяпсіхічнае ўтварэнне, у якое ўваходзяць паняццёвыя, вобразныя і каштоўнасны кампаненты. Ю. С. Сцяпанаў дае такое азначэнне: “Канцэпт – гэта згустак культуры ў свядомасці чалавека, тое, у выглядзе чаго культура ўваходзіць у ментальны свет чалавека” [75, с. 14]. Тэарэтыкі крытычнага дыскурсу-аналізу пад канцэптам разумеюць “знак, што мае фіксіраванае значэнне ў межах адной спецыфічнай галіны” [84, с. 153]. Паводле В. А. Маславай, канцэпты – гэта згусткі нацыянальна-культурных сэнсаў, вывучэнне якіх дапамагае зразумець асаблівасці светаўспрымання народа, уявіць канцэптуальную і нацыянальную карціну свету [62, с. 53]. Трактоўкі паняцця адрозніваюцца, але зазначым, што даследчыкі сыходзяцца на думцы: канцэпт – адзінка ў свядомасці чалавека, якая вызначае яго прыналежнасць да пэўнай культуры.

К.С. Півавар вылучае наступныя асноўныя характарыстыкі канцэпту:

- 1) мінімальная адзінка чалавечага вопыту ў яго ідэальным уяўленні;
- 2) асноўная адзінка апрацоўкі, захавання і перадачы ведаў;

- 3) канцэпт мае рухомыя межы;
- 4) асноўная адзінка культуры [64, с. 24].

Такім чынам, канцэпт рэпрэзентуе цэлы свет у мысленні чалавека, дазваляе далучыцца да культуры краіны, стварае канцэптуальную сістэму.

Роль канцэпту ў мове звычайна адыгрывае слова. Яно становіцца моўным знакам, які дапамагае больш поўна і адэкватна выразіць змест канкрэтнага паняцця. Аднак гэта не значыць, што канцэпт трэба суадносіць толькі з адным словам. Наадварот, ён звязваецца з усімі адзінкамі (сінонімы, фразеалагізмы, афарызмы і інш.), у якіх канцэпт выяўляецца ў мове.

Даследаванні З. Д. Паповай і І. А. Сцярыніна паказалі, што канцэпты ў свядомасці чалавека складаюцца з:

1. яго непасрэднага сэнсарнага досведу – успрымання рэчаіснасці органамі пачуццяў;
2. непасрэдных аперацый чалавека з прадметамі, з яго прадметнай дзейнасці;
3. разумовых аперацый чалавека з іншымі канцэптамі, якія ўжо існуюць у яго свядомасці – такія аперацыі могуць прывесці да ўзнікнення новых канцэптаў;
4. моўных зносін (канцэпт можна паведаміць, вытлумачыць, прапанаваць чалавеку ў моўнай форме);
5. самастойнага пазнання чалавекам значэнняў моўных адзінак, што засвойваюцца падчас жыцця [65, с. 86–87].

Значыць, мова – толькі адзін са спосабаў узнікнення канцэптаў у свядомасці чалавека. Але для эфектыўнага фарміравання канцэпту адной мовы мала. Патрэбны пачуццёвы досвед, нагляднасць, прадметная дзейнасць з той ці іншай рэччу. Паводле М. М. Болдырава, толькі ва ўзаемадзеянні розных відаў успрымання ў свядомасці чалавека складваецца паўнаўартасны канцэпт у адзінстве вобразнага кампанента, інфармацыйнага зместу і інтэрпрэтацыйнага поля [5, с. 36].

Праблема размежавання тэрмінаў “значэнне”, “паняцце”, “вобраз” і “канцэпт” – адна з прынцыпова важных у кагнітывістыцы. Паняцце грунтуецца на істотных характарыстыках прадметаў і з’яў, якія вылучаюцца ў выніку паступовага абстрагавання ад другасных прыкмет. Гэта значыць, што нараджэнне паняцця абумоўлена тэарэтычным пазнаннем. Канцэпт у адрозненне ад паняцця адлюстроўвае любыя, нават не асноўныя, характарыстыкі аб’ектаў і з’яўляецца вынікам звычайнага пазнання, кагніцыі.

Значэнне і канцэпт суадносяцца як частка і цэлае. Значэнне слова дае толькі агульнае ўяўленне пра змест таго ці іншага канцэпту, адлюстроўвае якую-небудзь яго частку. Гэта пацвярджаецца наяўнасцю ў мове сінонімаў, розных азначэнняў і апісанняў аднаго і таго ж канцэпту. Значэнне і канцэпт

адлюстроўваюць рэчаіснасць, але канцэпт больш цесна злучаны з рэальнасцю. Значэнне ж слова – агульнавядомая і камунікатыўна-рэlevantная частка канцэпту, якая выступае ў актах камунікацыі.

Значэнне функцыянуе ў сістэме мовы, канцэпт – у сістэме лагічных адносін і формаў; значэнне – моўны феномен, канцэпт – разумовы; значэнне – адзінка семантычнай прасторы мовы, канцэпт – канцэптасферы. Значэнне змяшчае пэўную колькасць агульнавядомых для канкрэтнага грамадства семантычных прыкмет. Семантыка слова дапамагае прадстаўнікам соцыуму разумець адзін аднаго падчас камунікацыі. Змест канцэпту шырэй зместу значэння, бо ў структуру канцэпту на працягу гісторыі народа ўваходзяць дадатковыя характарыстыкі аб'екта. Канцэпт пашырае значэнне слова, таму што змяшчае ментальныя прыкметы той ці іншай з'явы, у тым ліку і невербальныя.

Важнасць вывучэння падабенстваў і адрозненняў тэрмінаў “канцэпт” і “вобраз” не выклікае сумненняў. Вобраз і канцэпт адлюстроўваюць рэчаіснасць у індывідуальнай ці калектыўнай свядомасці. Вобраз асноўваецца на рэальнасці, ён не існуе ў ідэальнай прасторы, чаго нельга сказаць пра канцэпт. Напрыклад, даследуючы канцэпт “Беларусь”, будзем разглядаць яго як указанне не толькі на пэўную тэрыторыю, але і на людзей, якія жывуць у гэтых тэрытарыяльных межах, іх мову, гісторыю, асаблівасці як нацыі і да т. п. Пры гэтым структура канцэпту можа быць акрэслена досыць выразна, гэта значыць магчыма вылучэнне асноўных характарыстык у межах канцэпту, рэпрэзентатыўных для большай часткі моўнай і культурнай супольнасці. Вобраз жа складаецца ў тым ліку і з разнастайных суб'ектыўных уяўленняў пра аб'ект, і таму ніводнае даследаванне не можа ахапіць іх усе. Як сцвярджае Ю. Р. Гарэлава, “паняцце вобраза шырэй, больш напоўнена візуальнымі і эмацыянальнымі кампанентамі. Канцэпт больш акцэнтаваны на катэгорыі сутнасных і тыповых рыс і звыклых сэнсаў” [14, с. 81].

Варта адрозніваць паняцці “канцэпт” і “імідж” па такім крытэрыі, як «стыхійнасць / свядомасць фарміравання». Канцэпт – гэта прадукт стыхійна складзенага ўспрымання. Асноўная характарыстыка канцэпту ў межах гэтай дыхатаміі – яго супярэчлівы характар, бо канчатковая мэта яго фарміравання не была адразу зададзена, а калі і існавала ў невыяўным выглядзе, не былі падабраны сродкі яе дасягнення. Імідж жа – гэта свядома сканструяваная выява, «мэтанакіравана і праграма канструіруемая катэгорыя» [61, с. 361]. Гэта значыць, што іміджы канструююцца аб'ектам у адпаведнасці з выразна сфармуляванымі мэтамі, па пэўных праграмах, з дапамогай патрэбных тэхналогій. Часта «імідж» інтэрпрэтуецца як не адпаведная рэальнасці версія аб'екта, у той час калі гаворка ідзе пра «канцэпт», маецца на ўвазе, што прыцып адпаведнасці рэальнасці выконваецца.

Такім чынам, канцэпт – найважнейшы сродак пранікнення ў таямніцу разумова-маўленчых працэсаў, які дапамагае выявіць пэўныя канцэптуальныя прыкметы ў тым ці іншым кантэксце зносін.

1.3 Канцэпт як культурна-моўны фрагмент выявы свету

Культура вербалізуецца ў мове, менавіта мова акумулюе ключавыя канцэпты культуры, трансліюючы іх у знакавым увасабленні – словах. Паводле В. У. Красных, кагнітыўная база складаецца не толькі са звестак пра свет, але і з ведання мовы і ведаў пра мову [56, с. 47]. Ствараецца моўная карціна свету. Безумоўна, яна суб'ектыўная і нясе ў сабе адбітак светаўспрымання пэўнага народа. Мадэляванне карціны свету адбываецца з дапамогай універсальных адзінак – канцэптаў, што выяўляюцца ў мове і адлюстроўваюць этнакультурныя асаблівасці краю.

Канцэпт разглядаюць як характэрную праяву нацыянальнага менталітэту – своеасаблівы спосаб індывідуальнага і групавога ўспрымання і разумення свету. Відавочна, што прадстаўнік аднаго народа бачыць свет не так, як прадстаўнік іншага, кожны па-свойму канцэптуалізуе свет. Пад канцэптуалізацыяй разумеюць “працэс структуравання ведаў і ўзнікнення розных структур прадстаўлення ведаў з нейкіх мінімальных канцэптуальных адзінак” [58, с. 93]. Даследаванне канцэптаў і мовы як неад’емных складнікаў любой культуры дапамагае прасачыць эвалюцыю светапогляду нацыі, лепш зразумець яе імкненні, інтарэсы. Створаная з дапамогай канцэптаў карціна свету – гэта “база, на аснове вывучэння якой выводзяцца ўласцівасці нацыянальнага характару, што надае моўнай карціне свету гнэсалагічную каштоўнасць” [54, с. 20]. Важна адзначыць, што культурны вопыт, гістарычная памяць народа, а таксама культурная індывідуальнасць чалавека ўплываюць на разуменне ім зместу канцэпту.

Адметнасць такіх “згусткаў культуры” ў іх этнаспецыфічнасці. У. І. Карасік, Г. Г. Слышкін асноўнымі характарыстыкамі канцэптаў лічаць [тамсама, с. 13–15]:

1. **Комплекснасць існавання.** Канцэпт – гэта ўмоўная ментальная адзінка, скіраваная на комплекснае вывучэнне мовы, свядомасці і культуры. Свядомасць – гэта месца знаходжання канцэпту, культура вызначае канцэпт, мова апрадмечвае лінгвакультурны канцэпт.

2. **Ментальная прырода.** Канцэпт мае ментальную прыроду. Ён захоўваецца ў свядомасці чалавека, менавіта ў свядомасці адбываецца ўзаемадзеянне мовы і культуры.

3. **Абмежаванасць свядомасцю носбіта.** Канцэпт існуе ў індывідуальнай ці калектыўнай свядомасці. Можна вылучыць індывідуальныя,

групавыя (сацыякультурныя), этнакультурныя і агульначалавечыя канцэпты. Важна, што індывідуальныя канцэпты багацей і разнастайней за любыя калектыўныя.

4. **Трохкампанентнасць.** У складзе канцэпту можна вылучыць каштоўнасны, вобразны і паняццыйны кампаненты. Апошні захоўваецца ў свядомасці ў вербальнай форме (гэта тое, як мы можам абазначыць канцэпт). Вобразны ж кампанент невербальны, яго можна толькі апісаць і інтэрпрэтаваць. Заўважым, што прафесар В. І. Іўчанкаў лічыць найважнейшым аспектам дыскурса – спецыфіку інтэрпрэтацыі, якая задаецца ў яго рамках [26, с. 187].

5. **Умоўнасць і размытасць.** Канцэпт – гэта ўмоўная адзінка ў тым сэнсе, што свядомасць непадзельная і яе дзяленне робіцца ў даследніцкіх мэтах. Самыя актуальныя для носьбітаў мовы асацыяцыі складаюць ядро канцэпту, менш значныя – перыферыю. Дакладных межаў канцэпт не мае. Моўная адзінка, якой актуалізуецца ядро канцэпту, называе канцэпт.

6. **Каштоўнасць.** Канцэпт адрозніваецца ад іншых ментальных адзінак вылучэннем каштоўнаснага элемента. Каштоўнасць – цэнтр канцэпту, бо канцэпт дапамагае даследаваць культуру, а ў аснове культуры ляжыць менавіта каштоўнасны прынцып.

7. **Зменлівасць.** Канцэпт можа змяняць ацэначны знак з адмоўнага на станоўчы ці са станоўчага на адмоўны. Змяняюцца таксама вобразны і паняццыйны складнікі канцэпту.

8. **Поліапеляцыйнасць.** Існуе шмат спосабаў моўнага звароту да кожнага канцэпту. Напрыклад, з дапамогай лексем, фразеалагізмаў, свабодных словазлучэнняў, сказаў, невербальных сродкаў. Спосабы апеляцыі да аднаго і таго ж канцэпту ў розных культурах неаднолькавыя, і гэта спараджае цяжкасці ў міжкультурнай камунікацыі.

9. **Шматмернасць.** Канцэпт шматмерны. Традыцыйныя адзінкі кагнітывістыкі (фрэйм, сцэнарыі, гештальт і г. д.) могуць выкарыстоўвацца даследчыкамі для мадэлявання канцэпту.

10. **Метадалагічная адкрытасць.** Лінгвакультуралогія – міждысцыплінарная навука, таму ў ёй выкарыстоўваюцца як лінгвістычныя, так і нелінгвістычныя метады.

Лепш за ўсё для пошуку канцэптаў падыходзіць публіцыстычнае слова. Бо журналісты для ўздзеяння на чытача спецыяльна звяртаюцца да канцэптаў, каб выклікаць у свядомасці рэцыпіента інфармацыі пэўныя асацыяцыі, думкі, пачуцці. Як слушна адзначае С. В. Зелянко, аўдыторыя, “канцэптуальная карціна свету якой мае пэўныя пункты судакранання з канцэптуальнай карцінай свету журналіста, павінна атрымаць адпаведную яго інтэнцыям і сваім уяўленням пра змест публікацыі інфармацыю” [20, с. 100]. Менавіта таму засяроджваемся на дыскурсе СМІ – прасторы камунікацыі, у межах якой

узаемадзейнічаюць розныя (і нават супрацьлеглыя) меркаванні і экспліцытна ці імпліцытна распаўсюджваюцца аксіялагічныя, палітычныя, культурныя і іншыя арыенціры. Вылучаецца канцэптуальная журналістыка, галоўныя задачы якой, на думку С. М. Прохаравай, уплываць на канцэптуальныя карціны свету носбітаў мовы, выяўляючы канцэптуальныя карціны свету вядомых асоб, а таксама ствараць пераканаўчыя для чытачоў фасеты канцэптаў, тым самым фарміруючы канцэптасферу пэўнай мовы [67, с. 265].

У магістарскай дысертцыі разглядаецца не ўся сістэма сродкаў масавай інфармацыі. Увага скіравана толькі на прэсу. Тлумачым гэта двума прычынамі. Па-першае, друк як сродак інфармацыі сфарміраваўся раней за ўсё астатняе. Менавіта там былі закладзены асновы журналістыкі як прафесійнай дзейнасці, там складваліся асноўныя стылістычныя прыёмы і сродкі, што зараз вызначаюць мову і стыль масавай камунікацыі. Па-другое, тэксты газет – “найбольш даступны і зручны з гледжання лінгвістычнага апісання матэрыяла, бо не патрабуе папярэдняга запісу і далейшай расшыфравкі, як, напрыклад, радыё- і відэаматэрыялы” [18, с. 23].

Важна адзначыць, што міжнародная інфармацыя, якая знаходзіць адлюстраванне на старонках перыядычных выданняў, не толькі выражае грамадскія погляды, але і фарміруе каштоўнасныя ўяўленні насельніцтва, яго свядомасць. Галоўным чынам грамадства ведае пра краіну тое, пра што даведваецца са СМІ. Як заўважаюць даследчыкі, для медыядыскурсу характэрна “зместавая неаднастайнасць, у тым ліку тэматычная і палітыка-ідэалагічная” [66, с. 14]. Таму вобраз дзяржавы, створаны медыя, можа спрыяць спараджэнню стэрэатыпаў пра краіну, яе жыхароў, палітычных лідараў і інш.

Стэрэатыпы ацэначныя, супярэчлівыя, суб’ектыўныя і аб’ектыўныя адначасова. Яны адлюстроўваюць важныя тэндэнцыі развіцця міжнацыянальных адносін і ўплываюць на фарміраванне вобразаў іншых краін у свядомасці таго ці іншага народа. Стэрэатыпу звычайна даецца наступнае абзначэнне: “устойлівая, схематычная і эмацыянальна-афарбаваная думка адной нацыі пра іншую ці пра саму сабе” [10, с. 191].

У моўную карціну свету носбітаў мовы ўваходзяць уяўленні пра іншыя народы. Асабліва важную ролю выконваюць моўныя партрэты этнічных суседзяў. Л. В. Уладзімірава звяжае на тое, што этнічныя стэрэатыпы – форма праяўлення нацыянальнага характару, яны ўплываюць на сімпатыі / антыпатыі чалавека і тым самым вызначаюць яго паводзіны ў розных камунікатыўных сітуацыях [8, с. 71].

Працэс нараджэння стэрэатыпаў складаецца з рацыянальнага ўзроўню і падсвядомага, на якім стаўленне да Чужога фарміруецца ўжо ў раннім дзяцінстве, падчас сацыялізацыі. Паходжанне стэрэатыпаў тлумачыцца не

толькі выхаваннем, але і досведам чалавека, грамадскай думкай, прапагандай у СМІ.

Фарміраванне вобраза іншай краіны адбываецца на аснове этнічнага супрацьстаўлення, шляхам выяўлення этнадыферэнцыйных прыкмет. Этнічныя стэрэатыпы ствараюць нацыянальныя ўстаноўкі пра той ці іншы народ, уплываюць на працэсы міжкультурнага ўзаемадзеяння. Вобраз краіны ў свядомасці іншага народа залежыць ад гістарычнага досведу ўзаемадзеяння дзяржаў, ад іх узаемаадносін (мір ці вайна, супрацоўніцтва ці канфрантацыя).

Змена стэрэатыпаў адбываецца па розных прычынах. Сёння ў фарміраванні вобраза іншай краіны бяруць удзел два асноўныя фактары: дзяржаўная палітыка і ўплыў СМІ.

1.4 Методыка аналізу вербалізацыі канцэпту ў сродках масавай інфармацыі

Вырашальная роля ў мадэляванні індывідуальнай і групавой карціны свету сёння належыць канцэпту. Як адзначаюць У. І. Карасік і І. А. Сцяпін, карціна свету – гэта “выява рэчаіснасці як дынамічная сістэма дыскрэтных ментальных утварэнняў, што фіксуюць значныя для людзей фрагменты і аспекты аб’ектыўнай і суб’ектыўнай рэальнасці” [54, с. 119]. Адлюстраванне рэчаіснасці – аснова дзейнасці любога сродку масавай інфармацыі. Задачы кагнітыўнай журналістыкі складаюцца ў тым, каб вызначыць, наколькі адэкватна рэальнасці аўтар апераўе канцэптам, выявіць неадпаведнасці, якія могуць быць сведчаннем сугестыі, і дэкадзіравання схаваных у тэксце журналіста кодаў-канцэптаў: “даследаванне канцэпту тэксту суправаджаецца працэсам дэкадзіравання выказвання, бо праз наяўныя маўленчыя структуры трэба прайсці шлях, адваротны кадзіраванню, і змагчы дабрацца да думкі і матыву, якія гэты тэкст спарадзілі” [19, с. 89]. Для ўсебаковага даследавання вербалізацыі канцэпту ў медыятэкстах прапануецца разглядаць яго выкарыстанне ў СМК на сямі ўзроўнях: парадыгматычным, сінтагматычным, тэматычным, аксіялагічным, семантычным, сінтактычным і прагматычным.

У парадыгматыцы вывучаюцца структурныя кампаненты, што складаюць сістэму, якая ўваходзіць у іншыя анамасіялагічныя сферы. Апісанне на парадыгматычным узроўні дазваляе выявіць сінанімічныя, антанімічныя і асацыятыўна-семантычныя сувязі слова-актуалізатара канцэпту. На падставе здольнасці эксплікатара ўступаць у такія адносіны з іншымі лексэмамі можна зрабіць выснову пра значнасць гэтага канцэпту для моўнай свядомасці носьбітаў мовы. Парадыгматыка адзінкі мыслення разглядаецца на матэрыяле лінгвістычных слоўнікаў рознага тыпу.

Прадмет вывучэння сінтагматыкі – валентнасць слова, г. зн. здольнасць лексем злучацца на аснове іх семантычных і сінтаксічных уласцівасцяў, правілаў спалучальнасці і ўмоў кантэксту. Аналіз словаў-актуалізатараў канцэпту на сінтагматычным узроўні спрыяе выяўленню асаблівасцяў нацыянальнай культуры і ўсталяванню агульналюдскіх каштоўнасцяў у групавой свядомасці. На сінтагматычным узроўні разглядаецца субстантыўная, атрыбутыўная, адвербумная і вербальная спалучальнасць канцэпту, а таксама яго сінтаксічная пазіцыя (аб’ект, прэдыкат і г. д.). Ілюстрацыйным матэрыялам для аналізу на гэтым узроўні выступаюць слоўніковыя артыкулы энцыклапедычных і лінгвістычных слоўнікаў.

Адзначым, што парадыматыка і сінтагматыка вербалізацыі пэўнага канцэпту ў моўнай свядомасці розных нацый істотна не адрозніваецца. Звязана гэта з тым, што паданалізныя значэнні словаў-актуалізатараў зафіксаваны ў слоўніках. Тады як аналіз рэпрэзентатараў на тэматычным, семантычным, сінтактычным, прагматычным і аксіялагічным узроўнях праводзіцца на аснове прыкладаў з медыятэкстаў, таму вывучэнне моўнай эксплікацыі канцэпту на гэтых узроўнях патрабуе ўліку нацыянальных асаблівасцяў. Вывучэнне вербалізацыі канцэпту на парадыматычным і сінтагматычным узроўнях варта ажыццяўляць адзін раз у межах аднаго кампаратыўнага апісання адзінкі мыслення, а на астатніх узроўнях – асобна для кожнай краіны, медыя якой уяўляюць цікавасць для даследчыка.

Тэматычны ўзровень прадугледжвае аналіз кантэксту, у якім функцыянуюць яго рэпрэзентатары. Галоўная задача на гэтым этапе – вызначыць тэмы, да якіх звяртаюцца медыя пры актуалізацыі пэўнай адзінкі свядомасці. Тэматыка, што займае значнае месца ў тэкстах СМІ, будзе лічыцца зонай ядра канцэпту, а тая, якая не карыстаецца папулярнасцю ў журналістаў, – каляядзернай зонай. Далей вербалізацыя канцэпту разглядаецца асобна па кожнай тэме, каб устанавіць прычыны іх важнасці / другараднасці, актуальнасці / неактуальнасці, першаснасці / другаснасці з гледжання рэдакцыі медыя.

Семантычны аналіз моўнай эксплікацыі канцэпту мэтазгодна праводзіць на аснове дыскурснага падыходу. Ён прадугледжвае вывучэнне элементных адзінак (такіх як функцыі, эпізоды) і іх узаемасувязі ў сістэме элементаў парадыммы адзінкі свядомасці. Дыкурсны падыход, як адзначае В. І. Іўчанкаў, дазваляе ўсебакова ахапіць арыенціры на прасвятленне характару сувязяў паміж рознымі кагнітыўнымі сістэмамі і ўмовамі паспяховасці маўленчых актаў у пэўных сітуацыях [21–52]. Вывучэнне вербалізацыі канцэпту ў СМІ на ўзроўні семантыкі прадугледжвае аналіз з функцыянальных пазіцый (што актор робіць?). Падчас разгляду рэпрэзентатыўных у адносінах да пэўнага дыскурсу тэкстаў вылучаецца набор дзеянняў, які ў матэрыялах гэтага навінавага канала традыцыйна адносіцца да пэўнага канцэпту.

Аналіз канцэпту на ўзроўні сінтактыкі прадугледжвае характарыстыку словаў-актуалізатараў канцэпту праз месца, якое яны займаюць у актантавых схемах, што апісваюць агульную структуру размеркавання сінтактычных роляў. Схема сінтактычнага аналізу тэксту СМІ наступная: вылучыць усіх актораў, якія фігуруюць у матэрыяле; апісаць іх дзеянні (функцыі) і звесці класы актораў да набору актантаў, характэрных для пэўнага дыскурсу. Вывучэнне канцэпту з дапамогай гэтай схемы паказвае на яго якасны аспект, дзе кваліфікуецца актор з улікам яго роляў у медыятэкстах.

У прагматыцы даследуюцца адносіны паміж знакамі і іх інтэрпрэтацыяй. На прагматычным узроўні канцэпт аналізуецца, зыходзячы з ацэнак, пазіцый, намераў, якія ў ім адлюстраваны і вызначаюцца сацыяльнымі зацікаўленасцямі. Гэта значыць, што ў цэнтры ўвагі – сувязі паміж медыятэкстам і сітуацыяй яго спараджэння, г. зн. такія адносіны, як “аўтар–тэкст”, “аўтар–адрасат”, “аўтар–сітуацыя камунікацыі”, “адрасат–тэкст”, “адрасат–сітуацыя камунікацыі” і г. д. Аналіз канцэпту на ўзроўні прагматыкі адбываецца з дапамогай набору дыскурсіўных стратэгій. Прааналізаваўшы моўныя прыёмы, якімі карыстаюцца журналісты пры рэпрэзентацыі якой-небудзь адзінкі свядомасці, даследчык вылучае асноўныя дыскурсіўныя стратэгіі, з дапамогай якіх характарызуецца канцэпт.

Аксіялагічная прырода канцэпту выяўляецца праз моўную канцэптуалізацыю каштоўнасна-эмацыянальнага элемента свядомасці. Аналіз вербалізацыі канцэпту ў СМІ на аксіялагічным узроўні засноўваецца на вызначэнні значнасці гэтай адзінкі свядомасці для жыцця нацыі. Важна не толькі даследаваць сувязь канцэпту з ацэнкай, але і паказаць дыяпазон спалучальнасці з ацэначнымі сэнсамі, выявіць дадатковыя ацэначныя сэнсы. У медыятэкстах аксіялагічная своеасаблівасць канцэптуальнага зместу словаў-актуалізатараў мае на ўвазе суіснаванне агульнай ацэнкі з асобнымі – геданічнай, эмацыянальнай, эстэтычнай і ўтылітарнай. Даследаванне кожнай з гэтых ацэначных характарыстык рэпрэзентатараў спрыяе выяўленню структуравання і дыферэнцыяцыі каштоўнасных адносін да канцэпту.

Прапанаваная методыка аналізу вербалізацыі канцэпту ў СМІ на сямі ўзроўнях дазволіць даць ацэнку структуры канцэпту як у нацыянальных, так і ў замежных медыя, комплексна разгледзець сігніфікатыўныя якасці і фармальныя паказальнікі этнапсіхалагічнай своеасаблівасці і выявіць ідэнтыфікатыўныя формулы.

Для даследавання канцэпту ў медыятэкстах на сямі ўзроўнях будзем выкарыстоўваць найбольш эфектыўныя і распаўсюджаныя метады тэкставай апрацоўкі з прапанаваных Т. Г. Дабрасклонскай:

- 1) лінгвістычны аналіз (выяўленне базавых моўных ўласцівасцяў і характарыстык тэксту);

2) кантэнт-аналіз (статыстычнае падлік спецыяльна адабраных тэкставых адзінак);

3) дыскурсны аналіз (прасочванне ўзаемасувязі паміж моўным і экстралінгвістычным у медыятэксце);

4) рытарычная крытыка (узнаўленне імпліцытнага палітыка-ідэалагічнага складніка тэксту);

5) кагнітыўны аналіз (вывучэнне суадносін рэчаіснасці з яе медыяпрэзентацыяй);

6) лінгвакультуралагічны аналіз (вызначэнне культуразначных кампанентаў тэксту, што даюць уяўленне пра яго нацыянальна-культурную спецыфіку) [18, с. 39–40].

У канцэптасферу ўваходзіць шэраг ключавых канцэптаў, па якіх можна скласці ўяўленне пра найважнейшыя рысы менталітэту пэўнага народа, характарыстыкі пэўнай мясцовасці і да т. п. Адным з галоўных традыцыйна лічыцца канцэпт “радзіма”. Мы згодны з меркаваннем А. А. Калеснікавай, якая лічыць, што актуальнасць вывучэння гэтага базавага сацыяльнага паняцця заключаецца ў неабходнасці крытычнага асэнсавання ролі тэрыторыі пражывання, месца нараджэння, традыцый этнасу і моўнай супольнасці ў жыцці асобнага індывіда [53, с. 99].

Перыядычныя выданні Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі шырока выкарыстоўваюць канцэпты *Беларусь – радзіма – айчына – бацькаўшчына – родны край – родная краіна* (беларускі друк) і *Беларусь – брацкая краіна – суседняя краіна – блізкая краіна – сусед – сябар* (расійскі друк). Пры аналізе канцэптаў вельмі важна спачатку выявіць дамінантную лексічную адзінку, якая будзе служыць назвай цэлага шэрагу канцэптаў. Гэта павінна быць найбольш частотнае слова, агульнаўжывальнае і стылістычна нейтральнае. У прыведзеным шэрагу канцэптаў такім словам выступае “Беларусь”, аналіз выкарыстання якога ў беларускіх і расійскіх СМІ дасць магчымасць сканструяваць вобраз нашай краіны з уяўленняў грамадскасці дзвюх краін.

У межах магістарскай дысертацыі пад канцэптам “Беларусь” разумеем сістэмную сукупнасць уяўленняў, якія рэпрэзентуюць у канцэнтраваным выглядзе тыповыя асацыяцыі большасці людзей пра Беларусь як пра адменную тэрытарыяльную цэласнасць, якая характарызуецца спецыфічнай палітычнай, эканамічнай і сацыяльнай структурай.

Матэрыял для даследавання быў атрыманы з расійскіх газет “Российская газета”, “Известия”, “Коммерсант” і “Ведомости” і з беларускіх – “СБ. Беларусь сегодня”, “Рэспубліка”, “Народная газета”, “Звязда”. Маніторынг праводзіўся сярод грамадска-палітычных газет, што распаўсюджваюцца на ўсёй тэрыторыі паданалізнага рэгіёна. Такія СМІ, па-першае, з’яўляюцца

ўніверсальнымі (для ўсіх) і, па-другое, асвятляюць усе тэмы грамадскага жыцця (пра ўсё): паводле СТБ агульнапалітычная газета – “газета, якая сістэматычна асвятляе пытанні ўнутранай і знешняй палітыкі краіны, а таксама міжнароднае жыццё” [74, с. 5]. Прынцыпова важным пры выбары гэтых газет было тое, што яны запатрабаваныя для асноўнай часткі насельніцтва, а значыць рэпрэзентатыўныя пры аналізе друку краін.

Выбарка газет ажыццяўлялася на аснове іх чытальнасці і папулярнасці ў паданалізных рэгіёнах. Расійскія выданні адбіраліся зыходзячы са звестак аналітычнай кампаніі Mediascope (займае перадавыя пазіцыі на рынку медыядаследаванняў Расіі і маніторынгу рэкламы і СМІ). Сацыёлагі падлічылі ўсярэдненую колькасць чытачоў аднаго нумара выдання і атрымалі топ самых чытальных папярковых газет Расіі (за снежань 2018 г. – красавік 2019 г.) [68]. Дзясятка лідараў выглядае наступным чынам: “*Metro*” (інфармацыйная газета, рэгіён – гарады Расіі, дзе ходзіць метро) – “*Москва Вечерняя*” (грамадска-палітычная, Масква) – “*Российская газета*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Московский Комсомолец*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Известия*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Спорт-Экспресс*” (спартовая, Расія) – “*РБК*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Коммерсантъ*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Ведомости*” (грамадска-палітычная, Расія) – “*Деловой Петербург*” (грамадска-палітычная, Санкт-Пецярбург). Як ужо адзначалася вышэй, нас цікавілі толькі грамадска-палітычныя газеты, што распаўсюджваюцца па ўсёй тэрыторыі Расіі. Выданні “*Московский Комсомолец*” і “*РБК*” не сталі матэрыялам для нашага даследавання, бо з дапамогай суцэльнай выбаркі было выяўлена, што колькасць зваротаў у тэкстах гэтых газет да канцэпту “Беларусь” нерэпрэзентацыйная (1-2 разы на месяц).

Асновай для адбору беларускіх выданняў стаў рэйтынг, складзены ў інфармацыйна-аналітычным цэнтры пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь [82]. Найболей папулярныя ў беларускіх чытачоў газеты: “*Комсомольская правда в Беларуси*” (грамадска-палітычная, рэгіён – Беларусь) – “*СБ. Беларусь сегодня*” (грамадска-палітычная, Беларусь) – “*Аргументы и факты в Беларуси*” (грамадска-палітычная, Беларусь) – “*Из рук в руки*” (газета аб’яў, Беларусь) – “*Антенна*” (забаўляльная, Беларусь), “*Рэспубліка*” (грамадска-палітычная, Беларусь) – “*Народная газета*” (грамадска-палітычная, Беларусь) – “*Вечерний Минск*” (грамадска-палітычная, Мінск) – “*Знамя юности*” (моладзевая, Беларусь) – “*Друг пенсионера*” (спецыялізаваная, Беларусь) – “*Беларусі час*” (спецыялізаваная, Беларусь) – “*Настаўніцкая газета*” (спецыялізаваная, рэгіён – Беларусь) – “*Звязда*” (спецыялізаваная, Беларусь). Адбіраліся толькі грамадска-палітычныя газеты, распаўсюджаныя па ўсёй Беларусі. Рэгіянальныя аддзяленні расійскіх газет (“*Комсомольская правда в Беларуси*”, “*Аргументы и факты в*

Беларусі”) у межах нашага даследавання не ўяўлялі цікавасць, бо важна разгледзець нацыянальныя выданні, створаныя непасрэдна ў Беларусі.

Перыяд правядзення маніторынгу ў СМІ – з 1 студзеня 2015 г. па 1 студзеня 2020 г. Пачатак перыядызацыі вызначаны 1 студзеня 2015 г., бо менавіта тады набыла моц дамова пра Еўразійскі эканамічны саюз. Узнікла міжнародная арганізацыя, членамі якой у тым ліку сталі Рэспубліка Беларусь і Расійская Федэрацыя. Прытрымліваемся гіпотэзы, што гэта падзея прывяла да ўзрастання колькасці журналісцкіх матэрыялаў пра Беларусь у расійскіх СМІ. Перыяд аналізу абмежавалі 1 студзеня 2020 з мэтай захавання значнасці атрыманых вынікаў для цяперашняга моманту.

На першым этапе маніторынгу было выяўлена больш за 2000 публікацый у расійскіх газетах “Российская газета”, “Известия”, “Коммерсант” і “Ведомости” і ў беларускіх – СБ. Беларусь сегодня”, “Рэспубліка”, “Народная газета”, “Звязда”. На другім этапе маніторынгу трэба было з гэтага аб’ёму тэкстаў выбраць матэрыялы, у якіх словы, што актуалізуюць канцэпт “Беларусь”, не проста згадваюцца, а якім-небудзь чынам аналізуюцца журналістам. Для гэтага для расійскіх выданняў мы скарацілі перыяд выбаркі – з 25 сакавіка па 9 красавіка кожнага паданалізнага года. Другога красавіка – Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі. Мяркуем, што за гэтыя два тыдні (за тыдзень да 2 красавіка і тыдзень пасля) гэта інфармацыйная нагода будзе стымулам для звароту да канцэпту “Беларусь” у медыя Расіі. У выніку даследавання было выяўлена 100 матэрыялаў з расійскіх газет (“Российская газета” – 30, “Известия” – 30, “Коммерсант” – 27 і “Ведомости” – 13), дзе найбольш ярка рэпрэзентуецца канцэпт, які ўяўляе цікавасць. У беларускіх выданнях не было патрэбы прывязвацца да пэўнай інфармацыйнай нагоды, бо канцэпт «Беларусь» крытычна разглядаецца часцей, чым у расійскіх медыя (каля 5 матэрыялаў у кожным нумары). Таму метадам суцэльнай выбаркі з газет Беларусі для адэкватнага параўнання і апісання таксама было адабрана 100 тэкстаў (“СБ. Беларусь сегодня” – 36, “Рэспубліка” – 18, “Народная газета” – 15, “Звязда” – 31). Кожны абраны фрагмент быў класіфікаваны і занесены ў табліцу, якую мы прыводзім у дадатку А.

Вывады. Кагнітыўная журналістыка – гэта галіна філалогіі, якая актыўна развіваецца ў рамках сучаснай антрапацэнтрычнай парадыгмы. Яна непарызна звязана з кагнітыўнай лінгвістыкай. Станаўленне гэтай навукі звязана з патрэбай разгледзець мову ў якасці складніка гнэсэалагічнай дзейнасці чалавека.

Задача кагнітыўнай лінгвістыкі – мадэляванне карціны свету з дапамогай канцэптаў – універсальных адзінак, што маюць моўнае выражэнне і этнакультурную спецыфіку. Мэтанакіраванае і адэкватнае камунікатыўнай

сітуацыі выкарыстанне канцэптаў у журналісцкіх матэрыялах дапаможа скіраваць тэкст на зацікаўленасці як грамадства, так і асобнага чытача.

Даследаванне прагматыкі і сінтагматыкі канцэпту, тэматычных структур, у якіх ён уключаны, семантычнага нападўнення і сінтактычнай пабудовы адзінкі свядомасці, прагматычных і аксіялагічных адносін, якія выбудоўваюцца ў яе дачыненні, адлюстроўвае змест канцэпту ў свядомасці носьбітаў мовы, выяўляе асаблівасці яго ўспрымання.

ГЛАВА 2

СПОСАБЫ ВЕРБАЛІЗАЦЫІ КАНЦЭПТУ “БЕЛАРУСЬ” У ПРЭСЕ: ПРАГМАТЫЧНЫ, СІНТАГМАТЫЧНЫ І ТЭМАТЫЧНЫ АСПЕКТЫ

Даследуючы рэпрэзентацыю канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку, маем мэтай вылучыць асаблівасці яе функцыянавання дзеля адэкватнага канструявання іміджу Рэспублікі Беларусь. Імідж краіны – гэта эмацыянальна афарбаваны вобраз краіны, які мэтанакіравана ствараецца ў грамадскай свядомасці з дапамогай рэкламы, прапаганды, сродкаў масавай камунікацыі і інш. Уяўленні пра Беларусь як яе ўласных грамадзянаў, так і жыхароў іншых дзяржаў важныя для фарміравання іміджу краіны. У даследаванні недастаткова было б разгледзець шляхі вербалізацыі канцэпту “Беларусь” толькі ў беларускіх СМІ. Лічым актуальным прааналізаваць пазіцыянаванне Рэспублікі Беларусь і ў медыя Расійскай Федэрацыі.

Аснову іміджу складаюць нацыянальныя вобразы, што адлюстроўваюць цывілізацыйныя, гісторыка-культурныя, геаграфічныя, этнарэлігійныя асаблівасці дзяржавы. Звязана гэта з тым, што медыятэкст, рэалізаваны ў тэлевізійных рэпартажах, друкаваных і інтэрнэт-СМІ, радыёных эфірах, па вызначэнні В. І. Іўчанкава, – гэта ўзведзеныя ў рэальнасць уяўленні пра падзеі і само жыццё: палітыку, вайну, эканоміку, культуру, адукацыю і г. д. [34, с. 44]. Вобраз краіны ў свядомасці людзей дэтэрмінуецца характарам інфармацыі, якая паступае пра яе ад СМІ, ацэнкамі журналістаў і г. д. Як справядліва заўважае В. П. Гарбушына, сучаснымі даследчыкамі імідж краіны аналізуецца як вынік адмысловай дзейнасці па стварэнні, прасоўванні, мадэляванні, прагназаванні, фарміраванні ўстойлівага пазітыўнага вобраза-ўяўлення пра краіну на знешнім узроўні (для сусветнай грамадскасці); а таксама на ўнутраным узроўні (для жыхароў краіны) [13, с. 17]. Падкрэслім, што ў стварэнні ўяўлення пра краіну вызначальнае значэнне мае аўдыторыя, з якой ажыццяўляецца камунікацыя. Пры гэтым трэба памятаць пра тое, што вобраз краіны складаецца з унутранага і знешняга іміджу.

Імідж надзяляе аб’ект якасцямі, якія часта не з’яўляюцца яго рэальнымі характарыстыкамі. Імідж прапануе масавай свядомасці такія зададзеныя ўласцівасці аб’екта ў залежнасці ад пэўных мэт, якія ставіць перад сабой той, хто ўздзейнічае. Мэтанакіраванасць, наўмыснасць стварэння іміджу вызначаюць яго штучны характар. Таму ўслед за шматлікімі навукоўцамі мы падзяляем паняцці “імідж” і “вобраз”. Адметнасці іміджу ў параўнанні з вобразам апісаны ў працах С. С. Уладзімірава і С. К. Сергіенкі [тамсама, с. 32–33]:

- 1) Імідж дынамічны. Ён здольны змяняцца цягам часу праз розныя акалічнасці. Адзін і той жа аб'ект здольны па-рознаму ўспрымацца ў залежнасці ад бягучага стану самога аб'екта ці групавой свядомасці рэцыпіента.
- 2) Імідж канстантны ў часе, гэта не імгненны акт успрымання, не маментальнае ўражанне. Ён устойлівы ў сваіх характарыстыках.
- 3) Імідж мае асацыятыўную прыроду. З дапамогай асацыяцый у свядомасці чалавека ўтвараецца некаторы ланцужок з'яў, усе звёны якога злучаны паміж сабой. Так фарміруецца суцэльная карціна ўспрымання.
- 4) Імідж, з аднаго боку, прасцей аб'екта-носьбіта, які ён прадстаўляе, з іншага – мае незавершаны характар. Яго месца недзе паміж уяўленнем і пачуццямі, паміж рэальнасцю і марай, паміж сапраўдным і жаданым.
- 5) Імідж – сацыяльна-псіхалагічны феномен.

Значыць, можна сцвярджаць, што вобраз дзяржавы – ідэальнае ўяўленне пра ўсе аб'екты, якія ўваходзяць у склад гэтага паняцця. Фарміруецца ён падчас сацыяльна-гістарычнага развіцця. А імідж дзяржавы распрацоўваецца журналістамі, дыпламатамі, спецыялістамі па сувязях з грамадскасцю і інш. Вобраз краіны, які ствараецца СМІ, – вынік пазнавальнай дзейнасці журналіста, які мэтанакіравана ўплывае на масавую свядомасць і маніпулюе ёй.

Успрыманне дзяржавы яго грамадзянамі ці жыхарамі іншых краін найпрост залежыць ад СМІ. Але журналісты па-рознаму падаюць інфармацыю аўдыторыі. І залежыць гэта ад групы фактараў. Даследчыкі вылучаюць тры асноўныя: асоба журналіста, фармат СМІ і сацыяльныя стэрэатыпы [70, с. 75]. Пад асобай журналіста маецца на ўвазе погляды работніка СМІ, яго перавагі, каштоўнасці, разуменне праблемы. Фармат СМІ – гэта рэдакцыйная палітыка выдання. Сацыяльныя стэрэатыпы, якія існуюць у пэўнага народа па той ці іншай праблеме, адлюстроўваюць нацыянальна-культурныя і гістарычныя асаблівасці разгляду пэўных сітуацый. Такім чынам, выкарыстанне канцэпту “Беларусь” у кожным СМІ будзе мець спецыфіку. Паведамляючы інфармацыю пра нашу краіну, медыя робіць акцэнт на пэўных пытаннях, разглядаюць пытанне са сваіх пазіцый, карыстаюцца пэўнымі метадамі вырашэння праблем. Усё гэта ўплывае на імідж краіны, на разуменне дзяржавы соцыумам, фарміруе яго погляды і настрой.

Імідж выступае паказчыкам аўтарытэта краіны, крытэрыем ацэнкі паспяховасці яе міжнароднай дзейнасці, адлюстраваннем думкі грамадзянаў іншых дзяржаў пра яе. Зыходзячы з гэтага, можна вылучыць некалькі функцый краінавага іміджу:

Ідэнтыфікацыя дазваляе хутка аднавіць у свядомасці рэцыпіента вобраз пэўнай дзяржавы. Увага пры гэтым акцэнтуюцца толькі на ведах пра асноўныя становішчы і адмоўныя бакі жыцця ў краіне, якія чалавек узяў са СМІ.

- Ідэалізацыя стварае інфармацыйнае поле вакол аб'екта-дзяржавы, надзяляе яго пэўнымі пазітыўнымі характарыстыкамі.
- Дыферэнцыяцыя прадугледжвае наяўнасць у краіне рыс, адрозных ад іншых дзяржаў.
- Супрацьстаўленне параўноўвае розныя краіны, выяўляючы іх палярнасць, што дае чалавеку магчымасць скарэктаваць сваё ўяўленне пра пэўную дзяржаву.

Фарміруючы імідж краіны, журналісты павінны ўлічваць, што ён грунтуецца на сучасным стане палітыкі дзяржавы, яго эканомікі, на звестках пра насельніцтва і сацыяльныя інстытуты, на спецыфіцы культуры, менталітэту, на кліматычных і геаграфічных асаблівасцях і г. д. Асновай іміджу выступае дзяржаўная сістэма, якая сфарміравалася падчас станаўлення дзяржаўнасці. Менавіта яна прадвызначае напрамак палітыкі краіны ва ўсіх названых вышэй сферах. Таму імідж дзяржавы вызначаецца пераважна палітычнымі характарыстыкамі, што будзе пацверджана далей.

Адносіны паміж дзяржавамі шмат у чым залежаць ад інфармацыйнай прасторы, у якой яны існуюць. Гэта значыць, што СМІ аказваюць значны ўплыў на палітычныя, эканамічныя, культурныя і духоўныя сувязі розных краін. У прыватнасці, медыя выступаюць пасярэднікам паміж Беларуссю і Расіяй. Вобраз нашай краіны ў свядомасці расіян складваецца праз падзеі, што (не без садзейнічання СМІ) выклікаюць рэзананс.

Важна адзначыць, што міжнародная інфармацыя, якая знаходзіць адлюстраванне на старонках перыядычных выданняў, не толькі выражае грамадскія погляды, але і фарміруе каштоўнасныя ўяўленні насельніцтва, яго свядомасць. Галоўным чынам грамадства ведае пра краіну тое, пра што даведваецца са СМІ. Вобраз дзяржавы, створаны медыя, спрыяе спараджэнню стэрэатыпаў пра краіну, яе жыхароў, палітычных лідараў і інш.

Этнічныя стэрэатыпы ацэначныя, супярэчлівыя, суб'ектыўныя і аб'ектыўныя адначасова. Яны адлюстроўваюць важныя тэндэнцыі развіцця міжнацыянальных адносін і ўплываюць на фарміраванне вобразаў іншых краін у свядомасці таго ці іншага народа. Этнастэрэатыпу звычайна даецца наступнае абазначэнне: “устойлівая, схематычная і эмацыянальна-афарбаваная думка адной нацыі пра іншую ці пра саму сабе” [10, с. 191].

У моўную карціну свету носбітаў мовы ўваходзяць уяўленні пра іншыя народы. Асабліва важную ролю выконваюць моўныя партрэты этнічных суседзяў. Л. В. Уладзімірава зважае на тое, што этнічныя стэрэатыпы – форма праяўлення нацыянальнага характару, яны ўплываюць на сімпатыі/антыпатыі чалавека і тым самым вызначаюць яго паводзіны ў розных камунікатыўных сітуацыях [8, с. 71].

Працэс нараджэння стэрэатыпаў складаецца з рацыянальнага ўзроўню і падсвядомага, на якім стаўленне да Чужога фарміруецца ўжо ў раннім дзяцінстве, падчас сацыялізацыі. Паходжанне стэрэатыпаў тлумачыцца не толькі выхаваннем, але і досведам чалавека, грамадскай думкай, прапагандай у СМІ.

Фарміраванне вобраза іншай краіны адбываецца на аснове этнічнага супрацьстаўлення, шляхам выяўлення этнадыферэнцыйных прыкмет. Этнічныя стэрэатыпы ствараюць нацыянальныя ўстаноўкі пра той ці іншы народ, уплываюць на працэсы міжкультурнага ўзаемадзеяння.

Вобраз краіны ў свядомасці іншага народа залежыць ад гістарычнага досведу ўзаемадзеяння дзяржаў, ад іх узаемаадносін (мір ці вайна, супрацоўніцтва ці канфрантацыя). У расійскай грамадскасці пераважае думка пра Беларусь як пра родную краіну, гатовую да інтэграцыі. Развіццё расійска-беларускага супрацоўніцтва прадвызначае важнасць даследавання стэрэатыпаў расіян пра нашу краіну, гэта патрэба аб'ектыўнай палітычнай рэальнасці.

Нягледзячы на тое, што большасць жыхароў Расіі добра ставіцца да Беларусі, захоўваюцца і ствараюцца адмоўныя стэрэатыпы пра нашу краіну. Вельмі важна звяртацца на іх, таму што пры ўзнікненні канфліктных сітуацый яны могуць быць скарыстаны СМІ для маніпуляцыі свядомасцю расійскага грамадства.

Паводле К. А. Горбелевай і Ю. Г. Чарнышова, у перыяд з XIX па пачатак XXI стагоддзя ў стэрэатыпным успрыманні беларусаў у расійскай грамадскай свядомасці адбывалася паступовая эвалюцыя, аднак на падсвядомым узроўні кардынальнай змены шэрага асноўных стэрэатыпаў пра беларусаў не адбывалася, многія з іх (стэрэатыпы пра невуцтва, забітасць, п'янства, жывучасць, партызанскі характар) працягвалі існаваць у свядомасці грамадства, як і базавы пазітыўны стэрэатып: беларусы – браты па крыві і па духу [12, с. 71]. Адзначым, што ядро стэрэатыпных уяўленняў не змянілася, такім чынам, можна прагназаваць захаванне яго вядучай ролі і надалей.

Змена стэрэатыпаў адбываецца па розных прычынах. Сёння ў фарміраванні вобраза іншай краіны бяруць удзел два асноўныя фактары: дзяржаўная палітыка і ўплыў СМІ. Абалонку стэрэатыпных уяўленняў рускіх пра беларусаў навукоўцы характарызуюць як пазітыўныя адносіны з элементамі крытычнага ўспрымання. Стэрэатыпы “ядра”, якія мы назвалі вышэй, выкарыстоўваюцца як у пазітыўнай, так і ў негатыўнай трактоўцы. Напрыклад, беларуская “жывучасць” інтэрпрэтуецца і як загартаванасць, здароўе, і як забітасць, а “талерантнасць” – і як памяркоўнасць, і як бесхрыбетнасць, непатрыятычнасць. Патлумачыць гэта можна адрозненнямі ў беларускіх і рускіх традыцыях, уяўленнях, каштоўнасцях арыенцірах, у ментальнасці гэтых нацый.

Вобраз Беларусі ў святдомасці расіян па сваім семантычным і структурным нападўненні, па сваёй арганізацыі і рэпрэзентацыі ў мове можа быць ахарактарызаваны як канцэпт, як ментальная структура, што ўзнаўляе сістэму паняццяў і ўяўленняў народа пра пэўную з’яву рэчаіснасці.

Канцэпт “Беларусь” не толькі адлюстроўвае сучасныя ўяўленні расіянаў пра нашу краіну, але і ўтрымлівае ў сабе інфармацыю пра Беларусь, якая перапрацоўвалася і ацэньвалася рускімі на працягу ўсёй гісторыі. Апора на гэтыя веды дазволіць скарэктаваць палітыку Беларусі ў адносінах да Расіі. З гэтай прычыны даследаванне моўнай рэалізацыі гэтага канцэпту як у беларускіх, так і ў расійскіх СМІ – важная задача для айчыннай кагнітыўнай журналістыкі.

2.1 Парадыгматыка і сінтагматыка канцэпту “Беларусь” у друку

Чалавек жыве ў інфармацыйна-эматыўным полі, у нацыянальнай культурнай прасторы. Культура вербалізуецца ў мове, менавіта мова акумулюе ключавыя канцэпты культуры, трансліючы іх у знакавым увасабленні – словах. Канцэпт – праява менталітэту, спосаб індывідуальнага і групавога ўспрымання і разумення свету.

Канцэпты, на аснове якіх фарміруецца светаўспрыманне носьбіта мовы, уваходзяць у канцэптасферу пэўнай знакавай сістэмы. Структура канцэптасферы складаецца з ядра (кагнітыўна-прапазіцыйная частка цэнтральнага канцэпту), прыядзернай зоны (іншыя лексічныя рэпрэзентацыі цэнтральнага канцэпту, напрыклад, сінонімы) і перыферыі (асацыятыўна-вобразныя рэпрэзентацыі). У рамках даследавання мэтазгодна асабліваю ўвагу надаваць ядру і прыядзернай зоне канцэптасферы, бо там пададзены ўніверсальныя і агульнанацыянальныя веды, а ў перыферыі – толькі індывідуальныя. Цэласнае ўяўленне пра змест канцэпту дае аналіз парадыхматычных і сінтагматычных адносін у структуры пэўнай адзінкі святдомасці. Як адзначае В. М. Самусевіч, “медыйная канцэптасфера сёння, падчас фарміравання інфармацыйнага грамадства, мае вялікі ўплыў на канцэптасферу носьбітаў культуры і здольная не толькі ўплываць на святдомасць чалавека, але і вызначаць моўнаразумовыя паводзіны соцыуму, фарміруючы нацыянальную карціну свету” [69, с. 120]. Таксама прытрымліваючыся думкі пра тое, што медыя – сродак фарміравання разумова-маўленчай дзейнасці грамадства, разгледзелі парадыхматыку і сінтагматыку моўнай эксплікацыі канцэптуальнага поля «Беларусь» у сродках масавай інфармацыі.

На падставе здольнасці слоў-рэпрэзентатараў канцэпту «Беларусь» уступаць у парадыхматычныя адносіны з іншымі лексемамі можна зрабіць

выснову пра значнасць гэтага канцэпту ў фарміраванні моўнай свядомасці носбітаў мовы. У парадыгматыцы вывучаюцца структурныя кампаненты, якія складаюць сістэму, што ўваходзіць у іншыя анамасіялагічныя сферы. Паводле В. І. Іўчанкава “парадыгма складаецца з сукупнасці сем (знакаў), якія аб’яднаны і тэматычна (кантынiум), і дэнататыўна (субстант), і рэферэнтна (узровень анамасiялогii), і сiгнiфікатыўна (змест)” [26, с. 145]. Апісанне на парадыгматычным узроўні дапамагае ўсталяваць сiнанiмiчныя, антанiмiчныя і асацыятыўна-семантычныя сувязі слова-актуалізатара канцэпту. Парадыгматыка адзiнкі мыслення разглядаецца на матэрыяле лiнгвiстычных слоўнiкаў рознага тыпу.

Аналіз лексiкаграфiчных крынiц (“Тлумачальны слоўнiк беларускай мовы” (у 5 тамах і 6 кнiгах) (1977–1984) [79], “Тлумачальны слоўнiк беларускай лiтаратурнай мовы” (2016) [78], “Слоўнiк сiнонiмаў і блiзказначных слоў” (1993) [72], “Большой энциклопедический словарь” (1993) [7], “Толковый словарь русского языка” (1999) [81] дазволiў выявіць кагнiтыўныя характарыстыкі ў парадыгме канцэптуальнага поля “Беларусь”, якія знайшлi адлюстраванне і ў медыя. У сэнсавым змесце канцэпту вылучаюцца наступныя семантычныя пласты:

1) сiнанiмiчныя: Беларусь, Рэспублiка Беларусь, Мiнск, радзiма, дзяржава, краiна, мясцовасць, бацькаўшчына, айчына, родны бок (старонка), родны край, родная краiна, родная зямля, родныя месцы, край, наш край, свой край, родны кут, родная хата, месца, зямля, сусед, суседняя краiна, брат, брацкая краiна, суседняя дзяржава, саюзнiк, калега, стратэгiчны партнёр, дзедчына, мацi, кармiцелька, сонца, красуня, пакутнiца: *І, вядома, Беларусь блiзкая і родная для нас краiна яшчэ і таму, што многiя нашы землякi склалi галовы ў баях за вызваленне агульнай савецкай Радзiмы* (Звязда, 01.08.2019); *Россия и Белоруссия: хороший сосед дороже родственника* (Российская газета, 04.04.2016).

2) антанiмiчныя: чужына, чужая, чужая краiна, чужы бок, чужы край, замежжа, iншая, хуліган: *І гэта добра, што нашы родныя людзi сюды прыехалi і не лiчаць, што гэта чужая краiна* (Звязда, 24.03.2017); *Тем не менее, прикрываясь заявлениями о братской любви, Белоруссия регулярно хулиганит с реэкспортом запрещенных в России товаров* (Известия, 03.04.2018).

3) асацыятыўна-семантычныя: беларусы, беларускасць, беларуская мова, беларуская культура, беларуская лiтаратура, беларуская гiсторыя, беларускiя традыцыi, духоўныя каштоўнасцi беларускага народа і да т. п.: *Та ушедшая белорусская Атлантида беспрестанно манит Пинигина, в ней он находит свой источник вдохновения. Он готов бесконечно разглядывать алмазные грани белорусской истории и мифологии* (Народная газета, 10.08.2018); *Белорусские двери, белорусская обувь, белорусская колбаса,*

которую вообще многие считают главным секретным оружием республики, стали частью нашей потребительской жизни (Российская газета, 04.04.2016).

На падставе прыведзеных парадыгматычных адносін можна зрабіць выснову, што дэнататам канцэптуальнага поля “Беларусь” выступаюць:

- краіна, у якой нарадзіўся беларус, грамадзянінам якой з’яўляецца: *В соответствии с его откорректированной версией граждане Беларуси не будут сдавать так называемые миграционные экзамены* (СБ. Беларусь сегодня, 23.12.2015); *Кроме них на судне находились граждане стран бывшего СССР – украинцы, белорусы, казахи, молдаване и латвийцы* (Российская газета, 03.04.2015);

- месца, якое насельніцтва Рэспублікі Беларусь лічыць сваім, родным: *Есть и такой вопрос: «Планируете ли вы уехать из Республики Беларусь?». «Нет, – Инна нажимает вариант ответа. – Останемся жить в родной стране»* (Рэспубліка, 04.10.2019); *Я очень хочу, чтобы после меня абсолютно демократично на выборах был избран человек, который, как я, будет переживать за этот кусок земли, за народ который здесь живет», – приводит его слова “РИА Новости”* (Коммерсантъ, 03.04.2015).

- тое, што мае дачыненне да беларусаў, Беларусі: *Особенно большие траты белорусская культура понесла в результате многочисленных войн* (Рэспубліка, 10.05.2017); *Неразрывная близость судеб, духовное родство, искренняя дружба, взаимная поддержка и солидарность в самые трудные времена объединяют наши народы, – заявил глава государства* (Российская газета, 04.04.2016);

Прадмет вывучэння сінтагматыкі – валентнасць слова, г. зн. здольнасць лексем злучацца на аснове іх семантычных і сінтаксічных уласцівасцей, правілаў спалучальнасці і ўмоў кантэксту. Аналіз словаў-актуалізатараў канцэптуальнага поля “Беларусь” на сінтагматычным узроўні спрыяе выяўленню асаблівасцей нацыянальнай культуры і ўсталяванню агульначалавечых каштоўнасцей у групавой свядомасці. Ілюстрацыйным матэрыялам для аналізу на сінтагматычным узроўні выступаюць слоўніковыя артыкулы энцыклапедычных і лінгвістычных слоўнікаў.

На аснове функцыянальных адрозненняў паміж актуалізатарамі канцэптуальнага поля “Беларусь” былі вылучаны атрыбутыўная (прыметнік+назоўнік), вербальная (дзеяслоў+назоўнік), субстантыўная (назоўнік+назоўнік) мадэлі спалучальнасці. Аналіз слоўнікаў эпітэтаў беларускай мовы паказаў, што атрыбутыўная спалучальнасць канцэпту выяўляецца з дапамогай наступных прыметнікаў: велічная, гордая, дарагая, любая, родная, белая, сінявокая, сіняя, баявая, добрая, маладая, мужная, прасторная, працавітая, прыгожая, святая, шчаслівая, далёкая, засмучаная, забытая, загнаная, заняволеная, здратаваная, скатаваная, шматпакутная: *Калі*

расказваеш, паказваеш, прэзентуеш ім нашы магчымасці, у замежных калег на тварах бачыш непадробнае здзіўленне: яны ж і не думалі, што Беларусь такая прыгожая і бяспечная, а кінапаслугі такія танныя (Звязда, 02.10.2019); *Дорогая нам Белоруссия* (Коммерсантъ, 05.04.2017). Вербальная спалучальнасць канцэптуальнага поля «Беларусь» пададзена наступнымі лексэмамі: кахаць, падабацца, клапаціцца, ганарыцца, помніць, бараніць, завяшчаць, адказваць, прыносіць шчасце, цешыць, тужыць, прыцягваць, падтрымліваць, натхняць, страчваць, адрознівацца, падначаліць: *Респект тому, хто подготовил эту программу. Она просто великолепна. Горжусь страной. Я директор Студенческого городка, где разместились атлеты, поэтому мне приятно чувствовать себя причастной к II Европейским играм* (СБ. Беларусь сегодня, 01.07.2019); *Белоруссия “нормальная страна, развивается, средневропейское государство”, не посягает на какие-либо принципы России и России не надо подчинять себе какие-то другие страны, в том числе Белоруссию* (Ведомости, 02.04.2015). Субстантыўная спалучальнасць канцэпту выяўляецца ў такой сінтаксічнай пазіцыі, калі актуалізатар канцэптуальнага поля «Беларусь» у сказе выступае суб'ектам, а другі назоўнік – прэдыкатам: *Беларусь – страна с богатым опытом межкультурного взаимодействия, где созданы комфортные и безопасные условия для честного и ответственного бизнеса* (Народная газета, 01.07.2019); *Союз России и Белоруссии – фикция, считают белорусские политологи* (Ведомости 05.04.2017).

Відавочна, што гэтыя мадэлі спалучальнасці канцэптуальнага поля “Беларусь” могуць несці ў сабе як станоўчую, так і адмоўную канатацыю, што абумоўліваецца кантэкстам паведамлення ў СМІ.

Падчас аналізу “гарызантальных” сувязяў паміж адзінкамі мовы ў медыя быў выяўлены сэнсавы патэнцыял дамінанты канцэптуальнага поля ў свядомасці прадстаўнікоў нацыі, былі вылучаны сінанімічныя, антанімічныя і асацыяцыйныя семантычныя пласты. Разгляд “вертыкальных” адносін паміж лексэмамі і канцэптам дазволіў усталяваць, што для канцэптуальнага поля “Беларусь” характэрныя наступныя мадэлі спалучальнасці: атрыбутыўная (прыметнік+назоўнік), вербальная (дзеяслоў+назоўнік), субстантыўная (назоўнік+назоўнік). Такім чынам, здольнасць моўнай эксплікацыі канцэпту “Беларусь” у беларускіх і расійскіх СМІ ўступаць у парадыгматычныя і сінтагматычныя адносіны з іншымі лексэмамі сведчыць пра анталагічную вартасць гэтага канцэпту.

2.2. Асаблівасці фарміравання канцэпту “Беларусь” у тэкстах газет Беларусі і Расіі: тэматычны аспект

Журналіст у сваёй дзейнасці абавіраецца на сацыяльную рэальнасць. Менавіта яна з'яўляецца для яго крыніцай інфармацыі. Праблемы, што ўзнікаюць у грамадстве, выяўляюцца ў тых ці іншых сферах сацыяльнага жыцця. Гэта значыць, што актуалізуецца пэўная група тэм, рэгулярна ўзнаўляльная ў медыя, вакол якой фарміруецца медыяполе. Т. Г. Дабрасклонская называе такія ўстойлівыя, рэгулярна ўзнаўляльныя ў СМІ тэмы медыятэмамі [17, с. 153]. Паводле І. Р. Гальперына, тэмы, што выклікаюць павышаную цікавасць, – buzz-topics – адлюстроўваюць і нацыянальна-культурную спецыфіку таго ці іншага медыяландшафту [6, с. 262]. Важнае значэнне набывае лінгвакультурны фактар: у медыятэкстах узаемадзейнічаюць інфармацыйная і моўная карціна свету пэўнага народа, і ўсе тэксты СМІ арганізуюцца вакол устойлівых тэматычных структур, што адрозніваюць тую ці іншую краіну або культуру.

Пад тэмай разумеем з'явы сацыяльнай рэальнасці, адлюстраваныя ў матэрыяле журналіста, напрыклад, палітыка, эканоміка, спорт, надвор'е, культура, навіны рэгіянальнага і міжнароднага жыцця і да т. п. Тэма ў тэксце можа быць рэпрэзентавана экспліцытна і імпліцытна. Экспліцытная тэма выяўлена ў медыятэксце даслоўна, яна прама згадваецца ў тэксце. Імпліцытная ж тэма існуе ў якасці падтэксту, яўна ў тэксце не праяўляецца, але маецца на ўвазе па сэнсе. Таму азначэнне паняцця “тэма”, прыведзенае вышэй, варта дапоўніць: тэма – гэта з'явы сацыяльнай рэальнасці, экспліцытна і імпліцытна адлюстраваныя ў медыятэксце.

Тэматычны аналіз тэкстаў перыядычных выданняў Беларусі і Расіі прадугледжвае аналіз кантэксту, у якім функцыянуюць рэпрэзентатары падааналізнага канцэпту “Беларусь”. Галоўнай задачай было выявіць тэмы, якія актуалізуюцца ў СМІ пры звароце да гэтай адзінкі мыслення. Яшчэ падчас першага этапу маніторынгу мы вылучылі групу тэм, што сустракаецца ў медыятэкстах пры рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь”: палітыка, эканоміка, прамысловасць, сельская гаспадарка, навука, будаўніцтва, турызм, сацыяльная палітыка, грамадства, прэзідэнт, прырода, моладзь, медыцына, рэлігія, здарэнні, аўтамабілі, літаратура, мастацтва, культура, гісторыя, спорт, надвор'е, анекдоты, экалогія, тэхналогіі. На другім этапе маніторынгу выбралі тыя тэматычныя структуры, да якіх найбольш часта звяртаюцца журналісты пры актуалізацыі вывучаемага канцэпту: палітыка, эканоміка, грамадства, прэзідэнт, здарэння, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі. Такім чынам, падчас правядзення тэматычнага аналізу рэпрэзентатараў канцэпту “Беларусь” арыентаваліся на пералічаную групу тэм.

Адзначым, што спачатку маніторынг перыядычных СМІ Беларусі і Расіі быў скіраваны галоўным чынам на аналітычную групу жанраў журналістыкі, бо нас цікавіла інтэрпрэтацыя фактаў суб'ектамі камунікацыі, іх ацэнка, у шырокім сэнсе – аўтарская развага, якая задае аўдыторыі медыя кірунак разгляду падзей. Аднак падчас аналізу высветлілася, што некаторыя інфармацыйныя жанры (пашыраная нататка, справаздача, інтэрв'ю, рэпартаж) таксама ўтрымлівалі ацэнку, трактоўку фактаў суб'ектам. Таму матэрыялам

вывучэння рэпрэзентатараў канцэпту “Беларусь” лічым інфармацыйныя і аналітычныя жанры.

За адзінку аналізу прымалі цэльны тэкст, таму, хоць у якасці прыкладаў і будучь прыводзіцца ўрыўкі тэкстаў (сказ ці складанае сінтаксічнае цэлае), для аналізу важнай з’яўляецца і сэнсавая роля гэтага фрагмента ў цэлым тэксце.

Як адзначалася ў папярэдніх раздзелах, падчас маніторынгу адабралі па 100 матэрыялаў, якія найбольш ярка рэпрэзентуюць канцэпт “Беларусь”, з прэсы Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі (“СБ. Беларусь сегодня” – 36, “Рэспубліка” – 18, “Народная газета” – 15, “Звязда” – 31; “Российская газета” – 30, “Известия” – 30, “Коммерсант” – 27 і “Ведомости” – 13) за перыяд з 1 студзеня 2015 г. па 1 студзеня 2020 г. Усе тэксты асобна па Беларусі і Расіі былі размеркаваны па тэмах: палітыка, эканоміка, грамадства, прэзідэнт, здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі. Мэтай было ўстанавіць, якая тэматычная група займае значнае месца ў медыятэкстах і лічыцца зонай ядра канцэпту “Беларусь”, а якая не карыстаецца папулярнасцю і з’яўляецца каляядзернай зонай. Далей вербалізацыя канцэпту разглядаецца асобна па кожнай тэме, каб устанавіць прычыны іх важнасці / другараднасці, актуальнасці / неактуальнасці, першаснасці / другаснасці з гледжання рэдакцыі медыя.

Выданне Тэма	Звязда	Народная газета	СБ. Беларусь сегодня	Рэспубліка	Усяго
Палітыка	5	6	18	1	30
Эканоміка	5	3	6	11	25
Грамадства	4	2	—	2	8
Прэзідэнт РБ	5	—	4	—	9
Здарэнні	—	—	—	—	—
Культура	8	3	7	4	22
Гісторыя	3	1	—	—	4
Спорт	—	—	1	—	1
Тэхналогіі	1	—	—	—	1
Усяго	31	15	36	18	100

Табліца 2.1 Тэматыка матэрыялаў, якія рэпрэзентуюць канцэпт “Беларусь”, у беларускай прэсе

Як бачна з табліцы 2.1, у асноўным канцэпт “Беларусь” вербалізуецца ў тэкстах беларускіх журналістаў у тэмах палітыкі, эканомікі і культуры. Менавіта гэту тэматычную групу лічым ядром канцэпту ў беларускай медыйнай свядомасці. Каляядзернай прасторай, адпаведна, выступаюць такія тэмы, як грамадства, прэзідэнт, здарэнні, гісторыя, спорт і тэхналогіі.

Назіраецца агульная перавага палітычнай тэматыкі. Гэта звязана з тым, што для аналізу выкарыстоўваліся грамадска-палітычныя газеты, такія выданні маюць вялікае значэнне для палітычнай сістэмы грамадства і адыгрываюць адну з ключавых роляў у фарміраванні палітычнай свядомасці грамадзян. Часцей за ўсё да гэтай тэмы звяртаюцца журналісты газет “СБ. Беларусь сегодня” і “Народная газета”.

Крыху менш за палітыку папулярная ў друку тэма эканомікі. Грамадска-палітычныя газеты заўсёды з’яўляліся крыніцай эканамічнай інфармацыі для большай часткі насельніцтва, дапамагалі грамадзянам прымаць эканамічныя рашэнні. Падчас даследавання выявілі, што зварот да гэтай тэматыкі ўласцівы для газеты “Рэспубліка”.

Вядома, што культурную прастору чалавека ў сучасным грамадстве ў значнай ступені фарміруюць медыя. Для беларускай прэсы, і ў прыватнасці для газеты “Звязда”, дзе тэма культуры прадстаўлена даволі шырока, гэта выказванне вельмі актуальнае.

Згодна з табліцай, тэмы грамадства, прэзідэнт, гісторыя, спорт і тэхналогіі не карыстаюцца папулярнасцю пры актуалізацыі ў тэкстах канцэпту “Беларусь”. На наш погляд, патлумачыць гэта можна тым, што ў кожнай з пералічаных тэм канцэптуалізуецца не Беларусь як тэрытарыяльная цэласнасць, а канкрэтныя людзі: для грамадства – гісторыі жыцця асобных грамадзян, для здарэнняў – канкрэтныя падзеі, для прэзідэнта – дзейнасць А. Р. Лукашэнкі, для гісторыі – дасягненні выбітных дзеячаў, для спорту – перамогі спартсменаў, для тэхналогій – здабыткі спецыялістаў.

Выданне Тэма	Российская газета	Известия	Коммерсантъ	Ведомости	Усяго
Палітыка	10	11	5	2	28
Эканоміка	5	7	10	2	24
Грамадства	3	7	8	1	19
Прэзідэнт РБ	—	4	4	7	15
Здарэнні	2	—	—	—	2
Культура	1	—	—	—	1
Гісторыя	3	—	—	—	3
Спорт	5	1	—	—	6
Тэхналогіі	1	—	—	1	2
Усяго	30	30	27	13	100

Табліца 2.2 Тэматыка матэрыялаў, якія рэпрэзентуюць канцэпт “Беларусь”, у расійскай прэсе

На аснове колькасных даных табліцы 2.2. робім высновы, што значнае месца на старонках расійскіх перыядычных выданняў займаюць чатыры асноўныя тэмы, у якіх вербалізуецца канцэпт “Беларусь”: палітыка, эканоміка, грамадства і Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. Гэта ядро канцэпту “Беларусь” у прэсе Расіі, у каляядзерную зону ўваходзяць тэмы здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі.

Тэма палітыкі пры актуалізацыі канцэпту “Беларусь” у расійскім друку самая распаўсюджаная. Да палітычнага жыцця Беларусі і Расіі часта звяртаюцца ў сваіх матэрыялах журналісты выданняў “Российская газета”, “Известия”. Газеты паведамляюць чытачам пра сустрэчы, перамовы, дамоўленасці кіраўнікоў дзвюх краін, пра магчымасці супрацоўніцтва дзяржаў, пра дзейнасць саюзаў, членам якіх з’яўляецца Рэспубліка Беларусь.

Эканамічная тэматыка таксама становіцца цэнтрам увагі журналістаў, у прыватнасці газеты “Коммерсантъ”. Цікава, журналістаў да эканомікі тлумачыцца тым, што менавіта ў гэтай сферы ў Беларусі і Расіі ўзнікае больш за ўсё супярэчнасцей. Напрыклад, сакавік-красавік 2017 года, снежань 2018– студзень 2019 – час абвастрэння газавай спрэчкі паміж краінамі, люты-сакавік 2018 года – час абвастрэння адносін паміж Беларуссю і Расіяй у сувязі з малочным экспартам, абмежаваннямі на пастаўку ў РФ тавараў жывёльнага паходжання і да т. п.

Журналістыка мае мэтай данесці людзям інфармацыю пра сацыяльную рэальнасць, зразумела, што праблемы грамадства заўсёды будуць знаходзіцца ў цэнтры ўвагі журналістаў. У расійскай прэсе (асабліва ў газетах “Известия” і “Коммерсантъ”) падчас рэпрэзентацыі паданалізнага канцэпту журналісты пастаянна звяртаюцца да тэмы грамадскага жыцця, пра што сведчаць даныя табліцы 2.2. Грамадства Беларусі разглядаецца тут не на гісторыях асобных жыхароў, а як суб’ект, як асноўны выразнік інтарэсаў краіны.

Прэзідэнт Беларусі ў расійскім друку канцэптуалізуецца не проста як асоба, а як лідар тэрытарыяльнай цэласнасці, які выказвае погляд цэлай нацыі. Менавіта таму да тэмы прэзідэнта Рэспублікі Беларусь часта звяртаюцца расійскія журналісты. Асабліва шырока выкарыстоўваюцца для прыкладу ці аналізу выказванні А. Р. Лукашэнкі ў газеце “Ведомости”.

Адзначым, што такія каляядзерныя тэмы, як здарэнні, спорт, тэхналогіі ў расійскім друку больш частотныя, чым у беларускім. Гэта таксама абумоўлена тым, што ў некаторых выпадках матэрыялы на пералічаныя тэмы канцэптуалізуюць не канкрэтных асоб, а краіну. Каляядзерныя ж тэмы культура і гісторыя амаль не прадстаўлены ў прэсе Расіі, хаця для развіцця двухбаковых адносін яны маюць вялікае значэнне, бо часта становяцца прадвеснікамі падзей у палітычным, эканамічным і сацыяльным жыцці абедзвюх краін.

Такім чынам, на падставе даных, прыведзеных у табліцах 2.1 і 2.2, пабудуем схемы тэматычнай структуры канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку:

Схема 2.1. Тэматычная структура канцэпту “Беларусь” у беларускім друку

Схема 2.1. Тэматычная структура канцэпту “Беларусь” у расійскім друку

Такім чынам, тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у беларускіх медыя – палітыка, эканоміка і культура, у расійскіх – палітыка, эканоміка, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і грамадства. Культура ўваходзіць у тэматычнае ядро ў беларускіх перыядычных выданнях, таму што медыя тут экспліцытна і імпліцытна аказваюць уплыў на фарміраванне каштоўнасцяў і культурных нормаў у грамадстве. Зразумела, што пытанне фарміравання нормаў актуальнае менавіта для нацыянальных СМІ, не для замежных (расійскія СМІ ў гэтым жа

кірунку ўплываюць на расіян), таму тэма культуры часта і сустракаецца на старонках выданняў Беларусі. Тэмы грамадства і дзеянняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь уваходзяць у тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у расійскіх медыя, бо грамадства і Прэзідэнт тут выступаюць выразнікамі інтарэсаў усёй краіны, а не асобнымі людзьмі, як гэта прадстаўлена ў перыядычных выданнях Беларусі. Тэматычная каляядзерная прастора канцэпту “Беларусь” у беларускай прэсе – грамадства, здарэнні, прэзідэнт, гісторыя, спорт і тэхналогіі, у расійскай – здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі.

2.2.1 Тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі

Праз медыя чалавек спазнае свет палітыкі, палітычныя каштоўнасці і ўстаноўкі, якія функцыянуюць у грамадстве. Умова жыццяздольнасці палітычнай сістэмы дзяржавы – палітычная інфармаванасць усіх пластоў насельніцтва. СМІ забяспечваюць выкананне гэтай умовы. Ствараючы інфармацыйную прастору, журналісты фарміруюць у нацыі адзіныя ўяўленні пра ўнутраную і знешнюю палітыку краіны, пра яе палітычны курс.

Беларускія перыядычныя выданні ў сферы ўнутранай палітыкі кіруюцца тэзісам пра тое, што Беларусь – незалежная дзяржава для народа, асноўнымі прыярытэтамі якой з’яўляюцца мір і стабільнасць: *Беларусь – гасударство для народа, и человеку должно быть гарантировано внимательное отношение к нему на всех уровнях государственного управления* (Народная газета, 23.01.2015). *Беларусь паслядоўна рэалізоўвае меры, накіраваныя на забеспячэнне нацыянальнай бяспекі дзяржавы, якія на працягу больш як двух дзесяцігоддзяў дазваляюць захоўваць у краіне мір, стабільнасць і згоду, – перакананы міністр абароны* (Звязда, 15.02.2018).

У знешняй палітыцы медыя Беларусі характарызуюць краіну як гарант бяспекі ў еўрапейскім рэгіёне, пасярэднік паміж Захадам і Усходам, які наладжвае камунікацыю паміж імі, прыклад для пераймання: *Беларусь все годы своей независимости подает пример того, как сохранить в стране мир и стабильность, как строить отношения с другими державами* (Народная газета, 17.05.2016). *Беларусь – центр Европы. Ваша страна является связующим звеном между Западом и Востоком, и, конечно, Европейский союз не может этого не замечать* (СБ. Беларусь сегодня, 17.11.2019).

Для грамадства важна атрымліваць са СМІ акрамя палітычнай і эканамічную інфармацыю. Змяненні ў сусветнай і рэгіянальнай эканоміцы так ці інакш адбываюцца на кожным грамадзяніне. У грамадска-палітычных газетах эканамічныя звесткі звычайна не проста прыводзяцца, а каментуюцца, усебакова тлумачацца, бо такія выданні прызначаны не для спецыялістаў, а для шырокага кола чытачоў. У інфармацыйным полі Беларусі матэрыялы на эканамічную тэматыку прысвечаны ці стану эканомікі краіны, ці сусветным эканамічным працэсам.

У галіне ўнутраных эканамічных зносін Беларусь у друку выступае як краіна для бізнесу, якая шмат працавала над выкананнем задач устойлівага

развіцця і мае дасягненні ў гэтым кірунку: *Клаус Ройтэр адзначыў сур'ёзныя змяненні ў частцы ўстойлівага развіцця, якія адбыліся ў Беларусі за апошнія 10 гадоў. У нашай краіны, звяртае ўвагу міжнародны эксперт, сур'ёзныя амбіцыі і мэты, якія базіруюцца на трох кітах – эканоміцы, сацыяльным развіцці і экалогіі* (Рэспубліка, 04.02.2019). *Беларусь – страна с богатым опытом межкультурного взаимодействия, где созданы комфортные и безопасные условия для честного и ответственного бизнеса* (Народная газета, 01.07.2019).

Стратэгія Рэспублікі Беларусь у адносінах з сусветным рынкам прадугледжвае фарміраванне ўяўлення пра дзяржаву як важнага эканамічнага партнёра, які экспартуе прадукцыю ў шматлікія замежныя краіны і прапануе замежным інвестарам добрыя ўмовы для стварэння вытворчасці на тэрыторыі Беларусі: *“Беларусь з’яўляецца каштоўным партнёрам для МАГАТЭ. Паміж агенцтвам і Беларуссю існуе важнае тэхнічнае супрацоўніцтва, асабліва што датычыцца ўзвядзення АЭС”, – сказаў гендырэктар МАГАТЭ* (Звязда, 19.04.2016). *Беларусь имеет выгодное географическое положение и привлекательные условия для инвестирования* (Звязда, 26.09.2019).

Культура рэпрэзентуецца ў выданнях праз наступныя тэматычныя пласты: выяўленне нацыянальнай ідэі, захаванне беларускай мовы, вылучэнне тыповых рыс беларуса, развіццё культуры Беларусі. Уяўленне пра нацыянальную ідэнтычнасць дапамагае чалавеку асэнсаваць нацыянальныя асаблівасці, лад жыцця народа, прасачыць за гістарычным лёсам сваёй нацыі, вызначыць арыенціры сацыяльнага, духоўнага і маральнага развіцця беларусаў. Для ўмацавання нацыянальнай ідэі вельмі важна сфарміраваць гэта ўяўленне ў новага пакалення: *Але цяпер расце новае пакаленне моладзі: выключна гарадскія дзеці, якія атрымалі добрую адукацыю, ведаюць мовы, паездзілі па замежжы, і, што цікава, гэта найперш не гуманітарыі. Сярод гэтай моладзі назіраецца ўстойлівы інтарэс да свайго, імкненне цвёрдзіць сваю беларускую ідэнтычнасць. Адзін са шляхоў цвярджэння гэтай ідэнтычнасці – уключэнне ў традыцыйную культуру. Паглядзіце, які зараз бум народных танцаў, спеўных сходаў!* (Звязда, 22.11.2017).

Мова – гэта не проста гістарычная памяць і даніна традыцыі, гэта яшчэ і сродак фарміравання нацыянальнай ідэнтычнасці. Пераканаць чытача ў важнасці захавання беларускай мовы – задача, якую ставяць перад сабой журналісты. Праблема мовы займаюць важнае месца ў артыкулах беларускіх выданняў: *Безумоўна, беларуская мова была тым найважнейшым фактарам, пры дапамозе якога была акрэслена спачатку ў лінгвістычным гістарычным наратыве тэрыторыя Беларусі. Нацыянальная мова адыгрывае светапоглядную, ідэалагічную ролю. У немцаў ёсць паняцце «мова сэрца». Чалавек можа не камунікаваць штодзённа на беларускай мове, але галоўнае, што ён вызначае яе як сваю родную* (СБ. Беларусь сегодня, 11.11.2018).

Адметная рыса любога народа – нацыянальны характар. Яго можна вызначыць як сукупнасць розных якасцяў і псіхалагічных рыс, характэрных для прадстаўнікоў пэўнага народа. Нацыянальны характар выяўляецца ў светаўспрыманні, паводзінах, пачуццях людзей, якія належаць да нацыі: *Что же отличает белорусов от других? Сами респонденты отмечали прежде всего миролюбие, веротерпимость, рассудительность, толерантность. Это терпение к инакомыслию, к тому, что привносится извне. Наши люди воспринимают очень доброжелательно иные культуры. Без тех перегибов, которые сейчас видим в Европе, без снобизма, присущего некоторым странам* (Народная газета, 01.09.2017).

Культура – падмурак народа. Яна выступае і паказчыкам ступені сталасці нацыі, і асноўным фактарам у фарміраванні самасвядомасці, і крыніцай духоўнага самавызначэння нацыі: *Але менавіта пісьменнікі ў мірны час могуць распавесці пра рэальныя каштоўнасці жыцця, а літаратура – быць іх адлюстраваннем. «Яна аб'ядноўвае культуры, стымулюе нацыянальную псіхалогію, дапамагае фарміраваць самасвядомасць... Іншай трыбуны, акрамя літаратуры, у народа не было і не магло быць. Духоўнае развіццё чалавецтва: рух часу, рух грамадства – адбілася ў руху літаратуры, – кажа Мікалай Чаргінец»* (Звязда, 09.09.2017).

Расійскія перыядычныя выданні фарміруюць стаўленне расійскага грамадства да ўзаемадзеяння дзвюх дзяржаў, да расійска-беларускага збліжэння. У некаторых матэрыялах падкрэсліваецца ўзаемавыгаднасць інтэграцыі, яе карыснасць для правядзення падобнай знешняй палітыкі, абароны сваіх тэрыторый: *Приходится этим псевдоэкспертам и провокаторам, пытающимся вбить клин между братскими народами, отвечать: у Беларуси и России единая позиция по принципиальным внешнеполитическим вопросам, единые подходы к обеспечению безопасности Союзного государства и высочайший уровень взаимопонимания и доверия* (Ведомости, 05.02.2017). Іншыя выказваюць супрацьлеглую думку, даказваючы нежыццяздольнасць ідэі адзінай знешняй палітыкі Беларусі і Расіі: *Что же это за союзное государство? В нем могут быть споры, как между братьями, по каким-то вопросам жизни. Но это союзное государство никак себя не проявляет, когда дело касается не только газа, но и в любых других серьезных внешнеполитических вопросах* (Российская газета, 31.03.2017).

Зыходзячы з таго, як паказваюць перыядычныя выданні Расіі адносіны паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй, можна зрабіць выснову, што сумесныя дзеянні дзвюх краін у палітычнай сферы накіраваны не на выкарыстанне інтэграцыйнага патэнцыялу членаў саюзу, а на атрыманне перавагі ў параўнанні з іншымі краінамі. З гэтай мэтай журналісты засяроджваюць увагу на станоўчых наступствах кааперацыі Беларусі і Расіі,

зважаюць на тое, што саюз краін-суседак лепшы за іншыя аб'яднанні дзяржаў: *И очень не хочется, чтобы Союзное государство превратилось в прообраз Европейского союза, где наднациональная бюрократия диктует все национальным правительствам. Для построения такого альянса нужны люди, понимающие, что мы живем в одном “подъезде”, но у нас разные “квартиры”, что мы совершенно свободно можем ходить друг к другу в гости, мы отвечаем за общие коммунальные услуги, мы на равных пользуемся общим пространством и делаем его комфортным, мы, наконец, вместе защищаемся от наших недоброжелателей* (Российская газета, 01.03.2017). *Белоруссия никогда не станет сотрудничать с другими государствами в ущерб интересам России, заявил президент страны Александр Лукашенко на встрече с премьер-министром Латвии Марисом Кучинским* (Ведомости, 08.02.2018).

Інтэграцыя Беларусі і Расіі прадугледжвае баланс нацыянальных інтарэсаў краін-суседак. Найбольш ярка гэта выяўляецца ў імкненні дзяржаў забяспечыць устойлівае ўнутранае эканамічнае развіццё, адаптаваць нацыянальную эканоміку да характару сучаснай сістэмы сувязяў, каб стаць паўнапраўным удзельнікам працэсаў глабалізацыі сусветнай эканомікі. Таму на старонках газет з'яўляецца так шмат матэрыялаў, прысвечаных эканамічнаму супрацоўніцтву Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі. Журналісты ў сваіх публікацыях вельмі падрабязна разглядаюць усе плюсы і мінусы Беларусі як дзелавага партнёра: *Хотя в Европе вряд ли найдется более пророссийская страна, чем Белоруссия, но, как и любой получивший независимость осколок крупной державы, она вынуждена строить свою идентичность, дистанцируясь от державы-прародительницы. При всем этом Белоруссия – хороший покупатель российских энергоресурсов и надежный деловой партнер* (Известия, 07.04.2017). *Белоруссия не перестает жаловаться на Россию из-за запрета на поставки молочной и другой продукции, ведь это сильно бьет по экономике республики* (Известия, 03.04.2018).

Апошнім часам з-за абвастрэння супярэчнасцяў паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй у расійскіх газетах пачаў актыўна фарміравацца негатыўны стэрэатып пра Беларусь і яе жыхароў. Журналісты ў тэкстах паказваюць беларусаў як “нахлебнікаў” у дачыненні да эканомікі Расіі: *Белоруссия, напомнил эксперт, постоянно на всех фронтах пытается добиться для себя новых преференций* (Известия, 01.04.2016). *То есть Белоруссия рассчитывает на выгоды от особых условий своего экономического сотрудничества с Россией, при этом не стесняется зарабатывать на проблемах с российской экономикой, в том числе санкциях* (Коммерсантъ, 02.04.2016).

Канцэпт “Беларусь” у расійскай прэсе рэпрэзентуецца і ў фарміраванні вобраза прэзідэнта нашай краіны. Імідж палітычнага лідара ствараецца не

спантанна, а мэтанакіравана пры непасрэдным уздзеянні СМІ. Вобраз прэзідэнта, створаны перыядычнымі выданнямі, нярэдка пераносіцца на народ краіны, якую ён прадстаўляе. Асабістыя якасці лідара, яго палітыка ўплываюць на стаўленне замежнікаў да Беларусі. Выказванні А. Р. Лукашэнкі, што выкарыстоўваюцца ў расійскай перыёдыцы, накіраваны на падтрыманне станоўчага іміджу нашай краіны ў вачах расіян. У матэрыялах падкрэсліваецца сувязь дзвюх нацый, добрыя адносіны паміж іх палітычнымі лідарамі, адданасць Беларусі суседняй краіне: *По словам Лукашенко, лидеры двух стран непременно найдут время, чтобы встретиться лично. “Если есть какие-то проблемы, мы их решим... Мы родные братья, нам делить нечего”, – заключил он* (Российская газета, 28.03.2017).

Тое, што асоба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь знаходзіцца ў цэнтры ўвагі газет Расіі, можна растлумачыць. Па-першае, А. Р. Лукашэнка для расійскага грамадства самы значны палітычны дзеяч у нашай краіне, а для некаторых нават адзіна знаёмы. Па-другое, прэзідэнт увасабляе вобраз Беларусі ў грамадскай свядомасці расіян. Цікаvasць да асобы А. Р. Лукашэнкі ў Расіі пацвярджаецца шматлікімі апытаннямі пра беларускага лідара, якія праводзяцца расійскімі выданнямі: *Почти три четверти россиян (73%) считают, что президент Белоруссии Александр Лукашенко как политик хитрит и поддерживает Россию лишь тогда, когда ему это выгодно, а на самом деле ведет независимую политику* (Известия, 03.04.2017).

Стабільнае паслядоўнае развіццё палітычнай і эканамічнай падсістэм базіруецца на стане і ўзроўні развіцця сацыяльнай сферы. СМІ з’яўляюцца пасярэднікам паміж уладай і грамадствам, выражаючы інтарэсы розных груп насельніцтва. Для беларуска-расійскага супрацоўніцтва меркаванне грамадства мае вырашальнае значэнне. Менавіта таму шмат матэрыялаў расійскіх журналістаў, у якіх вербалізуецца канцэпт “Беларусь”, прысвечаны сацыяльнай праблематыцы, у прыватнасці абмеркаванню розных апытанняў і падмацаванню імі прыведзеных у тэкстах фактаў: *Несколько больше энтузиазма вызывает у них идея видеть в единых границах Россию и Белоруссию. За это мысленно воссоздаваемое союзное государство две названные категории выступают активнее всего и активнее почти всех прочих – по 15% при средней цифре чуть более 8%* (Ведомости, 30.03.2015). *В тройку самых близких и дружественных России, по мнению населения, вошли Белоруссия (68%), Китай (56%) и Казахстан (50%). Этим странам жители России продолжают доверять с апреля 2014 года, сообщил фонд “Общественное мнение”* (Известия, 09.04.2016).

Змены ў сацыяльным жыцці беларусаў разглядаюцца ў друку Расіі. Пры гэтым выказваецца думка, што зрухі ў беларускім грамадстве – прадвеснік змен

і ў расійскім: *Тунядцы – хто это такие? Я думаю вообще, что скоро это слово придет и к нам, потому что в Белоруссии все обкатывается, а потом приходит к нам, в Россию, так и эти тунядцы появятся* (Коммерсантъ, 07.04.2015). *Александр Лукашенко совсем недавно, открывая дорогу для более позднего предоставления пенсий, сказал ставшую крылатой фразу о том, что «в 60 лет мужик – это лошадь, на которой можно еще пахать».* Президент Белоруссии в общем-то прав (Российская газета, 29.03.2016).

Такім чынам, палітыка і эканоміка Беларусі ў беларускіх выданнях разглядаецца з гледжання іх ролі для самой краіны і для свету. Беларуская культура рэпрэзентуецца ў медыя праз наступныя тэматычныя пласты: выяўленне нацыянальнай ідэі, захаванне беларускай мовы, вылучэнне тыповых рыс беларуса, развіццё культуры Беларусі.

Праз прэсу ў жыхароў Расіі фарміруецца стаўленне да нашай краіны. Беларусь разглядаецца ў перыёдыцы як палітычны суб'ект, як дзелавы партнёр і як прадвеснік сацыяльных зрухаў. Цікавасць расіян да суседняй дзяржавы тлумачыцца яе ролю ў беларуска-расійскай інтэграцыі.

2.2.2 Тэматычная каляядзерная прастора канцэпту “Беларусь” у беларускай і расійскай перыёдыцы

Каляядзернымі тэмамі ў беларускім друку з'яўляюцца грамадства, здарэнні, прэзідэнт, гісторыя, спорт і тэхналогіі, у расійскім – здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі. Тое, што тэмы не ўваходзяць у ядро канцэпту “Беларусь”, не сведчыць пра іх малаважнасць ці другаснасць. Гэта толькі паказвае, што рэпрэзентатары паданалізнага канцэпту ў каляядзернай зоне менш частотныя.

Каляядзернасць пералічаных тэм у беларускай перыёдыцы тлумачыцца тым, што ў кожнай канцэптуалізуецца не Беларусь як тэрытарыяльная цэласнасць, а канкрэтныя людзі: грамадства – гісторыі жыцця асобных грамадзян, здарэнні – канкрэтныя падзеі, прэзідэнт – выказванні А. Р. Лукашэнкі, гісторыя – дасягненні дзячаў Беларусі, спорт – перамогі спартсменаў, тэхналогіі – здабыткі спецыялістаў у гэтай галіне: *Марыя Магдалена Радзівіл лічыла, што шлях Беларусі – стаць вольнай і незалежнай дзяржавай, накіталт Фінляндыі і Польшчы, якія тэрытарыяльна адасобіліся ад Расіі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі* (Народная газета, 23.03.2018). *Президент страны Александр Лукашенко неоднократно подтверждал нашу готовность участвовать в миротворческих акциях, если это будет приемлемо для всех конфликтующих сторон* (СБ. Беларусь сегодня, 21.02.2019).

У перыядычных выданнях Расіі каляядзерныя тэмы здарэнні, спорт і тэхналогіі пераважна канцэптуалізуюць Беларусь: *Беларусь присоединяется к группе государств, где полностью или частично легализованы криптовалюты* (Российская газета, 27.03.2018), аднак сустракаецца і актуалізацыя праз пэўных асоб: *Дарья Домрачева в итоге безнадежно повредила свою винтовку и*

стреляла из фуракадовской, причем предсказуемо неудачно (Российская газета, 06.04.2015).

Нягледзячы на працяглыя культурныя кантакты Беларусі з Расіяй, журналісты расійскіх газет у матэрыялах вельмі рэдка звяртаюцца да такіх тэм, як гісторыя і культура.

Супрацоўніцтва з суседняй краінай, выбудоўванне добрых адносін паміж Беларуссю і Расіяй павінна існаваць не толькі на эканамічнай ці палітычнай аснове, але і на глыбокіх гісторыка-культурных сувязях гэтых дзяржаў, на іх супольным мінулым, што і падкрэсліваецца ў, на жаль, рэдкіх тэкстах: *Россия и Белоруссия – наследницы Российской империи и Советского Союза. Поэтому безопасность русских и белорусов неразделима, что находит свое отражение не только в членстве Москвы и Минска в ОДКБ, но и в самой истории братских славянских народов* (Известия, 02.04.2017). *Для нас – для Российской Федерации и для Беларуси – Хатынь, конечно же, общая боль, общая трагедия. И уроки той страшной войны – общие. Только сообща мы выстояли* (Российская газета, 22.03.2018).

Такім чынам, друк Беларусі і Расійскай Федэрацыі перадае актуальную карціну функцыянавання канцэпту “Беларусь” ва ўмовах фрагмента рэчаіснасці, што адлюстроўвае культураспецыфічнасць спасціжэння сінфікацыі слова носбітамі мовы. Аднак уласна тэкставая дзейнасць журналістаў дзвюх дзяржаў па-за ўвагай пакідае тэмы здарэнні, гісторыя, спорт, тэхналогіі і часткова абмянае тэмы грамадства, прэзідэнт (у беларускіх газетах) і культура (у расійскіх газетах).

Вывады. Здольнасць моўнай эксплікацыі канцэпту “Беларусь” у медыя Беларусі і Расіі ўступаць у парадыгматычныя і сінтагматычныя адносіны з іншымі лексемамі сведчыць пра анталагічную вартасць гэтага канцэпту. Падчас аналізу “гарызантальных” сувязяў паміж адзінкамі мовы ў друку быў выяўлены сэнсавы патэнцыял дамінанты канцэптуальнага поля, вылучаны сінанімічныя, антанімічныя і асацыяцыйныя семантычныя пласты. Разгляд “вертыкальных” адносін паміж лексемамі і канцэптам дазволіў устанавіць, што для канцэптуальнага поля “Беларусь” характэрныя наступныя мадэлі спалучальнасці: атрыбутыўная (прыметнік+назоўнік), вербальная (дзеяслоў+назоўнік), субстантыўная (назоўнік+назоўнік).

На аснове тэматычнага аналізу тэкстаў перыядычных выданняў Беларусі і Расіі выявілі, што тэматычным ядром канцэпту “Беларусь” у беларускіх медыя выступае палітыка, эканоміка і культура, у расійскіх – палітыка, эканоміка, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і грамадства. Культура ўваходзіць у тэматычнае ядро ў беларускіх перыядычных выданнях, таму што медыя экспліцытна і імпліцытна аказваюць уплыў на фарміраванне каштоўнасцяў і культурных нормаў у грамадстве. Зразумела, што пытанне фарміравання нормаў актуальнае

менавіта для нацыянальных СМІ, не для замежных (расійскія СМІ ў гэтым жа кірунку ўплываюць на расіян), таму тэма культуры часта і сустракаецца на старонках выданняў Беларусі. Тэмы грамадства і дзеянняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ўваходзяць у тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у расійскіх медыя, бо грамадства і Прэзідэнт выступаюць выразнікамі інтарэсаў усёй краіны, а не асобнымі людзьмі, як гэта прадстаўлена ў перыядычных выданнях Беларусі. Тэматычная каляядзерная прастора канцэпту “Беларусь” у беларускай прэсе – грамадства, здарэнні, прэзідэнт, гісторыя, спорт і тэхналогіі, у расійскай – здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі.

ГЛАВА 3

АНАЛІЗ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ КАНЦЭПТУ “БЕЛАРУСЬ” У ДРУКУ НА СЕМАНТЫЧНЫМ, АКСІЯЛАГІЧНЫМ, СІНТАКТЫЧНЫМ І ПРАГМАТЫЧНЫМ УЗРОЎНЯХ

Веды чалавека пра свет фармуюцца праз ідэалізаваныя кагнітыўныя мадэлі – канцэпты. Такія складаныя структураваныя сістэмы неабходны для разумення і інтэрпрэтацыі паняццяў, што рэпрэзентуюцца ў мове. Даследаванне канцэпту “Беларусь”, структур узаемадзеяння, у якія ён уключаны, ацэнак, якія журналісты беларускіх і расійскіх перыядычных выданняў даюць рэспубліцы, семантычных, аксіялагічных, сінтактычных і прагматычных адносін, якія выбудовуюцца ў яе дачыненні, і іншых элементаў палітычнай рэчаіснасці адлюстроўвае вобраз нашай краіны ў беларускім і расійскім медыядыскурсе.

3.1 Семантычныя асаблівасці функцыянавання канцэпту “Беларусь” у прэсе Беларусі і Расіі

Семантычны аналіз не толькі ўстанаўлівае значэнні лексічнай адзінкі, але і адлюстроўвае нацыянальна-культурныя асаблівасці носьбіта мовы. Гэта значыць, семантыка слова разглядаецца ў яе сувязі з быццём і мысленнем камуніканта. З дапамогай гэтага метаду даследавання можна выявіць інфармацыю, замацаваную за словам у калектыўнай свядомасці ў выніку пазнання рэчаіснасці, і на аснове гэтых звестак змадэляваць канцэпт. Як адзначаюць З. Д. Папова і І. А. Сцяпнін, даследаванне семантыкі моўных адзінак, што аб’ектывуюць канцэпты, дазваляе атрымаць доступ да зместу канцэптаў як мысліцельных адзінак [37, с. 8].

Кагнітыўны феномен – адзін са складнікаў дыскурсу – можа садзейнічаць стварэнню стэрэатыпу ва ўяўленні той ці іншай краіны, культуры, палітыкі, ментальнасці, менталітэту і інш. Пад гэтым уплывам усе падзеі, звязаныя з Беларуссю, інтэрпрэтуюцца ў СМІ як тыя, што падтрымліваюць пэўны стэрэатып, ці тыя, што змяняюць яго.

Адным з аб’ектаў семантычнага аналізу ў межах гэтага даследавання выбраны стэрэатыпны вобраз Рэспублікі Беларусь, створаны беларускімі і расійскімі медыя. У рэканструкцыі вобраза дзяржавы мова мае вырашальнае значэнне. Мова – не толькі інструмент апісання падзей, гэта частка іх. Менавіта яны ўплываюць на аўдыторыю і могуць прывесці да змены ўяўленняў пра краіну. Семантычны аналіз прадугледжвае вывучэнне элементных змястоўных адзінак апаведу (такіх як функцыі, эпізоды) і іх узаемасувязі ў сістэме складнікаў парадыгмы вобраза дзяржавы.

Пры даследаванні канцэпту “Беларусь” увага звярталася не толькі на граматычнае апісанне вобраза, але і на яго дыскурсіўныя характарыстыкі. І. В. Фамін прыйшоў да высновы, што пры аналізе семантычнага аспекту дыскурсіўных вобразаў дзяржаў перад даследчыкам паўстае задача ўсталяваць, у выглядзе якіх злучаных адносінамі карэляцыі функцый пададзена ў дыскурсе тая ці іншая дзяржава [85, с. 90]. Такім чынам, на ўзроўні семантыкі падааналізны канцэпт аналізаваўся з функцыянальных пазіцый (*што актар робіць?*). Падчас разгляду быў вылучаны набор медыяўстановак, які ў матэрыялах беларускіх і расійскіх перыядычных выданняў традыцыйна адносіцца да Беларусі. Асноўныя стэрэатыпныя характарыстыкі пададзены ў табліцы 3.1.

Табліца 3.1 Асноўныя стэрэатыпныя характарыстыкі канцэпту “Беларусь” у прэсе Беларусі і Расіі

Семантычныя характарыстыкі канцэпту “Беларусь” у беларускім друку	Семантычныя характарыстыкі канцэпту “Беларусь” у расійскім друку
аб’ядноўвае культуры; славіцца традыцыямі верацярпімасці; як спонсар бяспекі на еўрапейскім кантыненте запатрабавана ў самой Еўропе; працуе над паляпшэннем інвестклімату і ўмоў для стварэння і функцыянавання вытворчасцяў; заставацца ў баку ад выклікаў і пагроз; з’яўляецца краінай магчымасцяў для самарэалізацыі маладых людзей; становіцца ціхай ІТ-гаванню для праграмістаў з усяго свету; стала для ўсходніх суседзяў самым запатрабаваным маршрутам гастронамічнага турызму; дзеянчае дастаткова актыўна ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне; наладжвае камунікацыю Захаду і Усходу; проводит ответственную и миролюбивую внешнюю политику; выступает за построение справедливой,	играет важную роль в том, чтобы сдвинуть урегулирование конфликта [с Украиной] с мертвой точки; является одним из крупнейших торговых-экономических партнеров России; смогла качественно повысить уровень двустороннего сотрудничества [с Россией] на всех направлениях; рассчитывает на большие рынки вокруг; полностью нас [россиян] поддерживают; отстаивает прежде всего национальные интересы; постоянно на всех фронтах пытается добиться для себя новых предпочтений; является нашим [России] союзником; пытается заблокировать интеграционные процессы; стала крупнейшей перевалочной базой для санкционных продуктов; не может обеспечить экономике нормальное существование; поддерживает Россию лишь тогда, когда это выгодно, а на самом деле ведет

Працяг табліцы 3.1

предсказуемой и надежной торгово-экономической архитектуры в Европе, учитывающей интересы всех государств-участников; подает пример того, как сохранить в стране мир и стабильность; является единственной в Восточной Европе страной устойчивой социальной стабильности; выстраивает добрососедские отношения со всем миром, при этом свято чтя собственные национальные интересы и не приемля любой диктат; имеет выгодное географическое положение и привлекательные условия для инвестирования; из страны, застывшей во времени, выросла в динамичную, оживленную и энергичную; хочет иметь со всеми странами равноприближенные отношения; работает над образом нейтральной площадки для решения международных конфликтов; всегда выполняет свои обязательства без паники, размеренно.	независимую политику; встала на путь демократии; демонстрирует некоторую беспомощность в нефтяной сфере; не перестает жаловаться на Россию из-за запрета на поставки молочной и другой продукции, ведь это сильно бьет по экономике республики; не выходила из Советского Союза; все более демонстрирует некоторого рода двойственность своей политики; является важным элементом региональной безопасности; выступает за создание единого продовольственного рынка с Россией; балансирует между напористой Россией, раздираемой войной Украиной и Евросоюзом.
---	---

Семантычны аналіз асноўных стэрэатыпных характарыстык канцэпту “Беларусь” у беларускім друку дае падставы меркаваць, што вобраз краіны, які ствараецца праз выкарыстанне паданалізнага канцэпту, уключае ў сябе наступныя складнікі: бяспечная, міралюбівая, надзейная, прывабная, актыўная і адказная. У расійскіх медыя ён складаецца з наступных адзінак: саюзная, дружалюбная, дэмакратычная, бездапаможная, супярэчлівая і дваістая.

Аналіз таксама сведчыць, што ў стратэгіі стварэння кантэнту газет Беларусі і Расіі наяўнічае метады акцэнтualізацыі інфармацыі, а таксама рэалізуецца камунікатыўная стратэгія замоўчвання. Беларускія выданні працуюць над выбудоўваннем аднаго з галоўных стратэгічных рэсурсаў любой дзяржавы – пазітыўнага краінавага іміджу, у расійскай прэсе прасочваецца тэндэнцыя да медыяпрэзентацыі Беларусі не проста як краіны-суседкі, а як актыўнага гульца на міжнароднай арэне.

3.2 Аксіялагічная прырода канцэпту “Беларусь” і прэзентацыя яго зместу ў беларускіх і расійскіх перыядычных СМІ

Кагнітыўная журналістыка засноўваецца на прынцыпе антрапацэнтрызму. Яна даследуе ўзаемасувязь мовы з пазнаннем чалавека, з яго ведамі аб навакольным свеце і ўнутранымі ўстаноўкамі. Гэта значыць, з дапамогай мовы свядомасць адлюстроўвае рэчаіснасць. Сутнасць кагнітыўнай лінгвістыкі ў тым, што яна праз вывучэнне вербалізаваных ведаў імкнецца выявіць адзінкі калектыўнай свядомасці, якія перадаюць культураабумоўленыя прадстаўленні чалавека аб свеце – канцэпты.

Гэты ўяўленні фарміруюцца з дапамогай суаднясення пэўных стандартаў, эталонаў з аб’ектам ацэнкі. У гэтым праяўляецца антрапацэнтрычная пазіцыя, бо вобраз ідэалу, каштоўнасці засноўваецца не толькі на ведах усяго моўнага калектыву, але і на жыццёвым вопыце асобнага індывіда. Ацэначныя адносіны вызначаюцца суб’ектыўным, а не аб’ектыўным чляненнем свету.

Канцэптасфера аказвае істотны ўплыў на фармаванне сістэмы каштоўнасцяў у свядомасці як пэўнага чалавека, гэтак і групы. У. І. Карасік і Г. Г. Слышкін цэнтрам канцэпту называюць каштоўнасць, таму што “канцэпт служыць даследаванню культуры, а ў аснове культуры ляжыць менавіта каштоўнасны прынцып” [55, с. 77]. Каштоўнасны складнік канцэпту вызначаецца суб’ектам (чалавекам, народам), які яго рэпрэзентуе. Але вызначаць аксіялагічны кампанент падчас мыслення як суб’ектыўны нельга, бо суб’ект у меркаваннях абапіраецца на непарушныя законы соцыуму: сістэму маральных патрабаванняў, маральныя абавязкі і да т. п. Варта адзначыць, што абагульненыя ацэначныя адносіны да канцэпту складаюцца з суб’ектыўнага дзялення рэчаіснасці кожным прадстаўніком народа. Свет у мове адлюстроўваецца праз нацыянальную моўную свядомасць. Каштоўнасныя адносіны да рэчаіснасці ва ўсякай культуры фарміруюцца гістарычна і маюць пэўныя, уласцівыя толькі гэтай нацыянальнай групе, рысы. Канцэпт як своеасаблівая мікрасістэма культуры пры дапамозе інтэрпрэтацыі эксплікуе каштоўнасны змест, важныя характарыстыкі сэнсу, заключанага ў мове. На думку В. М. Тэліі, “эматыўна-ацэначныя адносіны дэтэрмінуюцца светапоглядам народа – носбіта мовы, яго культурна-гістарычным вопытам, сістэмай крытэрыяў ацэнкі, што існуюць у пэўным соцыуме, а таксама ўніверсальнасцю аб’ектнага меркавання, якое абавязвае «захоўваць» сувымярэнне каштоўнасці аб’екта з некаторымі стэрэатыпамі або стандартамі па некаторай шкале, што адлюстроўвае нормы ўяўлення пра добрае ці дрэннае, якія склаліся ў грамадстве” [77, с. 39].

Аксіялагічны кампанент канцэпту вербалізуецца ў розных канатацыях дэнатата, а таксама ў яго рэферэнтнай валентнасці (спалучальнасці з

ацэначнымі лексемамі). Аналіз актуалізацыі каштоўнаснага складніка таго ці іншага ключавога канцэпту дазваляе выявіць яго значнасць у групавой свядомасці носьбітаў мовы. Аксіялагічны кампанент канцэпту актуалізуецца дзейнасцю сродкаў масавай інфармацыі. Як адзначае В. І. Іўчанкаў, “журналістыка адаптуе навукова-практычныя веды да масавай свядомасці з мэтай прыняцця апошнім мадэляў паводзін, палітычных пераваг, культурных каштоўнасцяў, маралі, этыкі, эстэтыкі” [31, с. 34]. У сувязі з гэтым мэтазгодна даследаваць эксплікацыю каштоўнаснага складніку канцэпту “Беларусь” Беларусь на матэрыяле медыядыскурсу.

Інтэрпрэтацыя каштоўнаснага сэнсу канцэпту “Беларусь” дае нам падставы сцвярджаць, што ён пададзены ў тэкстах беларускіх газет у выглядзе наступных ацэнак:

1. **Агульная ацэнка** (меліярацыйная/пеяратыўная ацэнка) заключаецца ў станоўчых і адмоўных адносінах да паняцця, выражанага канцэптам. Звычайна яна рэпрэзентуецца праз агульнаацэначныя прыметнікі: *Увогуле, Беларусь – добрая краіна, і я рада, што магу тут вучыцца* (СБ. Беларусь сёння, 30.01.2017). *Такие изменения должны способствовать развитию экономики и повышению социальных стандартов, в конечном итоге делать нашу Беларусь лучшей страной для жизни* (Народная газета, 17.09.2019).
2. **Эмацыянальная ацэнка** выражае станоўчае ці адмоўнае стаўленне да паняцця, заключанага ў канцэпце, праз намінацыі эмацыянальнага стану, эмацыянальна-ацэначныя адносіны і эмацыянальныя выклічнікі. Эмацыянальная ацэнка перадае задаволенасць і незадаволенасць чалавека, неспакой і спакой: *Беларусь – гостеприимная и спокойная, именно эти факторы стали для них ключевыми при определении нового места жительства* (СБ. Беларусь сёння, 08.02.2018). *Родная Беларусь! Чыстая, светлая, прыгожая, добрая, працавітая, гераічная – святая. Таму і наш вечны наклон ёй, бо яна ў нас ва ўсіх адна, другой такой не будзе* (Рэспубліка, 30.06.2018).
3. **Эстэтычная ацэнка** даследуе канцэпт праз успрыманне як прыемнага/непрыемнага з выгляду. Гэты від ацэнкі звязаны з задавальненнем пачуцця прыгожага: *Беларусь – гэта адна з найпрыгажэйшых краін, якія я бачыла, і я зараз не спрабую вас падкупіць, – заявіла журналістам Сангіта Бахадур* (Звязда, 23.01.2019). *Неспроста, когда мы подписывали рамочное соглашение о придании нашей стране статуса наблюдателя в Парлатино, его тогдашний председатель Габриэла Риваденейра Бурбано особенно отмечала:*

“Беларусь – прекрасная страна, очень привлекательная и уютная” (СБ. Беларусь сегодня, 09. 12.2016).

4. **Экзістэнцыяльная (тая, што існуе ці якая з’яўляецца магчымай/дапушчальнай) ацэнка** арыентуецца на практычную дзейнасць і штодзённы досвед чалавека. Асноўныя крытэрыі ацэнкі: фізічная ці псіхічная карысць, скіраванасць на дасягненне пэўнай мэты, выкананне пэўнай функцыі: *Минск всегда выполнял свои обязательства без паники, размеренно* (Рэспубліка, 13.08.2015). *Глава государства подчеркнул, что после событий в Украине многие... «проснулись», увидели, что Беларусь – центр Европы, и с ней надо работать. И убедились в том, что с нами можно работать* (СБ. Беларусь сегодня, 03.12.2019).

Сярод ацэнак канцэпту “Беларусь” у перыядычных выданнях Рэспублікі Беларусь пераважаюць эмацыянальная і экзістэнцыяльная. Распаўсюджанасць эмацыянальнай інтэрпрэтацыі гэтай адзінкі свядомасці, на наш погляд, звязана з тым, што ацэнка як інфармацыя аб каштоўнасцях адносінах суб’екта маўлення да канкрэтнай характарыстыкі азначанага канцэптам прадмета ці з’явы заключае ў сабе суб’ектыўныя ўражанні, рэакцыю індывіда. І, вядома, грамадска-палітычная прэса засноўваецца менавіта на меркаваннях. А экзістэнцыяльная ацэнка, з якой рэпрэзентуецца канцэпт “Беларусь” у беларускіх СМІ, часта выкарыстоўваецца журналістамі з прычыны таго, што яна дазваляе чалавеку зрабіць высновы аб значэнні і магчымасці прымянення ведаў аб змесце канцэпту ў жыцці.

На аснове інтэрпрэтацыі каштоўнаснага сэнсу канцэпту “Беларусь” у матэрыялах расійскай прэсы было ўсталявана, што карэляцыя дэнатацыйна-рэферэнтнага плана, выяўленага ў паданалізным канцэпце, пададзена ў медыйных тэкстах у выглядзе наступных ацэнак:

1. **Агульная ацэнка:** *Белоруссия – наш самый надежный и ближайший союзник* (Коммерсант, 02.04.2016). *Белоруссия сегодня – это очень важный элемент региональной безопасности* (Коммерсант, 07.04.2017).
2. **Эмацыянальная ацэнка:** *“Неразрывная близость судеб, духовное родство, искренняя дружба, взаимная поддержка и солидарность в самые трудные времена объединяют наши народы”, – заявил глава государства* (Российская газета, 04.04.2016). *В тройку самых близких и дружественных России, по мнению населения, вошли Белоруссия (68%), Китай (56%) и Казахстан (50%)* (Известия, 09.04.2017).

3. **Эстэтычная ацэнка:** *И в самой Белоруссии можно видеть зримые результаты союза, там чисто, уютно, все ухожено (Коммерсант, 02.04.2016). “Раньше остановишься посмотреть, как ландыши растут, – лирично продолжил зампред ЦБ. – А везде-везде мусор, покрышки брошенные, химия. Сейчас гораздо чище стало, хотя еще не так идеально, как в Белоруссии” (Коммерсант, 07.04.2016).*
4. **Экзістэнцыяльная ацэнка:** *Сравнительно небольшая Беларусь является одним из крупнейших торгово-экономических партнеров России (Российская газета, 01.04.2016). Белоруссия, безусловно, стала основным бенефициаром и продуктового эмбарго по молочной продукции – 85% импорта приходится на эту страну, констатирует исполнительный директор Национального союза производителей молока Артем Белов (Ведомости, 27.03.2017).*

Аналіз канцэпту “Беларусь” у расійскіх СМК у аксіялагічным плане паказаў, што ў іх пераважае экзістэнцыяльная ацэнка. Дыскурсіўны вобраз Беларусі разглядаецца ў медыйным полі Расіі з прагматычнага гледжання, праз партнёрскую ролю, якую краіна іграе ў расійска-беларускіх адносінах, што, безумоўна, сведчыць пра высокі ўзровень супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Варта адзначыць, што пад уплывам розных фактараў адносіны да дэнатату, рэпрэзентаванае ў канцэпце, можа выяўляцца з дапамогай лексем з пазітыўнымі або негатыўнымі канатацыямі. Мадальнасць ацэнкі залежыць ад кантэксту паведамлення, ад палітыкі выдання, а таксама ад індывідуальных характарыстык журналіста.

Падчас даследавання вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку адзначалі ў 200 паданалізных матэрыялах тып ацэнкі, якую экспліцытна ці імпліцытна журналісты ўключаюць у свае тэксты. Вылучаныя ацэнкі падзялілі на 3 тыпы: “станоўчая”, “нейтральная” і “адмоўная”. Вынікі даследавання па кожнай краіне прыведзены ў табліцы 3.2.

Краіна Тып ацэнкі	Рэспубліка Беларусь	Расійская Федэрацыя
Станоўчая	95	39
Нейтральная	4	23
Адмоўная	1	38

Табліца 3.2. Тыпы ацэнак у тэкстах журналістаў беларускіх і расійскіх друкаваных СМІ

З табліцы вынікае, што калі ў расійскай перыёдыцы назіраецца раўнавага паміж тыпамі ацэнак, то ў беларускай адзначаецца перавага станоўчай ацэнкі. Звязваем гэта з тым, што рэдакцыі СМІ і журналісты мэтанакіравана на аснове вобраза, што склаўся ва ўяўленнях аўдыторыі, выбудоўваюць імідж дзяржавы. На наш погляд, гэта станоўчая тэндэнцыя. Кожная дзяржава зацікаўлена ў фарміраванні свайго станоўчага іміджу, бо на яго аснове забяспечваецца падтрымка як знешняй, так і ўнутранай палітыкі, а таксама менавіта ён выступае галоўным фактарам умацавання ідэнтычнасці народа.

Аналіз вербалізацыі канцэпту “Беларусь” з пазіцый аксіялогіі выявіў, што ў беларускіх друкаваных СМІ пераважаюць эмацыянальная і экзістэнцыяльная ацэнкі, у расійскіх – экзістэнцыяльная. Гэта з’яўляецца сведчаннем таго, што ў асноўным журналісты звяртаюцца ў тэкстах да намінацый паданалізнага канцэпту з функцыянальных пазіцый. У прэсе Расіі назіраецца раўнавага паміж тыпамі ацэнак ў журналісцкіх матэрыялах, у прэсе Беларусі – перавага станоўчай, што абумоўлена патрэбай фарміравання пазітыўнага іміджу краіны.

3.3 Даследаванне вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускай і расійскай прэсе на ўзроўні сінтактыкі

Сінтактыка разглядае стварэнне тэкстаў на аснове спалучэнняў знакаў. Гэта значыць, даследуюцца спосабы сінтаксічнага функцыянавання знакавых сістэм. Для сінтактычнага аналізу вербалізацыі канцэпту “Беларусь” ва ўнутрыпалітычным і знешнепалітычным дыскурсе неабходна разгледзець актантавыя ролі.

Схема сінтактычнага аналізу наступная: вылучыць усіх актораў, якія фігуруюць у матэрыяле; апісаць іх дзеянні (функцыі) і звесці класы актораў да пэўнага набору актантаў, характэрных для беларускага і расійскага дыскурсаў [15, с. 159].

Вобраз – гэта знак з дадатковым вобразным абазначэннем, якое ўзнікае пры выкарыстанні гэтага знака як актора для таго ці іншага набору актантаў. Сінтактычны ўзровень паказвае на якасны аспект вобраза, апісвае актора з улікам яго роляў у матэрыялах, якія ўваходзяць у дыкурс. Менавіта таму аналіз матэрыялаў газет Беларусі і Расійскай Федэрацыі, якія рэпрэзентуюць паданалізны канцэпт, на ўзроўні дзеянняў – найважнейшая частка даследавання адзінкі мыслення.

Разгляд матэрыялу з сінтактычнага боку прадугледжвае характарыстыку канцэпту “Беларусь” праз месца, якое яго рэпрэзентатары займаюць у актантавай схеме, дзе апісваецца агульная структура размеркавання сінтактычных роляў. Намі былі пабудаваны актантавыя схемы для тэкстаў пра Беларусь, якія ўваходзяць у тэматычнае ядро канцэпту. Для рэпрэзентатыўнай

выбаркі выкарыстоўвалі па аднаму матэрыялу на кожную з “ядзерных” тэм: палітыка, эканоміка, культура – для беларускіх перыядычных СМІ; палітыка, эканоміка, прэзідэнт РБ, грамадства – для расійскіх. У пабудаваныя схемы ўпісаны асноўныя акторы і падзеі, якія разглядаюцца журналістамі ў матэрыяле. Ніжэй падаюцца актантавыя схемы на журналісцкія матэрыялы з кароткім апісаннем. Для захавання магчымасці верыфікацыі пададзенай у схемах інфармацыі поўныя варыянты тэкстаў змешчаны ў дадатку Б.

Першы з тэкстаў беларускіх перыядычных СМІ, які прааналізуем, змяшчаны ў газеце “Звязда” ад 06.06.2019. Ён прысвечаны тэме палітыкі. Матэрыял “Ці гатова Беларусь стаць новай Швейцарыяй?” падае пазіцыю Міністэрства замежных спраў Беларусі ў асобе начальніка ўпраўлення знешнепалітычнага аналізу Сяргея Маліноўскага на конт месца і ролі краіны ў сучасных геапалітычных і геаэканамічных працэсах: *“...краіна працягвае генераваць ідэі для так званага «аб’яднальнага міжнароднага парадку»... Гэта ўсё накіравана на тое, каб пераадолець палітычныя, эканамічныя, ваенна-палітычныя межы, бар’еры”*. Прадстаўнік міністэрства выказвае ў тэксце і адназначнае стаўленне структуры да пазіцыі Беларусі як памежнай краіны: *“Балансаванне паміж Расіяй і Еўрапейскім саюзам мне здаецца не зусім карэктнай пастаноўкай пытання... Таму што, на мой погляд, Беларусь не балансуе, а дакладна прытрымліваецца сваіх абавязкаў у рамках інтэграцыйных аб’яднанняў”*. Актантавая схема на гэты матэрыял выглядае наступным чынам:

Табліца 3.2 Актантавая схема на тэкст 1 з дадатку Б

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь	Пазіцыя ў сучасных геапалітычных і геаэканамічных працэсах	Насельніцтва Беларусі
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
Рэалізацыя стратэгіі ад in between да bridging; наладжванне камунікацыі паміж Захадам і Усходам; актыўныя дзеянні ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне; дасягненне Мінскіх пагадненняў па Украіне; генерацыя ідэй для	Беларусь	Адсутнасць актыўнасці; балансаванне паміж Расіяй і Еўрапейскім саюзам.

Працяг табліцы 3.2

“аб’яднальнага міжнароднага парадку”; актыўны ўдзел ва ўсіх інтэграцыйных аб’яднаннях на постсавецкай прасторы; знаходжанне балансу інтарэсаў у адносінах з партнёрамі.		
--	--	--

Другі тэкст з эканамічнага гледжання вербалізуе канцэпт “Беларусь”. У ім падацца меркаванні парламентарыяў, кіраўнікоў уладных структур наконт прававых і практычных аспектаў паляпшэння інвестыцыйнага клімату ў Беларусі. Матэрыял змешчаны ў газеце “Звязда” ад 25.11.2018. У тэксце журналіст звяртае ўвагу на ўмовы ў Беларусі для інвеставання, праблемы паляпшэння інвестыцыйнай прывабнасці краіны і стымулявання інвестыцый, задачах на будучыню ў гэтай галіне. Асноўны пасыл публікацыі заключаецца ў сцвярджэнні, што “Беларусь – *паўнапраўны член шматбаковага агенцтва па гарантаванні інвестыцый*”, які намагаецца павысіць узровень інвестыцый, каб “*забяспечыць канкурэнтаздольнасць беларускай эканомікі*”. Пабудуем актантавую схему на гэты матэрыял:

Табліца 3.3 Актантавая схема на тэкст 2 з дадатку Б

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Першы намеснік прэм’ер-міністра Беларусі Аляксандр Турчын; Старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па міжнародных справах Валерый Варанецкі; міністр эканомікі Беларусі Дзмітрый Крутой; старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па эканамічнай палітыцы Уладзіслаў Шчэпаў; міністр фінансаў Беларусі Максім Ермаловіч.	Прававыя і практычныя аспекты паляпшэння інвестыцыйнага клімату	Інвестары
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
Карэкціроўка Закона «Аб	Беларусь	Адсутнасць належнай

Працяг табліцы 3.3

інвестыцыях»; заклучэнне 60 міжнародных пагадненняў аб заахвочванні і абароне інвестыцый; стварэнне праекта стратэгіі прыцягнення прамых замежных інвестыцый у краіну да 2025 года; членства ў Еўразійскім эканамічным саюзе; з’яўленне новых меры падатковага стымулявання, новых льготы і прэферэнцый.		каардынацыі дзеянняў у ЕАЭС; прагэцыянізм уласных эканомік у ЕАЭС; невялікі ўзровень інвестыцый, які не дазваляе забяспечыць канкурэнтаздольнасць беларускай эканомікі.
--	--	---

Культурную тэматыку ў друку Беларусі разглядаем на прыкладзе матэрыялу з “Народнай газеты” ад 01.09.2017. Гэта інтэрв’ю з кіраўніком Цэнтра палітычнай і эканамічнай сацыялогіі Інстытута сацыялогіі Мікалаем Шчокіным прысвечана пытанню вылучэння характэрных рысаў, якія фарміруюць нацыянальны характар беларуса. Асноўваючыся на даследаваннях Інстытута сацыялогіі, у якасці галоўных характарыстык беларускай нацыі Мікалай Шчокін прыводзіць міралюбнасць, верацярпімасць, разважлівасць, талерантнасць. Галоўная мэта беларусаў у адпаведнасці з даследаваннямі “*вырватся из стереотипов советских времен, когда нас всех воспринимали как один народ, ... показать всему миру, что есть страна Беларусь, и она открыта для многих. При этом мы никому не угрожаем, ничего не навязываем, никого не критикуем*”. Пададзім актантавую схему на гэты журналісцкі тэкст:

Табліца 3.4 Актантавая схема на тэкст 3 з дадатку Б

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Кіраўнік Цэнтра палітычнай і эканамічнай сацыялогіі Інстытута сацыялогіі Мікалай Шчокін	Цывілізацыйна-культурны код	Грамадства Беларусі і міжнародная супольнасць
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
Цярплівасць да іншадумства; добразычлівае ўспрыманне іншых культур; прыхільнасць народа	Беларус	прыхільнасць прынцыпам “мая хата з краю” і “як бы чаго не выйшла”; панаванне заходняй

Працяг табліцы 3.4

міралюбнасці і справядлівасці; адсутнасць рэлігійных войнаў; непрыманне падзелу людзей на вышэйшых і ніжэйшых.		дэмакратыі; сціранне гістарычнай памяці.
---	--	--

У расійскіх перыядычных СМІ вербалізацыю канцэпту “Беларусь” разглядаем у тэматычнай прасторы палітыка – эканоміка – прэзідэнт РБ – грамадства. У мэтах захавання адпаведнасці ў сінтактычных аналізах друку Беларусі і Расіі падабралі 3 матэрыялы з расійскай прэсы (адзін з матэрыялаў раскрывае адразу 2 тэмы – палітыка і прэзідэнт РБ). Тэкст, што раскрывае адразу 2 тэмы быў змешчаны 26.03.2017 у газеце “Известия”. Гэта калонка, у якой яе аўтар падае сваё меркаванне наконт наступстваў несанкцыянаваных уладамі акцый апазіцыі, што прайшлі ў некаторых гарадах. Прычынай праблем беларускага грамадства калумніст бачыць у кантактах Беларусі з заходнімі краінамі: *“Это, как показывает практика на постсоветском пространстве, а также в Центральной и Восточной Европе, будет означать постепенный отказ от экономического, а затем и политического суверенитета Белоруссии в пользу глобальных институтов, находящихся под полным контролем тех же «западных партнеров»”*. У якасці высновы аўтар падкрэслівае, што крызіс у адносінах Беларусі і Расіі па сваёй прыродзе штучны, бо *“«милые бранятся – только тешатся», но не стоит... недооценивать опыт ловли западными странами бывших советских республик в орбиту своего влияния”*. Актантавая схема на гэты матэрыял выглядае так:

Табліца 3.5 Актантавая схема на тэкст 4 з дадатку Б

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Калумніст газеты “Известия” Аляксей Мухін	Крызіс у адносінах Беларусі і Расіі	Насельніцтва Расіі
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
інтэнсіўныя супольныя вучэнні ўзброеных сіл абедзвюх краін; хто любіцца, той чубіцца.	Беларусь; Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка	Каляровая рэвалюцыя ў беларускім грамадстве; пашырэнне супрацоўніцтва РБ з заходнімі краінамі; тонкая гульня Усход– Заход і жаданне РБ павысіць свой статус у вачах Расіі;

Працяг табліцы 3.5

		інтэнсіўнае прыбыццё натаўскай тэхнікі і вайскоўцаў у рэгіёны паблізу ад меж Беларусі.
--	--	--

Яшчэ адна калонка з расійскай газеты “Известия” ад 06.04.2017 прысвечана эканамічнаму пытанню – нафтагазавай спрэчцы паміж Беларуссю і Расіяй. Прычынай, што прастымулявала ўзнікненне канфлікту, як і ў папярэднім выпадку, калумніст бачыць узмацненне ролі Рэспублікі Беларусь на міжнароднай арэне і павышэнне яе транзітнай ролі. Аднак пасыл публікацыі аптымістычны, бо аўтар перакананы ў мірным завяршэнні канфлікту: *“Наши экономики тесно переплетены. Мы зависим друг от друга. И между нашими странами действительно периодически случаются споры. Но они носят чисто экономический характер. А в условиях взаимной зависимости любой экономический конфликт будет в конечном счете завершён. Миром”*. Пабудаваў актантавую схему на матэрыял з расійскага друку на эканамічную тэматыку:

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Калумніст газеты “Известия” Аляксандр Фралоў	Нафтагазавая спрэчка	Насельніцтва Расіі
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
Выплата РБ пазыкі за блакітнае паліва; аднаўленне пастаўкі ў РБ таннай расійскай нафты; узаемныя намаганні двух прэзідэнтаў; аслабленне пазіцый РБ на міжнароднай арэне; цеснае перапляценне эканомік дзвюх краін; узаемазалежнасць Беларусі і Расіі.	Беларусь; Расія.	Няўдалыя перамовы; дараванне пазыкі; узмацненне ролі РБ на міжнароднай арэне; павышэнне транзітнай ролі РБ.

Табліца 3.6 Актантавая схема на тэкст 5 з дадатку Б

Прыклад матэрыялу на тэму грамадства ў прэсе Расіі быў знойдзены ў газеце “Коммерсантъ” ад 07.04.2015. У інтэрв’ю падаецца меркаванне

грамадскага дзеяча Андрэя Більжо наконт дэкрэта “Аб папярэджанні сацыяльнага ўтрыманства”, прынятага ў Беларусі. Гэты тэкст лічым тыповым для тэмы “грамадства”, бо ў ім разглядаецца сацыяльнае пытанне, якое інтэрпрэтуецца з пазіцый прадстаўніка соцыуму. Для яго дармаед асацыюецца з Савецкім Саюзам: “...так і повеяло Советским Союзом. Хотя, на самом деле, Белоруссия из Советского Союза и не выходила, это у нас в России веет Советским Союзом, периодически какой-то поворот по спирали, история, как известно, повторяется дважды”. Пры гэтым інтэрв’юіруемы адзначае, што паняцце “дармаед” хутка прыйдзе і ў Расію, таму што “в Белоруссии все обкатывается, а потом приходит к нам, в Россию”. Актантавая схема на паданалізны тэкст выглядае наступным чынам:

Адрасант	Аб’ект	Адрасат
Грамадскі дзеяч Андрэй Більжо	Паняцце “дармаед”	Насельніцтва Расіі
Памочнік	Суб’ект	Праціўнік
Паніжэнне ўзроўня беспрацоўя; неабходнасць пастаяннай самаадукацыі.	Грамадства	Дзеянне дэкрэта “Аб папярэджанні сацыяльнага ўтрыманства”; уплыў мінулага (Савецкага Саюзу).

Табліца 3.7 Актантавая схема на тэкст 6 з дадатку Б

На аснове пабудаваных актантавых схем на матэрыялы, якія ўваходзяць у тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі, выявілі, што на ўзроўні сінтактыкі гэтыя тэксты гамагенныя. Гэта значыць, што яны падобныя з гледжання размеркавання актантавых роляў, менавіта таму іх можна разглядаць як характэрныя для беларуска-расійскага медыдыскурсу, у якім рэпрэзентуецца канцэпт “Беларусь”.

Сінтактычная гамагеннасць паданалізных тэкстаў назіраецца ў тым, што тэксты 3, 4 і 5 супадаюць ў трох асноўных актантавых ролях (адрасант – журналіст / эксперт, адрасат – насельніцтва, суб’ект – Беларусь), тэксты 1 (адрасат – насельніцтва, суб’ект – Беларусь), 2 (адрасант – журналіст / эксперт, суб’ект – Беларусь) і 6 (адрасант – журналіст / эксперт, адрасат – насельніцтва) – у двух асноўных.

Актантавыя ролі аб’екту, памочніка і праціўніка дэтэрмінуюцца тэмай паведамлення, таму яны прадказальна адрозніваюцца ў пабудаваных схемах і не могуць лічыцца паказчыкамі гамагеннасці. Аднак пры гэтым адзначаныя актанты дазваляюць адзначыць заканамернасці, характэрныя для вербалізацыі

канцэпту “Беларусь” на сінтактычным узроўні ў беларускім і расійскім медыядыскурсах. Аб’ектам у матэрыялах беларускіх журналістаў выступаюць пераважна пытанні месца Беларусі ў палітычных, эканамічных, культурных сусветных працэсах. У расійскіх перыядычных выданнях аб’ект, якой бы тэмай ён ні дэтэрмінаваўся, так ці інакш зводзіцца да разгляду Рэспублікі Беларусь як эканамічнага і ў меншай ступені палітычнага партнёра Расіі. Таксама адзначым, што ў беларускай прэсе вылучаецца больш актантаў у ролі памочнікаў, а ў расійскай прасочваецца колькасная раўнавага паміж актантамі-памочнікамі і актантамі-праціўнікамі. Тлумачэнне гэтай тэндэнцыі бачым, як і ў аналізе тыпаў ацэнак у аксіялагічным аналізе канцэпту “Беларусь”, у неабходнасці фарміравання праз беларускі друк найважнейшага рэсурсу, які з’яўляецца асновай эфектыўнага ўзаемадзеяння паміж уладай і грамадствам, – пазітыўнага іміджу краіны.

3.4 Прагматычныя стратэгіі вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі і Расіі

Медыятэкст як знакавая сістэма ствараецца ў рамках камунікатыўнага акта, дзе камунікатар і рэцыпіент знаходзяцца ў падзейнай сітуацыі камунікавання. Сэнсавая цэласць трох складнікаў – тэксту, суб’ектаў, што яго ствараюць і інтэрпрэтуюць, і ўмоў камунікацыі – з’яўляецца прадметам вывучэння прагматыкі. Як адзначае Н. Д. Аруцёнава, “без прагматычнай тэорыі факты штодзённага камунікавання заставаліся б разрозненымі з’явамі штодзённага жыцця” [1, с. 38]. У прагматыцы закладзены асновы сістэмнага пазнання, як факты рэчаіснасці змяняюцца ў залежнасці ад пазіцый удзельнікаў камунікавання, ад мэт выказвання, ад сітуацыі камунікацыі і да т. п. Гэта значыць, у цэнтры нашай увагі – сувязі паміж тэкстам і сітуацыяй яго спараджэння, а гэта такія адносіны, як *аўтар–тэкст*, *аўтар–адрасат*, *аўтар–сітуацыя камунікацыі*, *адрасат–тэкст*, *адрасат–сітуацыя камунікацыі* і г. д. Паводле В. І. Іўчанкава, прагматыка прадугледжвае, што ў “цэнтры ўвагі аказваецца не толькі мова ў непарыўным адзінстве формы і субстанцыі, але і адзінства мовы і чалавека – дзейснага ў рэальным свеце, які пазнае і думае, кантактуе з сабе падобнымі” [48, с. 267].

Аналіз на ўзроўні прагматыкі адбываецца з дапамогай набору дыскурсіўных стратэгій, што дзейнічаюць у яго дачыненні. Пад стратэгіямі разумеюць планы па сістэмным выкарыстанні мовы для вырашэння пэўных палітычных, сацыяльных, псіхалагічных і іншых задач, якія паслядоўна і мэтанакіравана рэалізуюцца ў рамках пэўнага дыскурсу.

Выкарыстоўваючы апарат крытычнага дыскурс-аналізу, разгледзелі дыскурсіўныя стратэгіі, што рэалізуюцца ў дачыненні да Рэспублікі Беларусь у

беларускім медыядыскурсе. Прааналізаваўшы сістэматычныя моўныя прыёмы, якімі журналісты перыядычных выданняў Беларусі карыстаюцца ў сваіх тэкстах для стварэння вобраза нашай краіны, вылучылі асноўныя дыскурсіўныя стратэгіі, з дапамогай якіх яны характарызуецца Беларусь. Вынікі даследавання беларускіх перыядычных выданняў змешчаны ў табліцы 3.8.

Табліца 3.8 Прагматычныя стратэгіі рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у друку Беларусі

Назва стратэгіі	Азначэнне	Моўныя сродкі
СТРАТЭГІІ РЭФЕРЭНЦЫІ		
Функцыяналізацыя (функцыянальная катэгарызацыя)	Указанне на дзяржаву ў тэрмінах, вытворных ад дзеянняў, якія яна здзяйсняе	<i>Посредница в переговорах по урегулированию международных конфликтов.</i>
Класіфікацыя (класіфікацыйная катэгарызацыя)	Указанне на дзяржаву праз групу, да якой яна належыць	<i>Беларусь такое же европейское государство, как Австрия, Германия, Франция.</i>
Этатызацыя (этатызацыйная класіфікацыя)	Указанне на дзяржаўнае ўтварэнне як на дзяржаву	<i>Беларусь дзейнічае дастаткова актыўна ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне.</i>
Фізічная класіфікацыя	Праз фізічныя характарыстыкі	<i>Вместе с тем такие сравнительно небольшие государства, как Республика Беларусь, испытывают резкие вызовы информационной безопасности, в основном – извне.</i>
Лакалізацыйная класіфікацыя	Праз месцазнаходжанне	<i>Беларусь, знаходзячыся ў геаграфічным цэнтры Еўропы, не можа заставацца ў баку ад гэтых выклікаў і пагроз.</i>
Эканамічная класіфікацыя	Указанне на дзяржаву, якое сведчыць пра ўзровень яе эканамічнага развіцця	<i>Беларусь – паўнапраўны член шматбаковага агенцтва па гарантаванні інвестыцый.</i>
Палітычная класіфікацыя	Указанне на дзяржаву праз яе палітычныя характарыстыкі (рэжым, форму кіравання і да т. п.)	<i>Беларусь с точки зрения государственного развития сегодня является, пожалуй, одним из наиболее устойчивых государств постсоветского пространства.</i>
Акцэнтualізацыя	Праз актуальныя падзеі	<i>У адпаведнасці з ваенна-палітычнай абстаноўкай у свеце, у тым ліку ў еўрапейскім рэгіёне, Беларусь паслядоўна рэалізоўвае меры, накіраваныя на забеспячэнне нацыянальнай бяспекі дзяржавы.</i>
Рэляцыйная ідэнтыфікацыя	Указанне на дзяржаву праз яе адносіны з іншымі дзяржавамі	<i>Сёння Беларусь – спонсар бяспекі на еўрапейскім кантыненте.</i>
Дыферэнцыяцыя	Указанне на асобныя складнікі дзяржавы: урад,	<i>Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, улады; беларускі народ.</i>

Працяг табліцы 3.8

	народ, першых асоб	
Асацыяцыя з тым, хто гаворыць	Указанне на агульнасць, што існуе паміж тым, хто размаўляе, і ўтварэннем, што апісваецца.	<i>Мы ўсё часцей усведамляем Беларусь як агульны дом – сям'ю для ўсіх нас.</i>
Дысасацыяцыя з тым, хто гаворыць	Указанне на супрацьпастаўленне, што існуе паміж тым, хто размаўляе, і ўтварэннем, што апісваецца.	<i>Для нас [італьянцёў] Беларусь становіцца страной сімвалічнай – это страна мира, страна согласия, страна поиска урегулирования кризисов.</i>
Ацэначная рэферэнцыя	Ацэначнае ўказанне на дзяржаву	<i>Беларусь – это круто, модно, современно, а главное – душевно.</i>
СТРАТЭГІІ ПРЭДЫКАЦЫ		
Ацэначная прэдыкацыя	Ацэначнае ўказанне на дзеянні і ўласцівасці дзяржавы	<i>Беларусь всегда была последовательной в отношении своей внешней политики. Мы не шарахаемся из стороны в сторону, наша позиция выверена и остается неизменной.</i>
Пасівацыя	Прэдыкацыя пасіўнасці	<i>Участницы ВТО часто пытались выставить Беларуси не только экономические, но и политические требования.</i>
Актывізацыя	Прэдыкацыя актывізацыі	<i>Беларусь пастаянна працуе над паляпшэннем інвестклімату і ўмоў для стварэння і функцыянавання вытворчасцяў.</i>

Аналіз выкарыстання прагматычных стратэгіі рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” ў беларускіх перыядычных выданнях дае нам падставы сцвярджаць, што Беларусь прадстаўлена ў медыя Беларусі як незалежная дзяржава з ўнутранай палітыкай, накіраванай на ўзмацненне дзяржаўнай сістэмы і развіццё эканомікі і ІТ-індустрыі краіны, а таксама з міралюбівай знешняй палітыкай, галоўнай мэтай якой выступае падтрымка бяспекі на Еўрапейскім кантыненте.

Аналіз журналісцкіх тэкстаў з пазіцыі прагматыкі – важны этап пры ўсталяванні асноўных характарыстык паданалізнага аб’екта ў моўнай свядомасці пэўнай групы людзей. Ва ўмовах глабалізацыі і пашырэння міжкультурнай камунікацыі асабліваю цікавасць уяўляе вывучэнне лакальнай інтэграцыі краіны ў сусветны інфармацыйны працэс, у прыватнасці – у расійскі. З гэтай мэтай у гэтым даследаванні былі разгледжаны асноўныя прагматычныя стратэгіі, што рэалізуюцца ў дачыненні да канцэпту “Беларусь” праз эксплікацыю ў расійскіх друкаваных медыя (табліца 3.9):

Табліца 3.9 Прагматычныя стратэгіі рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у друку Расіі

Назва стратэгіі	Азначэнне	Моўныя сродкі
-----------------	-----------	---------------

Працяг табліцы 3.9

СТРАТЭГІІ РЭФЕРЭНЦЫІ		
Функцыяналізацыя (функцыянальная катэгарызацыя)	Указанне на дзяржаву ў тэрмінах, вытворных ад дзеянняў, якія яна здзяйсняе	<i>Перевалочная база для санкционных продуктов.</i>
Класіфікацыя (класіфікацыйная катэгарызацыя)	Указанне на дзяржаву праз групу, да якой яна належыць	<i>Евразийский экономический союз (ЕАЭС); страна бывшего СССР; Союзное государство; ОДКБ.</i>
Этатызацыя (этатызацыйная класіфікацыя)	Указанне на дзяржаўнае ўтварэнне як на дзяржаву	<i>Стремится сделать Белоруссию «суверенной и независимой» страной.</i>
Дээтатызацыя (дээтатызацыйная класіфікацыя)	Указанне, якое прадугледжвае адсутнасць статусу дзяржавы	<i>Можно сколько угодно долго говорить о союзе суверенных государств, о невозможности отказа от национального суверенитета – но логика развития... диктует неизбежность воссоединения их с Россией.</i>
Фізічная класіфікацыя	Праз фізічныя характарыстыкі	<i>Являясь небольшой страной, Беларусь, тем не менее, уже сейчас ведет работы в Антарктиде.</i>
Лакалізацыйная класіфікацыя	Праз месцазнаходжанне	<i>Географическое положение наложило особый отпечаток на международное позиционирование РБ, отношение белорусов к свободе и миру.</i>
Эканамічная класіфікацыя	Указанне на дзяржаву, якое сведчыць пра ўзровень яе эканамічнага развіцця	<i>Беларусь намеревается с пользой для бюджета использовать общемировой интерес к криптовалютам.</i>
Палітычная класіфікацыя	Указанне на дзяржаву праз яе палітычныя характарыстыкі (рэжым, форму кіравання і да т. п.)	<i>В Европе на самом высоком уровне заговорили о Белоруссии как о стране, вставшей на путь демократизации.</i>
Акцэнтualізацыя	Праз актуальныя падзеі	<i>Белоруссия не перестает жаловаться на Россию из-за запрета на поставки молочной и другой продукции, ведь это сильно бьет по экономике республики.</i>
Рэляцыйная ідэнтыфікацыя	Указанне на дзяржаву праз яе адносіны з іншымі дзяржавамі	<i>Беларусь – союзное государство, у нас с ними много гуманитарных связей.</i>
Дыферэнцыяцыя	Указанне на асобныя складнікі дзяржавы: урад, народ, першых асоб	<i>Президент Беларуси Александр Лукашенко; белорусское правительство; Минск; народ Беларуси.</i>
Асацыяцыя з тым, хто гаворыць	Указанне на агульнасць, што існуе паміж тым, хто	<i>Неразрывная близость судеб, духовное родство, искренняя</i>

Працяг табліцы 3.9

	размаўляе, і ўтварэннем, што апісваецца. Выкарыстанне асабістых і прыналежных займеннікаў першай асобы (мы, наш).	<i>дружба, взаимная поддержка и солидарность в самые трудные времена объединяют наши народы.</i>
Дысасацыяцыя з тым, хто гаворыць	Указанне на супрацьпастаўленне, што існуе паміж тым, хто размаўляе, і ўтварэннем, што апісваецца.	<i>Белоруссия является нашим союзником, у нас[россиян] их не так много, поэтому эти отношения нужно беречь и развивать.</i>
Ацэначная рэферэнцыя	Ацэначнае ўказанне на дзяржаву	<i>Белоруссия – наш самый надежный и ближайший союзник.</i>
СТРАТЭГІІ ПРЭДЫКАЦЫ		
Ацэначная прэдыкацыя	Ацэначнае ўказанне на дзеянні і ўласцівасці дзяржавы	<i>Белоруссия, напомнил эксперт, постоянно на всех фронтах пытается добиться для себя новых преференций.</i>
Пасівацыя	Прэдыкацыя пасіўнасці	<i>Россия выступает крупнейшим донором экономики Белоруссии, которая не может обеспечить экономике нормальное существование.</i>
Актывізацыя	Прэдыкацыя актывізацыі	<i>Белоруссия все более демонстрирует некоторого рода двойственность своей политики.</i>

Табліца 3.9 Прагматычныя стратэгіі рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у друку Расіі

Выкарыстанне журналістамі прагматычных стратэгий рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у перыёдыцы Расіі паказвае, якія факты міжнароднага супрацоўніцтва ў медыядыскурсе Расіі ацэньваюцца як прыярытэты. Статыстыка, пададзеная ў табліцы, дазваляе сцвярджаць, што Беларусь у расійскіх медыя разглядаецца як член Саюзнай дзяржавы, з якой у Расіі наладжаны цесныя палітычныя і эканамічныя сувязі. Пры гэтым журналісты расійскіх выданняў не пазбягаюць крытыкі двухбаковых адносін краін, актыўна звяртаючыся да прагматычнай стратэгіі акцэнтualізацыі пры разглядзе праблем беларуска-расійскага супрацоўніцтва.

Як бачна з табліц 3.8 і 3.9, дамінуючымі стратэгіямі, што апісваюць нашу краіну ў медыядыскурсе Беларусі і Расіі, з’яўляюцца стратэгія рэферэнцыі і прэдыкацыі. Пры ўказанні на дзяржаву журналісты газет выкарыстоўваюць наступныя спосабы рэферэнцыі і прэдыкацыі: функцыяналізацыя; класіфікацыя; этатызацыя; фізічная класіфікацыя; лакалізацыйная класіфікацыя; эканамічная класіфікацыя; палітычная класіфікацыя;

акцэнтualізацыя; рэляцыйная ідэнтыфікацыя; дыферэнцыяцыя; асацыяцыя з тым, хто гаворыць; дысасацыяцыя з тым, хто гаворыць; ацэначная рэферэнцыя; ацэначная прэдыкацыя; пасівацыя; актывізацыя. У адрозненне ад беларускіх журналістаў расійскія выкарыстоўваюць і прагматычную стратэгію дээтатызацыі. Рэпрэзентацыя гэтай прагматычнай стратэгіі ў выданнях Расіі спараджае з’яўленне ў матэрыялах фармулёвак з адмаўленнем Беларусі ў статусе дзяржавы, падкрэсліваннем яе залежнасці ад Расіі. Выказванні такога кшталту могуць лічыцца праявамі мовы варожасці, таму расійскім журналістам рэкамендуецца не дапускаць выкарыстання стратэгіі дээтатызацыі ў сваіх тэкстах.

Вывады. Семантычны аналіз асноўных стэрэатыпных характарыстык канцэпту “Беларусь” у беларускім друку дае падставы меркаваць, што вобраз краіны, які ствараецца праз выкарыстанне паданалізнага канцэпту, уключае ў сябе наступныя складнікі: бяспечная, міралюбівая, надзейная, прывабная, актыўная і адказная. У расійскіх медыя ён складаецца з наступных адзінак: саюзная, дружалюбная, дэмакратычная, супярэчлівая і дваістая.

Вывучэнне вербалізацыі канцэпту “Беларусь” з пазіцый аксіялогіі выявіла, што ў беларускіх друкаваных СМІ пераважаюць эмацыянальная і экзістэнцыяльная ацэнкі, у расійскіх – экзістэнцыяльная. Гэта з’яўляецца сведчаннем таго, што ў асноўным журналісты звяртаюцца ў тэкстах да намінацый паданалізнага канцэпту з функцыянальных пазіцый. У прэсе Расіі назіраецца раўнавага паміж тыпамі ацэнкі ў журналісцкіх матэрыялах, у прэсе Беларусі – перавага станоўчай, што абумоўлена патрэбай фарміравання пазітыўнага іміджу краіны.

Падчас даследавання вербалізацыі канцэпту “Беларусь” на ўзроўні сінтактыкі даведаліся, што аб’ектам у матэрыялах беларускіх журналістаў выступаюць пераважна пытанні месца Беларусі ў палітычных, эканамічных, культурных сусветных працэсах. У расійскіх перыядычных выданнях аб’ект, якой бы тэмай ён ні дэтэрмінаваўся, так ці інакш зводзіцца да разгляду Рэспублікі Беларусь як эканамічнага і ў меншай ступені палітычнага партнёра Расіі.

Аналіз выкарыстання прагматычных стратэгий рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у перыядычных выданнях дае падставы сцвярджаць, што Беларусь прадстаўлена ў медыя Беларусі як незалежная дзяржава з моцнай унутранай палітыкай і з міралюбівай знешняй, а ў медыя Расіі – як член Саюзнай дзяржавы, з якой у Расійская Федэрацыі наладжаны цесныя палітычныя і эканамічныя сувязі. Пры гэтым журналісты расійскіх выданняў не пазбягаюць крытыкі двухбаковых адносін краін, актыўна звяртаючыся да прагматычных стратэгий акцэнтualізацыі і дээтатызацыі пры разглядзе праблем беларуска-расійскага супрацоўніцтва.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Кагнітыўная журналістыка – міждысцыплінарны напрамак, што займае важнае месца ў сучаснай гуманітарнай навуцы. Кола пытанняў, якое знаходзіцца ў цэнтры ўвагі гэтай галіны (як захоўваюцца нашы веды пра свет, як яны структурыруюцца ў мове падчас зносін), надзвычай важнае сёння. Працэсы глабалізацыі і міжкультурнай камунікацыі паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй дыктуюць неабходнасць даследавання ключавых канцэптаў культур. У такіх умовах важнае значэнне набывае ўстанаўленне асноўных характарыстык вобразу нашай краіны з гледжання грамадскасці Беларусі і Расіі праз даследаванне вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку.

Здольнасць моўнай эксплікацыі канцэпту “Беларусь” у медыя Беларусі і Расіі ўступаць у парадыгматычныя і сінтагматычныя адносіны з іншымі лексэмамі сведчыць пра анталагічную вартасць гэтага канцэпту. Падчас аналізу “гарызантальных” сувязяў паміж адзінкамі мовы ў друку быў выяўлены сэнсавы патэнцыял дамінанты канцэптуальнага поля, былі вылучаны сінанімічныя, антанімічныя і асацыяцыятыўныя семантычныя пласты. Разгляд “вертыкальных” адносін паміж лексэмамі і канцэптам дазволіў устанавіць, што для канцэптуальнага поля “Беларусь” характэрныя наступныя мадэлі спалучальнасці: атрыбутыўная, вербальная, субстантыўная.

На аснове тэматычнага аналізу тэкстаў перыядычных выданняў Беларусі і Расіі выявілі, што тэматычным ядром канцэпту “Беларусь” у беларускіх медыя выступае палітыка, эканоміка і культура, у расійскіх – палітыка, эканоміка, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і грамадства. Культура ўваходзіць у тэматычнае ядро ў беларускіх перыядычных выданнях, таму што медыя экспліцытна і імпліцытна аказваюць уплыў на фарміраванне каштоўнасцяў і культурных нормаў у грамадстве. Зразумела, што пытанне фарміравання нормаў актуальнае менавіта для нацыянальных СМІ, не для замежных (расійскія СМІ ў гэтым жа кірунку ўплываюць на расіян), менавіта таму тэма культуры часта сустракаецца на старонках выданняў Беларусі. Тэмы грамадства і дзеянняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ўваходзяць у тэматычнае ядро канцэпту “Беларусь” у расійскіх медыя, бо грамадства і Прэзідэнт тут выступаюць выразнікамі інтарэсаў усёй краіны, а не асобнымі людзьмі, як гэта прадстаўлена ў перыядычных выданнях Беларусі. Тэматычная каляядзерная прастора канцэпту “Беларусь” у беларускай прэсе – грамадства, здарэнні, прэзідэнт, гісторыя, спорт і тэхналогіі, у расійскай – здарэнні, культура, гісторыя, спорт, тэхналогіі.

Семантычны аналіз асноўных стэрэатыпных характарыстык канцэпту “Беларусь” у беларускім друку дае падставы меркаваць, што вобраз краіны, які ствараецца праз выкарыстанне паданалізнага канцэпту, уключае ў сябе

наступныя складнікі: бяспечная, міралюбівая, надзейная, прывабная, актыўная і адказная. У расійскіх медыя ён складаецца з наступных адзінак: саюзная, дружалюбная, дэмакратычная, бездапаможная, супярэчлівая і дваістая.

Вывучэнне вербалізацыі канцэпту “Беларусь” з пазіцый аксіялогіі выявіла, што ў беларускіх друкаваных СМІ пераважаюць эмацыянальная і экзістэнцыяльная ацэнкі. Распаўсюджанасць эмацыянальнай інтэрпрэтацыі звязана з тым, што ацэнка як інфармацыя аб каштоўнаснях адносінах суб’екта маўлення да канкрэтнай характарыстыкі азначанага канцэптам прадмета ці з’явы заключае ў сабе суб’ектыўныя ўражанні, рэакцыю індывіда. А экзістэнцыяльная ацэнка, з якой рэпрэзентуецца канцэпт “Беларусь” у беларускіх СМІ, часта выкарыстоўваецца журналістамі з прычыны таго, што яна дазваляе чалавеку зрабіць высновы аб значэнні і магчымасці прымянення ведаў аб змесце канцэпту ў жыцці. Аналіз канцэпту “Беларусь” у расійскіх СМК у аксіялагічным плане паказаў, што ў іх пераважае экзістэнцыяльная ацэнка. Дыскурсіўны вобраз Беларусі разглядаецца ў медыйным полі Расіі з прагматычнага гледжання, праз партнёрскую ролю, якую краіна іграе ў расійска-беларускіх адносінах, што, безумоўна, сведчыць пра высокі ўзровень супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Аналіз тыпаў ацэнак у тэкстах журналістаў беларускіх і расійскіх перыядычных СМІ паказаў, што ў прэсе Расіі назіраецца раўнавага паміж тыпамі ацэнак ў журналісцкіх матэрыялах, у прэсе Беларусі – перавага станоўчай, што абумоўлена патрэбай фарміравання пазітыўнага іміджу краіны.

Падчас даследавання вербалізацыі канцэпту “Беларусь” на сінтактычным узроўні ўстаноўлена, што аб’ектам у матэрыялах беларускіх журналістаў выступаюць пераважна пытанні месца Беларусі ў палітычных, эканамічных, культурных сусветных працэсах. У расійскіх перыядычных выданнях аб’ект, якой бы тэмай ён ні дэтэрмінаваўся, так ці інакш зводзіцца да разгляду Рэспублікі Беларусь як эканамічнага і ў меншай ступені палітычнага партнёра Расіі.

Аналіз выкарыстання прагматычных стратэгий рэпрэзентацыі канцэпту “Беларусь” у перыядычных выданнях паказаў, што дамінуючымі стратэгіямі, якія апісваюць нашу краіну ў медыядыскурсах Беларусі і Расіі, з’яўляюцца стратэгія рэферэнцыі і прэдыкацыі. Пры ўказанні на дзяржаву журналісты газет выкарыстоўваюць наступныя спосабы рэферэнцыі і прэдыкацыі: функцыяналізацыя; класіфікацыя; этатызацыя; фізічная класіфікацыя; лакалізацыйная класіфікацыя; эканамічная класіфікацыя; палітычная класіфікацыя; акцэнтualізацыя; рэляцыйная ідэнтыфікацыя; дыферэнцыяцыя; асацыяцыя з тым, хто гаворыць; дысасацыяцыя з тым, хто гаворыць; ацэначная рэферэнцыя; ацэначная прэдыкацыя; пасівацыя; актывізацыя. Праведзенае даследаванне канцэпту “Беларусь” на ўзроўні прагматыкі сведчыць, што

журналісты расійскіх выданняў не пазбягаюць крытыкі двухбаковых адносін краін, актыўна звяртаючыся да прагматычных стратэгіі акцэнтualізацыі і дэататызацыі пры разглядзе праблем беларуска-расійскага супрацоўніцтва.

Даследаванне прагматыкі і сінтагматыкі вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у беларускім і расійскім друку, тэматычных структур, у якіх ён уключаны, семантычнага нападунення і сінтактычнай пабудовы адзінкі свядомасці, прагматычных і аксіялагічных адносін, якія выбудовуюцца ў яе дачыненні, дало падставы сцвярджаць, што Беларусь прадстаўлена ў медыя Беларусі як незалежная дзяржава з унутранай палітыкай, накіраванай на ўзмацненне дзяржаўнай сістэмы і развіццё эканомікі і ІТ-індустрыі краіны, а таксама з міралюбівай знешняй палітыкай, галоўнай мэтай якой выступае падтрымка бяспекі на Еўрапейскім кантыненте, а ў медыя Расіі – як член Саюзнай дзяржавы, з якой у Расійская Федэрацыі наладжаны цесныя палітычныя і эканамічныя сувязі і з якой перыядычна ўзнікаюць хуткавырашальныя спрэчныя моманты.

У мэтах павышэння эфектыўнасці дзейнасці друкаваных СМІ беларускім журналістам рэкамендуецца, па-першае, пры вербалізацыі канцэпту “Беларусь” у сваіх тэкстах актуалізаваць тэму грамадства, бо менавіта яна з’яўляецца індикатарам сацыяльнасці журналістыкі, накіраванасці медыя на вырашэнне грамадскіх праблем, што, безумоўна, з’яўляецца найважнейшай мэтай грамадска-палітычнай прэсы. Па-другое, у друку Беларусі неабходна падаваць розныя тыпы ацэнкі канцэпту “Беларусь”, не толькі адназначную. Дамінаванне ў матэрыялах толькі адной пазітыўнай ацэнкі сведчыць пра наяўнасць метаду акцэнтualізацыі інфармацыі, а таксама пра рэалізацыю камунікатыўнай стратэгіі замоўчвання.

Расійскім журналістам прапануецца, па-першае, пры вербалізацыі канцэпту “Беларусь” не дапускаць выкарыстання прагматычнай стратэгіі дэататызацыі, бо наяўнасць у тэкстах газеты выказванняў, пабудаваных на гэтай стратэгіі, лічыцца праявай мовы варожасці. Па-другое, рэкамендуецца ў матэрыялах часцей звяртацца да тэмы культурнага супрацоўніцтва Беларусі і Расіі, бо менавіта зрухі ў гэтай сферы становяцца прадвеснікамі падзей у палітычным, эканамічным і сацыяльным жыцці абедзвюх дзяржаў.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Арутюнова, Н. Д. Истоки, проблемы и категории прагматики / Н. Д. Арутюнова, Е. В. Падучева // Новое в зарубежной лингвистике / общ. ред. Е. В. Падучевой. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. Лингвистическая прагматика. – С. 21–38.
2. Арутюнова, Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М., 1998. – 896 с.
3. Аскольдов, С. А. Концепт и слово / С. А. Аскольдов // Русская словесность: Антология / Под ред. В.Н. Нерознака. – М.: Academia, 1997. – С. 267–280.
4. Бабенко, Л. Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа / Л. Г. Бабенко. – М., 2004. – 462 с.
5. Болдырев, Н. Н. Когнитивная семантика / Н. Н. Болдырев. – 2-е изд. – Тамбов: Изд-во Тамб. ун-та, 2001. – 123 с.
6. Большой англо-русский словарь / под общ. ред. И. Р. Гальперина. – 4-е изд., испр., с доп. – Т. 1: А–М. – Москва, 1987. – 1037 с.
7. Большой энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. – М.: Советская энциклопедия, 1993. – 1632 с.
8. Владимирова, Л. В. Национальные автостереотипы русских и их отражение в языке современного периода / Л. В. Владимирова // Русская и сопоставительная филология: Лингвокультурологический аспект / Казан. гос. ун-т. Филол. фак-т. – Казань, 2004. – 348 с.
9. Воркачев, С. Г. Лингвокультурный концепт: типология и области бытования: монография / С. Г. Воркачев. – Волгоград: ВолГУ, 2007. – 400 с.
10. Гасанов, И. Б. Национальные стереотипы и “образ врага” / И. Б. Гасанов // Психология национальной нетерпимости: хрестоматия. – Минск, 1998. – 560 с.
11. Герасимов, В. И. На пути к когнитивной модели языка / В. И. Герасимов, В. В. Петров // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XXIII: Когнитивные аспекты языка. – М.: Прогресс, 1988. – С. 5–11.
12. Горбелева, Е. А. Эволюция стереотипов восприятия белорусов в России / Е. А. Горбелева, Ю. Г. Чернышов // Известия Алтайского государственного университета. Серия: История. Политология. – 2012. – Вып. IV/2. – Режим доступа: <http://izvestia.asu.ru/2012/4-2/index.ru.html> (дата обращения: 15.12.2019).
13. Горбушина, О. П. Имидж России и зарубежных стран / О. П. Горбушина. – М.: ПКЦ Альтекс, 2005 – 188 с.
14. Горелова, Ю. Р. Город как концепт и визуально-художественный образ / Ю. Р. Горелова // Урбанистика. – 2018. – № 1. – С. 74–89 [Электронный

ресурс]. – Режим доступа: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=24086. – Дата доступа: 15.11.2019.

15. Греймас А.-Ж. Размышления об актантных моделях / А. Ж. Греймас // Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму. – М.: Прогресс, 2000. – С. 158–163.

16. Дейк ванн, Т. А. Язык. Познание. Коммуникация : пер. с англ. / Сост. В. В. Петрова; Под ред. В. И. Герасимова; Вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.

17. Добросклонская, Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: современная английская медиаречь / Т. Г. Добросклонская. – М. : Флинта: Наука, 2008. – 203 с.

18. Добросклонская, Т. Г. Язык средств массовой информации: учеб. пособие / Т. Г. Добросклонская. – М.: Ун-т, 2008. – 115 с.

19. Жаўняровіч, П. Публіцыстычны дыскурс Уладзіміра Караткевіча / П. П. Жаўняровіч; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск : РІВШ, 2011. – 244 с.

20. Зелянко, С. В. Інтэртэкст у публіцыстычным маўленні / С. В. Зелянко; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2012. – 195 с.

21. Іўчанкаў, В. І. Беларускія СМІ ў сітуацыі білінгвізму: рэтраспектыва і тэндэнцыі развіцця медыямаўлення / В. І. Іўчанкаў // Гісторыя журналістыкі : урокі мінулага і практыка сучасных СМІ : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., 19-20 крас. 2013 г., Мінск / Пад агул. рэд. канд. філал. навук дац. П. Л. Дарашчонка. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2013. – С. 124–130.

22. Ивченков, В. И. Виртуальный форум как возрождение риторических основ коммуникации / В. И. Ивченков // Язык и речь в Интернете: личность, общество, коммуникация, культура : сборник статей III Международной научно-практической конференции. Москва, РУДН, 25 апреля 2019 г. : в 2 т. / под общ. ред. А. В. Должиковой, В. В. Барабаша. – Москва : РУДН, 2019. – С. 26–31.

23. Іўчанкаў, В. І. Вэбалізацыя ці медыятызацыя грамадства: вербальныя парадоксы / В. І. Іўчанкаў // Журналістыка – 2014 : стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 16-й Міжнар. навук.-практыч. канф., 4-5 снежня 2014 г., Мінск / рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 16. – Мінск : БДУ, 2014. – С. 305–308.

24. Іўчанкаў, В. І. Вэб-медыятэкст у сістэме камунікацыі: наратыўнасць/падзейнасць / В. І. Іўчанкаў // Мультимедийная журналистика: медиакommunikation и медиаиндустрия [Электронный ресурс] : материалы II Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 1 марта 2019 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: О. М. Самусевич (отв. ред.) [и др.] ; под общ. ред. Н. А. Федотовой. – Минск : БГУ, 2019. – С. 24–28.

25. Ивченков, В.И. Дискурсный анализ СМИ в университетской науке: исследовательский потенциал и эффективные практики / В.И.Ивченков // Роль университетского образования и науки в современном обществе : материалы междунар. науч. конф., Минск, 26–27 февр. 2019 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: А. Д. Король (пред.) [и др.]. – Минск : БГУ, 2019. – С. 188–194.
26. Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ: Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. І. Іўчанкаў. – Мінск: БДУ, 2003. – 257 с.
27. Ивченков, В. И. Журналистика в системе культуры : медиацентричность современного мира / В. И. Ивченков // Першы міжнародны навуковы кангрэс беларускай культуры : зборнік матэрыялаў (Мінск, Беларусь, 5–6 мая 2016 г.) / гал. рэд. А. І. Лакотка; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. – Мінск : Права і эканоміка, 2016. – С. 278–282.
28. Ивченков, В. И. Журналистика в системе научных исследований : онтологический статус и перспективы / В. И.Ивченков // Веснік БДУ. Серыя 4. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 2016. – № 2. – С. 84–87.
29. Ивченков, В. И. Журналистика и дискурсный анализ СМИ как сферы научного познания / В. И. Ивченков // Журналістыка – 2013 : стан, праблемы і перспектывы: матэрыялы XV Міжнар. навук.-практыч. канф., 5-6 снежня 2013 г., Мінск / рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 15. – Мінск : БДУ, 2013. – С. 201–205.
30. Ивченков, В. Журналистика и интернет: тексто-вебовая когеренция / В.Ивченков // Мультимедийная журналистика : сб. науч. тр. Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 1–2 марта 2018 г. / под общ. ред. В.П.Воробьева. – Минск : Изд. центр БГУ, 2018. – С. 14–17.
31. Ивченков, В. И. Журналистика как сфера научного познания (к вопросу об аттестации научных кадров) / В. И. Ивченков // Советы по защите диссертаций в системе аттестации кадров высшей научной квалификации : материалы научно-практ. конф. (г. Минск, 29 ноября 2018 г.). – Минск, 2019. – С. 33–35.
32. Іўчанкаў, В. І. Інтэрпрэтацыя СМІ як дыскурсу ў кантэксце поліэтначнасці міжнародных зносін (тэарэтычны аспект) / В. І. Іўчанкаў // Международная журналистика – 2013 : глобализация регионализация информационного пространства : материалы II Междунар. науч.-практ. конф., 20 февр. 2013 г., Минск / под общ. ред. Т. Н. Дасаевой; сост. Б. Л. Залесский. – Минск : Изд. центр БГУ, 2013. – С.124–129.
33. Ивченков, В. И. Конвергентность в медиа / В.И.Ивченков // Медиалингвистика в терминах и понятиях: словарь-справочник / под ред. Л. Р. Дускаевой; редколл.: В. В. Васильева, Ю. М. Коняева, А. А. Малышев, Т. Ю. Редькина. – М.: ФЛИНТА, 2018. – С. 42–45.

34. Іўчанкаў, В. Лакальная інтэгральнасць выдання: рэкурсія наратыву / В. Іўчанкаў // Корпоративная прэса в условиях конвергенции СМИ и глобализации информационного пространства : материалы круглого стола, Минск, 16 марта 2017 г. / редкол. : С. В. Дубовик (отв. ред.) [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2017. – С. 44–47.

35. Ивченко В. И. Лингвистика публицистического текста в Беларуси: становление и векторы обновления / В. И. Ивченко // Медиалингвистика. Вып. 5. Язык в координатах массмедиа : матер. I Междунар. науч.-практ. конф. (6–9 сентября 2016 г. Варна, Болгария) / отв. ред. В. В. Васильева. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, Ин-т “Высш. шк. журн. и мас. коммуникаций”, 2016. – С. 182–184.

36. Ивченко, В. И. Лингвостилистическая парадигма номинаций СМИ (на материале русского и белорусского языков) / В. И. Ивченко // Стилистика сегодня и завтра: материалы IV Международной научной конференции. – М. : Ф-т журн. МГУ. – С. 233–236.

37. Ивченко, В. И. Медиадискурс современности: стилистические приоритеты и экстралингвистические факторы / В. И. Ивченко // Актуальные проблемы стилистики. – №4. – 2018. – С.71–76.

38. Ивченко В. И. Медиалингвистика в кругу смежных дисциплин / В. И. Ивченко // Медиалингвистика. Вып. 5. Язык в координатах массмедиа : матер. I Междунар. науч.-практ. конф. (6–9 сентября 2016 г. Варна, Болгария) / отв. ред. В. В. Васильева. — СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, Ин-т “Высш. шк. журн. и мас. коммуникаций”, 2016. – С. 287–289.

39. Ивченко, В. И. Медиалингвистика как научное направление в сферах языкознания и журналистики / В. И. Ивченко // Медиалингвистика. Вып.4. Профессиональная речевая коммуникация в массмедиа : сб. статей / под ред. Л.Р.Дускаевой. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, ин-т “Высш.шк. журн. и мас. коммуникаций”, 2015. – С. 26–29.

40. Ивченко, В. Медiateкст в трактовках и во времени / В.Ивченко // Международная журналистика – 2019: евразийско-атлантическое партнерство и медиа : материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 21 февр. 2019 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: Б. Л. Залесский (отв. ред.) [и др.]. – Минск : БГУ, 2019. – С. 88–93.

41. Іўчанкаў, В. I Медыялінгвістыка як інтэрпрэтацыйная мадэль дыскурснага аналізу СМІ / В. І. Іўчанкаў // Визуально-мемантические средства современной медиаиндустрии : материалы Респ. науч.-практич. конф., 20-21 марта 2015 г., Минск / редкол. : С. В. Дубовік (отв. ред.) [и др.]. – Минск : Изд. Центр БГУ, 2015. – С. 81–83.

42. Іўчанкаў, В. І. Медыі ў палоне “палітычнага пісьма” : маўленчае аблічча інфармацыйнай эпохі / В. І. Іўчанкаў // Сучасная медыясфера :

практыка трансфармацыі, тэарэтычнае асэнсаванне, інстытуцыянальныя перспектывы : матэрыялы I Міжнар. навук.-практ.канф., Мінск, 30 сак. 2017 г. / рэдкал. С. В.Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2017. – С. 84–88.

43. Іўчанкаў, В. Медыядыкурс сучаснасці: стылістычныя прыярытэты і экстралінгвістычныя ўплывы / В. І. Іўчанкаў // МЕЋУНАРОДНИ конгрес слависта 2018 (16;18;2008) [XVI меѓународни конгрес слависта = XVI Международный съезд славистов = XVIe Congrès international des slavistes (Београд 20–27. VIII 2018)]. 1, Језик. – Београд: Меѓународни комитет слависта: Савез славистичких друштва Србије, 2018. – С. 302–303.

44. Іўчанкаў, В. І. Медыятэкст як каталізатар моўных тэндэнцый і заканамернасцей / В. І. Іўчанкаў // Stylistyka. – XXIV. – Opole – Poland, 2015. – С. 347–355.

45. Іўчанкаў, В. І. Моўная дывергенцыя і канвергенцыя : уплыў на вытворчасць медыятэксту / В. І. Іўчанкаў // Параўнанне сістэм беларускай і рускай моў і даследаванне асаблівасцей іх функцыянавання ў сучасным грамадстве : матэрыялы дакладаў Рэспубліканскай навуковай канферэнцыі, прысв. 40-годдзю аддзела бел.-рус. моўных сувязей (Мінск, 16 чэрвеня 2017 г.) / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культ., мовы і літ-ры, Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа; пад агул. рэд. А. А. Лукашанца. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2017. – С.83–89.

46. Ивченков, В. И. Мультимедийность / В. И. Ивченков // Медиалингвистика в терминах и понятиях: словарь-справочник / под ред. Л. Р. Дускаевой; редкол.: В. В. Васильева, Ю. М. Коняева, А. А. Малышев, Т. Ю. Редькина. – М.: ФЛИНТА, 2018. – С. 399–402.

47. Іўчанкаў, В. І. Паліткарэктнасць : флёр падману ці лінгвістычная адноснасць? / В. І. Іўчанкаў // Международная журналистка–2017 : идея интеграции интеграций и медиа : материалы VI Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 16 февр. 2017 г. / сост. Б. Л. Залесский; под общ. ред. Т. Н. Дасаевой. – Минск : Изд. центр. БГУ, 2017. – С. 123–125.

48. Іўчанкаў, В. І. Прагматычны і кагнітыўны аспекты вывучэння медыятэксту як дыскурсу / В. І. Іўчанкаў // Журналістыка-2017: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 19-й Міжнар. навук.-практ. канф., 16-17 ліст. 2017 г., Мінск / БДУ, Інстытут журналістыкі; рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 19. – Мінск : БДУ, 2017. – С. 264–267.

49. Ивченков, В. И. Событийность в медиадискурсе как основная категория текстовой деятельности журналиста / В. И. Ивченков // Медиалингвистика. Вып. 6. Язык в координатах массмедиа : матер. II Междунар. науч.-практ. конф. (2–6 июля 2017 г., Санкт-Петербург, Россия) /

отв. ред. А. А. Малышев. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, Ин-т “Высш. шк. журн. и мас. коммуникаций”, 2017. – С. 66–68.

50. Ивченко, В. И. Новые модели коммуникации и стилистические приоритеты современного медиадискурса. – Медиалингвистика. – 2019. – Т. 6. – № 1. – С.135–144.

51. Іўчанкаў, В. І. Тэкставая дзейнасць журналіста ў сучасным грамадстве / В. І. Іўчанкаў // VI Международная научная конференция «Текст, язык, человек» (23–27 мая 2011 г.) г. Мозырь. – Т.1. – Мозырь, 2011. – С. 145–147.

52. Іўчанкаў, В. І. Тэкставая парадыгма ў масавай інфармацыйна-камунікацыйнай дзейнасці / В. І. Іўчанкаў // “Дарагое мне – і маё – беларускае” : навуковы зборнік да 100-годдзя з дня нараджэння прафесара Ф.М.Янкоўскага / рэдкал.: Г.М.Валочка [і інш.]; навук. рэд. Д.В.Дзятко. – Rīga: BVKI, 2018. – С. 281–284.

53. Калеснікава, А. Радзіма ў моўнай карціне свету беларусаў / А. Калеснікава // Вестник Полоцкого гос. ун-та. Сер. А. Гуманитарные науки. Сер. А, Гуманітарныя навукі. Series A, Humanity sciences: науч.-теорет. журнал. – 2012. – №10. – С. 99–104.

54. Карасик, В. И., Стернин И. А. Антология концептов / В. И. Карасик, И. А. Стернин. – М.: Гнозис, 2007. – 512 с.

55. Карасик, В. И., Слышкин, Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: сб. науч. тр. Воронеж : ВГУ, 2001. С. 75–80.

56. Красных, В. В. От концепта к тексту и обратно / В. В. Красных // Вестник МГУ. Сер. 9, Филология. – 1998. – № 1. – С. 33–70.

57. Кравченко, А. В. Язык и восприятие: Когнитивные аспекты языковой категоризации / А. В. Кравченко. – 2-е изд., испр. – Иркутск : Изд-во Иркутского университета, 2004. – 206 с.

58. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова [и др.]; под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – М., 1996. – 245 с.

59. Кронгауз, М. А. Семантика: учебник для студ. лингв. фак. высших учеб. заведений / М. А. Кронгауз. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 352 с.

60. Лакофф, Дж. Когнитивная семантика / Дж. Лакофф // Язык и интеллект. – М., 1995. – С. 143–184.

61. Лингвистический энциклопедический словарь / Ин-т языкознания АН СССР; Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энцикл., 1990. – 682 с.

62. Маслова, В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие / В. А. Маслова. – 3-е изд., испр. – М.: Флинта: Наука, 2007. – 296 с.
63. Павилёнис, Р. И. Проблема смысла. Современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павилёнис. – М. : Мысль, 1983. – 286 с.
64. Півавар, К. С. Беларуская ментальнасць у моўнай прасторы мастацкага тэксту: манаграфія / К. С. Півавар. – Віцебск: ВДУ імя П. М. Машэрава, 2015. – 155 с.
65. Попова, З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ: Восток–Запад, 2007. – 314 с.
66. Проблемы конструирования идентичности россиян в дискурсе СМИ под влиянием концепта «информационная война» лингвистика / О. И. Астахова, Э. В. Булатова, Л. В. Енина и др., под. ред. Э. В. Чепкиной. – Москва ; Екатеринбург: кабинетный ученый, 2017. – 196 с.
67. Прохарава, С. М. Выбранные працы / С. М. Прохарава. – Мінск: Право и экономика., 2009. – 325 с.
68. Рейтинг самых популярных газет России (бумажных) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://infoselection.ru/infokatalog/novosti-smi/smi/item/30-10-samykh-populyarnykh-gazet-rossii>. – Дата доступа: 03.12.2019.
69. Самусевіч, В. М. Беларускія СМІ ў лагасферы нацыянальнай культуры / В. М. Самусевіч ; навук. рэд. М. П. Карповіч. – Мінск : БДУ, 2012. – 163 с.
70. Сидорская, И. В. «Образ» или «имидж» страны: что репрезентируют СМИ / И. В. Сидорская // Актуальные проблемы исследования коммуникационных аспектов PR-деятельности и журналистики. Сборник материалов научного семинара, состоявшегося в Псковском государственном университете 15 мая 2015 г. / Сост. Л. А. Капитанова, В. В. Фролов. – Псков, 2015. – С. 68–88.
71. Скребцова, Т. Г. Когнитивная лингвистика: курс лекций / Т. Г. Скребцова. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2011. – 256 с.
72. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М. К. Клышка ; пад рэд. Л. А. Антанюк. – 2-е выд., выпр. і дап. – Мінск : Вышэйшая школа, 1993. – 445 с.
73. Слышкин, Г. Г. Лингвокультурные концепты прецедентных текстов / Г. Г. Слышкин. – М. : Academia, 2000. – 139 с.
74. СТБ 7.4-2017. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Издания. Выходные сведения. Общие требования и правила оформления. – Минск: Госстандарт: БелГИСС, 2017. – 59 с.
75. Степанов, Ю. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1997. – 824 с.

76. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В. Н. Телия. – М, 1986. – 141 с.
77. Телия, В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. – М., 1988. – С. 173–203.
78. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / уклад. : І. Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.
79. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1977–1984. Т. 1–5; пад агульнай рэд. акадэміка АН БССР К. К. Атраховіча (Кандрата Крапівы).
80. Токарев, Г. В. Лингвокультурология / Г. В. Токарев. – Тула : Издательство ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2009. – 135 с.
81. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова // Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова. – 4-е изд., доп. – М.: Азбуковик, 1999. – 944 с.
82. Топ-15 СМИ в Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sputnik.by/infographics/20150209/1013915051.html>. – Дата доступа: 03.12.2019.
83. Унгерер, Ф., Шмидт, Х. Й. Введение в когнитивную лингвистику / Ф. Унгерер, Х. Й. Шмидт. – М., 1996. – 360 с.
84. Филлипс, Л. Дж. Дискурс-анализ: теория и метод / Л. Дж. Филлипс, М. В. Йоргенсен; под. ред. А. А. Киселевой. Харьков: Гуманитар. центр, 2008. – 352 с.
85. Фомин, И. В. Образ государства как предмет политического дискурс-анализа: дис. ... кандидата политических наук: 23.00.01/ И. В. Фомин. – Москва. 2014. – 170 с.
86. Хайне, Б. Когнитивные основания грамматики / Б. Хайне. – М., 1997. – 358 с.
87. Щербин, В. К. Белорусская концептология: на этапе самоопределения / В. К. Щербин // Etnolingwistika. Problemy yazyka i kultury. – №21. – Lublin, 2009. – С. 171–187.
88. Jackendoff, R. Semantics and cognition / R. Jackendoff. – Cambridge, MA: 1983. – 283 p.
89. Langacker, R. W. Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar / R. W. Langacker. – Berlin; New York, 1991. – 395 p.
90. Miller, G. A. Johnson-Laird M. Language and perception / G. A. Miller. – Cambridge (Mass.): Harvard University Press; London: Cambr. University Press, 1974. – 760 p.

91. Heiman, J. Natural syntax: Iconicity and erosion / J. Heiman. – Camb. e.a., 1985. – 260 p.

ДАДАТАК А.

Вербалізацыя канцэпту “Беларусь” у адабраных матэрыялах

№	Выданне	Дата	Жанр	Аб’ект	Тэма	Ацэнка (+– станоўчая, – – адмоўная, нейтр. – нейтральн ая)	Пазіцыя (+– уклуча ецца; – – не ўклуча ецца)	Што актар робіць?	Асацыяц ыі	Вербалізацыя
1.	Российск ая газета	25.03. 15	статья	ученый доктор экономи ческих наук	экономи ка	нейтр	-		союз	Во-вторых, ориентировать формирование инвестиционной и финансовой стратегий преимущественно на внутренние источники и потенциалы Союзного государства России и Белоруссии
2.	Российск ая газета	27.03. 15	отчет	журнали ст	экономи ка	-	+	должны оперативно снимать проблемы, которые так или иначе возникают в торгово- экономических отношения	коллеги, уступки	Правительство России пролонгирует кредит Белоруссии, но ждет в ответ, что Минск будет решать спорные вопросы в двусторонних отношениях. «Сделаем это, но наши белорусские коллеги тоже должны оперативно снимать проблемы, которые так или иначе возникают в торгово-экономических отношениях», – заявил Дмитрий Медведев
3.	Российск ая газета	31.03.15	заметк а	журнали ст	спорт	+	-		победа	Что касается Европы, то помимо признанных лидеров сборных России и Беларуси, хочу отметить команду Азербайджана.

4.	Российская газета	01.04. 15	аналитика	журналист	экономика	нейтр	-		союз	Большую роль в этом процессе сыграет заработавший три месяца назад Евразийский экономический союз (ЕАЭС) – объединение России, Армении, Белоруссии и Казахстана, к которым вскоре присоединится Киргизия.
5.	Российская газета	02.04. 15	письмо читателя	читатель	история	нейтр	+		общая история	Отца звали Мухидин, и прожил он 90 лет. В составе 2-го Белорусского фронта прошел войну, потерял в атаке брата.
6.	Российская газета	02.04. 15	заметка	журналист	спорт	-	-		проигрыш	В поединке 1/4 финала команда, возглавляемая Алексеем Никишовым, разгромила белорусов – 26:8!
7.	Российская газета	03.04. 15	новость	журналист	новость, случай	нейтр	-		общая история	Кроме них на судне находились граждане стран бывшего СССР – украинцы, белорусы, казахи, молдаване и латвийцы.
8.	Российская газета	03.04. 15	новость	журналист	случай	нейтр	+		криминал	По ее словам, во время обыска в его квартире были обнаружены две посылки из Белоруссии, в которых находилось свыше 10 видов сильнодействующих веществ.
9.	Российская газета	03.04. 15	репортаж	журналист	политика	-	+		тот, кому оказываю т помощь	Россия помогает гражданам РФ, а также жителям других государств СНГ – украинцам, белоруссам, узбекам и таджикам покинуть Йемен
10.	Российская газета	06.04. 15	заметка	журналист	спорт	нейтр	-		Домрачев а	Белоруска в итоге безнадежно повредила свою винтовку и стреляла из фуражковой, причем предсказуемо неудачно.
11.	Российская газета	08.04. 15	интервью	политолог	политика	-	+		сомнения	В какой степени выполняются достигнутые в белорусской столице договоренности и будут ли они вообще когда-либо реализованы в полном

										объеме?
12.	Российская газета	08.04. 15	интервью	политолог	политика	+	+	играет важную роль в том, чтобы сдвинуть урегулирование конфликта с мертвой точки,	Лукашенко	президент Белоруссии Александр Лукашенко играют важную роль в том, чтобы сдвинуть урегулирование конфликта с мертвой точки, помочь украинскому руководству дальше продвинуться в конструктивном ключе.
13.	Российская газета	09.04. 15	рецензия	журналист	история	+	-		общая история	В его книге «История Эстонии с птичьего полета» напрочь отсутствуют реальные факты о периоде немецкой оккупации, о десятках концлагерей на территории страны и уничтожении в них евреев, русских, белорусов и эстонцев.
14.	Российская газета	29.03. 16	колонка	журналист	социум	+	+	Президент Белоруссии в общем-то прав	Лукашенко	Александр Лукашенко совсем недавно, открывая дорогу для более позднего предоставления пенсий, сказал ставшую крылатой фразу о том, что «в 60 лет мужик – это лошадь, на которой можно еще пахать». Президент Белоруссии в общем-то прав.
15.	Российская газета	30.03. 16	интервью	глава РЖД	транспорт	+	+		интеграция	Это наш проект в рамках интеграции с коллегами из Казахстана и Белоруссии, который довольно интенсивно развивается.
16.	Российская газета	30.03. 16	заметка	журналист	транспорт	нейтр.	+		строгие законы	Однако если уж нарушаете, то учтите, что, к примеру, в Белоруссии превышение скорости на 10 километров в час, которое у нас в стране повлечет лишь некоторый финансовый ущерб, станет поводом для изъятия прав.
17.	Российская газета	01.04. 16	интервью	посол РБ	политика	+	+	приумножить и раскрыть наши союзнические,	союз, брат,	За эти годы нам удалось не просто сохранить, а приумножить и раскрыть наши союзнические, братские отношения во всех их проявлениях и

								братские отношения во всех их проявлениях и форматах шли вместе с Россией Уровень наших братских союзнических отношений не снизился Беларусь является одним из крупнейших торгово-экономических партнеров России	партнер	форматах. Чем теснее взаимоотношения в семье, тем больше возникает необходимость дальнейшего поступательного развития. Да, в этом году Европейский союз снял санкции с Республики Беларусь – к этому мы шли вместе с Россией. В этом нас всегда, на всех площадках, где мы только взаимодействовали, поддерживала Россия. Действует программа согласованных действий в области внешней политики. Уровень наших братских союзнических отношений не снизился. Наоборот, они за этот период расширились, углубились и у них появились новые оттенки – нужные и полезные, которые нам надо развивать. Сравнительно небольшая Беларусь является одним из крупнейших торгово-экономических партнеров России. Россиянам полюбилась белорусская колбаса, мы привыкаем к
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------	---

										белорусской обуви, ездим на белорусских автобусах.
18.	Российская газета	04.04. 16	мнение	журналист	политика	+	+	хороший сосед дороже родственника жить вместе	хороший сосед, родственник	Россия и Белоруссия: хороший сосед дороже родственника Я человек двух культур. Когда в Москве хорошо говорят про белорусов, а в Минске про Россию, чувствую себя как племянница английской королевы. Белорусские двери, белорусская обувь, белорусская колбаса, которую вообще многие считают главным секретным оружием республики, стали частью нашей потребительской жизни. Она звучит сейчас в эти дни как молитва. Чтобы мы были. Были вместе.
19.	Российская газета	04.04. 16	мнение	президент	культура	+	+	Неразрывная близость судеб, духовное родство, искренняя дружба, взаимная поддержка и солидарность в	близость судеб, родство, дружба	Неразрывная близость судеб, духовное родство, искренняя дружба, взаимная поддержка и солидарность в самые трудные времена объединяют наши народы», – заявил глава государства. Успешно воплощаются в жизнь

								самые трудные времена объединяют наши народы		взаимовыгодные совместные проекты, осуществляется координация внешней и оборонной политики.
20.	Российская газета	29.03. 17	новость	журналист	политика	нейтр	-		интеграция	В ходе встречи планируется обсудить как двусторонние отношения Москвы и Минска, так и интеграционное взаимодействие в рамках Союзного государства и Евразийского экономического союза, сообщили в пресс-службе российского правительства
21.	Российская газета	31.03. 17	заметка	журналист	экономика	-	-		разногласия	РОССИЯ и Белоруссия снова сели за стол переговоров, чтобы попробовать снять имеющиеся разногласия, но пока что не смогли прийти к решению.
22.	Российская газета	04.04. 17	новость	журналист	политика	+	+	должны держаться вместе	уступки,	«Мы должны держаться вместе», – убежден Лукашенко. «Владимир Владимирович, благодарю вас, что вы пошли нам навстречу в плане рефинансирования задолженностей в этом году перед РФ», – сказал он. По словам белорусского лидера, переговоры прошли в позитивном ключе. «Не осталось нерешенных вопросов», – подтвердил он.
23.	Российская газета	26.03. 18	заметка	журналист	спорт	+	-		победа, Домрачева	В женском масс-старте победила четырехкратная олимпийская чемпионка из Белоруссии Дарья Домрачева.

24.	Российская газета	27.03. 18	заметка	журналист	технологии	+	-	намеревается с пользой для бюджета использовать общемировой интерес к криптовалютам	ИТ-государство	Беларусь присоединяется к группе государств, где полностью или частично легализованы криптовалюты. Так Беларусь намеревается с пользой для бюджета использовать общемировой интерес к криптовалютам.
25.	Российская газета	02.04. 18	заметка	политики	политики	+	+	<i>смогли качественно повысить уровень двустороннего сотрудничества на всех направлениях</i> <i>жить одной семьей в мире и согласии</i>	братская дружба, близость	Сердечно поздравляю вас с Днем единения народов России и Беларуси – замечательным праздником, который символизирует неразрывные узы братской дружбы, духовной и культурной близости, связывающие народы наших стран. В рамках союзного строительства Россия и Беларусь смогли качественно повысить уровень двустороннего сотрудничества на всех направлениях. Налажена тесная координация усилий в сферах внешней политики, обороны и национальной безопасности. Реализуются масштабные совместные проекты в инфраструктурной, энергетической, научно-технической, гуманитарной и других областях. Союзное государство – это наше достояние, позволяющее двум братским народам жить одной семьей в мире и согласии. Уверен, что воля

										белорусов и россиян к единению, как и прежде, будет служить прочным основанием для интеграционного строительства, дальнейшего развития многопланового сотрудничества и формирования общей новейшей истории.
26.	Российская газета	02.04. 18	интервью	посол РБ	политика	+	+		интеграция, братство, неделимость	Ни белорусов, ни россиян не надо убеждать в необходимости развивать союзную интеграцию. Нет такого: будем дружить с братом или не будем дружить с братом. Что же касается отрицания русского мира, как можно разделить нашего человека на русского и белоруса? Мы белорусы, мы действительно состоялись как нация. Точно так же, как русский человек.
27.	Российская газета	03.04. 18	заметка	посол РБ	политика	+	+	идут по пути улучшения отношений и настроений в обществе, формирования правовой базы	дружба	Выступая перед журналистами, Григорий Рапота напомнил, что наши страны живут в дружбе и взаимопонимании на протяжении двадцати лет. И все это время Россия и Беларусь идут по пути улучшения отношений и настроений в обществе, формирования правовой базы. Именно сейчас законодательные органы двух стран работают над тем, чтобы в будущем рассмотреть действующий Договор о создании Союзного государства и принять решение о его изменении или дополнении
28.	Российская газета	05.04. 18	статья	журналист	история	нейтр.	-		общая история	Вплоть до 1944 года генерал Петровский считался пропавшим без вести, и только после освобождения Белоруссии местные жители указали место

										захоронения доблестного командира героического корпуса
29.	Российская газета	09.04. 18	статья	журналист	экономика	+	+	рассчитывает на большие рынки вокруг	ИТ-государство риски	Единственной страной ЕАЭС, решившийся ввести все операции с криптовалютами в правовое поле, является Беларусь, которая в этом плане, наверное, рассчитывает на большие рынки вокруг, в первую очередь российский. Мы были бы очень рады, например, если опыт Беларуси окажется позитивным, но сейчас, наоборот, видим очень большие риски в криптовалютах, до конца еще адекватно никем не оцененные.
30.	Российская газета	09.04. 18	заметка	журналист	спорт	нейтр.	-		победа	Благодаря победе в Москве Австрия пробилась в плей-офф Мировой группы Кубка Дэвиса. А Россия 14–15 сентября этого года встретится в домашнем матче за право сохранить прописку в группе I (зона Европа/Африка) с Белоруссией.
31.	Известия	26.03. 15	репортаж	тренер	спорт	+	+		любят россиян	Говорите, в Чехии нас не любят? А где нас любят? Разве что в Белоруссии. Попытаемся оградить ребят от внешнего давления. Ситуация в мире сложная, но мы сплотимся и докажем, кто есть кто.
32.	Известия	01.04. 15	статья	журналист	политика	нейтр.	-		союз	ОДКБ – военно-политический союз, созданный в мае 1992 года. С начала существования организации в него входило от 6 до 9 членов, сейчас постоянными членами являются РФ, Армения, Киргизия, Казахстан, Таджикистан и Белоруссия.

33.	Известия	06.04. 15	статьи	журналист	социум	нейтр.	-		сосед	На сегодня практика выдвижения кандидатов на выборы от трудовых коллективов сохранилась в соседней Белоруссии, и такие кандидаты пользуются гораздо более высокой поддержкой у населения, чем представители местных политических партий, которые проявляют свою активность по большей части в предвыборный период, а в межвыборные годы погружаются в состояние летаргического сна, не демонстрируя никакой заметной активности и стремления к деятельности.
34.	Известия	08.04. 15	интервью	директор Института всеобщей истории РАН	социум	+	+	полностью нас поддерживают	коллеги	Есть также тройственный проект – России, Украины и Белоруссии – «Страна в огне». Книга о 1941 годе вышла, однако печати ждут еще две – о 1942 и 1943 годах. Белорусские коллеги полностью нас поддерживают и ждут работы, но украинская сторона упорно молчит.
35.	Известия	27.03. 16	интервью	исполнительный директор «Союз 01»	социум	нейтр.	-			Чеботарев пояснил, что сертификат – это формальный документ, который дает право выпускать противопожарные средства, но дальнейший процесс производства никто не контролирует. Одна из основных проблем – изобилие органов сертификации (в России их более 70, тогда как в Белоруссии, например, только один такой орган, в Германии – два), многие из которых не имеют собственных испытательных лабораторий и экспертов.
36.	Известия	27.03. 16	статья	журналист	социум	+	+		бесплатны	Возьмем Белоруссию: платным там является всего один участок дороги. В Европе рядом с платными

				ст					е дороги	трассами всегда есть бесплатные дороги. У нас же зачастую альтернативы платным трассам просто нет
37.	Известия	30.03. 16	заметк а	журнали ст	президе нт	нейтр.	+		посредник	Президент Республики Беларусь Александр Лукашенко заявил, что при желании властей США конфликт на Украине будет исчерпан. «Если США завтра захотят прекратить войну на востоке Украины, сделают несколько шагов в этом направлении, эта мясорубка там будет закончена», – цитирует слова Лукашенко ТАСС.
38.	Известия	29.03. 16	заметк а	журнали ст	президе нт	нейтр.	+	отстаивать прежде всего национальные интересы	союз	Александр Лукашенко одобрил переговоры по вступлению в ВТО. Президент Белоруссии отметил, что в переговорах будет отстаивать прежде всего национальные интересы
39.	Известия	02.04. 16	заметк а	презеден т РФ	политик а	+	+		союз, братство	Владимир Путин подчеркнул заинтересованность в дальнейшем совершенствовании механизмов союзнического взаимодействия между двумя странами и выразил уверенность в еще более эффективной координации усилий в сферах обороны и внешней политики, в экономической, социальной и гуманитарной областях в интересах братских народов России и Белоруссии, в русле укрепления региональной стабильности и безопасности.
40.	Известия	04.04. 16	комме нтарий	газпром	экономи ка	-	+	постоянно на всех фронтах пытается добиться для себя новых	уступки	Константин Симонов не исключает, что Москва, в конечном счете, в навязанной ей дискуссии о цене на газ пойдет навстречу Минску. Это вполне укладывается в логику двусторонних отношений. Белоруссия, напомнил эксперт, постоянно на всех фронтах пытается добиться для себя новых

								преференций		преференций.
41.	Известия	08.04. 16	заметк а	журнали ст	политик а	-	+		неопредел енность	Президент Белоруссии Александр Лукашенко ранее неоднократно заявлял, что Крым фактически уже не является украинской территорией. Тем не менее официально Минск не признавал Крым за Россией.
42.	Известия	09.04. 16	заметк а	фонд «Общест венное мнение»	социум	+	-		близость, дружестве нность	В тройку самых близких и дружественных России, по мнению населения, вошли Белоруссия (68%), Китай (56%) и Казахстан (50%). Этим странам жители России продолжают доверять с апреля 2014 года, сообщил фонд «Общественное мнение».
43.	Известия	09.04. 16	заметк а	генсек ОДКБ	политик а	+	—		военная интеграци я	«Военные РФ и Белоруссии согласовывают меры реагирования на приближение сил и военной инфраструктуры НАТО к нашим границам», – сказал генсек ОДКБ.
44.	Известия	09.04. 16	комме нтарий	газпром	экономи ка	—	+		неприняти е	Мы берем цену производства в Ямало-Ненецком округе и к ней прибавляем цену транспортировки, ничего лишнего. И этот принцип был подписан. Почему мы должны сегодня продавать газ Белоруссии дешевле, чем продаем его в России? – сказал Валерий Голубев.
45.	Известия	26.03. 17	комме нтарий	Посольс тво	социум	-	-		недемокра тичность	При этом, по словам посольства, у США есть свидетельства того, что правоохранительные органы Белоруссии применяли силу против «мирных демонстрантов».
46.	Известия	26.03. 17	мнение	генераль ный директо р Центра политич	политик а	—	+	постепенный отказ от экономического, а затем и политического	игрок, отказ от суверенит ета, стратегич	Однако игра, которую ведет руководство Белоруссии в последнее время – прямой контакт с Международным валютным фондом и Евросоюзом, попытки восстановить взаимодействие с США и так далее, – неизбежно подведет Лукашенко к

				еской информа ции				суверенитета Белоруссии в пользу глобальных институтов, находящихся под полным контролем тех же «западных партнеров» милые бранятся – только тешатся	еский партнер, политичес кий флирт	черте, которую он никогда еще не переходил. А именно – допуск на территорию страны иностранных НКО и принятие программ политических и экономических реформ по западным образцам. Это, как показывает практика на постсоветском пространстве, а также в Центральной и Восточной Европе, будет означать постепенный отказ от экономического, а затем и политического суверенитета Белоруссии в пользу глобальных институтов, находящихся под полным контролем тех же «западных партнеров». Это состояние взаимоотношений между стратегическими партнерами – Россией и Белоруссией – конечно, нельзя считать нормой, ситуацию необходимо менять. Однако партнерство как раз и заключается в движении навстречу друг другу, а не в возобновлении политического флирта с третьей стороной, как бы привлекательно ни выглядели ее предложения. Конечно, определенный оптимизм внушает и то, что «милые бранятся – только тешатся», но не стоит, думаю, недооценивать опыт ловли западными странами бывших советских республик в орбиту своего влияния.
--	--	--	--	-------------------------	--	--	--	---	---	--

47.	Известия	28.03. 17	новост ь	президе нт РБ	политик а	нейтр.	+		«блестящ их» отношени ях родные братья нечего делить	Президент Белоруссии Александр Лукашенко рассказал о «блестящих» отношениях с главой российского государства Владимиром Путиным. Лукашенко добавил, что он и Путин не нуждаются в посредниках для переговоров. «И подберем время, встретимся. Если есть какие-то проблемы, мы их решим. Без посредников мы решим вдвоем, и нам не надо никакое посредничество. Мы родные братья, нам делить нечего», – добавил белорусский президент.
48.	Известия	29.03. 17	статья	Професс ор кафедры внешнеп олитиче ской деятельн ости России	политик а	–	+		союзник обострени е	Белоруссия является нашим союзником, у нас их не так много, поэтому эти отношения нужно беречь и развивать. Стоит не обострять, а помочь им найти варианты развития, подсказать другие способы заработать – без «выращивания» устриц и поставок яблок, в пять раз превышающих их урожай, – считает эксперт.
49.	Известия	29.03. 17	статья	журнали ст	экономи ка	–	-		получает средства	Немало средств Россия вложила в экономику Армении и Белоруссии. На развитие Армении было потрачено более \$3 млрд, а в белорусские торговлю, транспорт, промышленность и другие сферы было инвестировано около \$5 млрд.
50.	Известия	30.03. 17	статья	журнали ст	политик а	-	+	пытаются заблокировать интеграционные процессы,	обострени е отношени	Тогда Дмитрий Медведев обратил внимание участников на то, что страны союза, которые пытаются заблокировать интеграционные процессы, должны помнить о льготных ценах на газ. Их они получили благодаря членству в союзе,

								должны помнить о льготных ценах на газ	й	отмечал глава российского кабинета министров. – Здесь никто никого насильно не держит, – ответил на выпады своего белорусского коллеги Дмитрий Медведев на встрече глав правительств ЕврАзЭС в Бишкеке.
51.	Известия	30.03. 17	новост ь	журнали ст	экономи ка	-	-	стала крупнейше й перевалочной базой для санкционных пр одуктов	перевалоч ная база	Белоруссия стала крупнейшей перевалочной базой для санкционных продуктов.
52.	Известия	31.03. 17	комме нтарий	генераль ный директо р компани и «ИнфоТ ЭК-Термина л»	экономи ка	-	-	не может обеспечить экономике нормальное существование	Россия – донор экономик и РБ	Россия выступает крупнейшим донором экономики Белоруссии, которая не может обеспечить экономике нормальное существование, это старая боль, которую можно разрешить только изменением экономической модели существования Белоруссии», – отмечает Танкаев.
53.	Известия	02.04. 17	статья	политолог	политика	+	-	наследницы Российской империи и Советского Союза	общая история, союз	Россия и Белоруссия – наследницы Российской империи и Советского Союза. Поэтому безопасность русских и белорусов неразделима, что находит свое отражение не только в членстве Москвы и Минска в ОДКБ, но и в самой истории братских славянских народов.
54.	Известия	02.04. 17	комме нтарий	посол	политика	+	+	не в состоянии «оторвать» Белоруссию от	неразлучн ы	Посол России в Минске Александр Суриков рассказал об антироссийских действиях Запада, дипломат отметил, что тот «пока не в состоянии

								России		«оторвать» Белоруссию от России».
55.	Известия	03.04. 17	новост ь	ВЦИОМ	социум	-	+	поддерживает Россию лишь тогда, когда ему это выгодно, а на самом деле ведет независимую политику	хитрость	Почти три четверти россиян (73%) считают, что президент Белоруссии Александр Лукашенко как политик хитрит и поддерживает Россию лишь тогда, когда ему это выгодно, а на самом деле ведет независимую политику.
56.	Известия	03.04. 17	новост ь	президе нт	президе нт	+	+		не забывать о РБ	Президент Белоруссии по итогам переговоров с российским лидером Владимиром Путиным заявил, что просил главу РФ «не забывать» о Белоруссии, выстраивая отношения с крупными западными странами, в том числе с США.
57.	Известия	03.04. 17	статья	журнали ст	экономи ка	+	-	стране, вставшей на путь демократизации демонстрировала некоторую беспомощность	беспомощ ность на пути демократи и	В Европе на самом высоком уровне заговорили о Белоруссии как о стране, вставшей на путь демократизации. За последние два года выросла и транзитная роль Белоруссии. Что касается нефти, которую традиционно вовлекли в газовый спор, то на этом направлении Белоруссия демонстрировала некоторую беспомощность.
58.	Известия	30.03. 18	новост ь	президе нт	президе нт	—	+		наклоняет	Лукашенко заявил, что Россия «постоянно наклоняет» Белоруссию

59.	Известия	02.04. 18	новост ь	президе нт РФ	политик а	+	+		союз, сотруднич ество	«Президент России также выразил уверенность, что государства, действуя сообща, обеспечат дальнейшее укрепление союзнических российско-белорусских отношений, взаимовыгодного сотрудничества во всех сферах на благо братских народов», – отметили в Кремле.
60.	Известия	03.04. 18	статья	журнали ст	экономи ка	-	-	Белоруссия не перестает жаловаться на Россию из-за запрета на поставки молочной и другой продукции, ведь это сильно бьет по экономике республики хулиганит с реэкспортом запрещенных в России товаров	недопони мание, братство	Белоруссия не перестает жаловаться на Россию из-за запрета на поставки молочной и другой продукции, ведь это сильно бьет по экономике республики. Тем не менее, прикрываясь заявлениями о братской любви, Белоруссия регулярно хулиганит с реэкспортом запрещенных в России товаров. Тема братства всегда сглаживала возникающее между государствами недопонимание.
61.	Коммерс антъ	06.04.15	заметк а	журнали ст	социум	нейтр.	-		воспитани е	В 2006 году в Белоруссии утверждена «Концепция непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи». Она включает в себя идеологическое, гражданское и патриотическое, нравственное, гендерное, трудовое, семейное, экологическое

										воспитание, а кроме того, воспитание культуры здорового образа жизни. Концепция основана на «идеологии белорусского государства», включающей суверенитет, социальную справедливость и экономическое благосостояние.
62.	Коммерсантъ	27.03.15	колонка	журналист	социум	+	-		хорошие дороги	Сегодня хорошо видно, как далеко наша страна отстала в строительстве дорог не только от Казахстана, но и от Белоруссии, Азербайджана...
63.	Коммерсантъ	03.04.15	новость	президент	президент	нейтр.	+	будет переживать за этот кусок земли, за народ который здесь живет	нет наследников	«Я категорически против всяких наследников. Я очень хочу, чтобы после меня абсолютно демократично на выборах был избран человек, который, как я, будет переживать за этот кусок земли, за народ который здесь живет», – приводит его слова «РИА Новости».
64.	Коммерсантъ	07.04.15	колонка	журналист	социум	—	+	Белоруссия из Советского Союза и не выходила в Белоруссии все обкатывается, а потом приходит к нам, в Россию	советский строй	Хотя, на самом деле, Белоруссия из Советского Союза и не выходила, это у нас в России веет Советским Союзом, периодически какой-то поворот по спирали, история, как известно, повторяется дважды, второй раз в виде фарса. Тунеядцы – кто это такие? Я думаю вообще, что скоро это слово придет и к нам, потому что в Белоруссии все обкатывается, а потом приходит к нам, в Россию, так и эти тунеядцы появятся.
65.	Коммерсантъ	03.04.15	колонка	экономист	экономика	—	—	Белоруссия все более демонстрирует некоторого рода двойственность	двойственность	Десятки миллиардов долларов, которые тратились российским руководством на поддержку белорусского производства, сейчас постепенно начинают уменьшаться, как в силу того, что Россия находится в состоянии кризиса, так и в силу того, что Белоруссия все более демонстрирует

								своей политики		некоторого рода двойственность своей политики.
66.	Коммерсантъ	03.04.15	заметка	журналист	экономика	+	–		помогает России	Белоруссия пресекла попытку вывода капитала из России в третьи страны
67.	Коммерсантъ	07.04.16	статья	эколог	социум	+	+	Сейчас гораздо чище стало, хотя еще не так идеально, как в Белоруссии	чистота	"Раньше остановишься посмотреть, как ландыши растут, – лирично продолжил зампред ЦБ.– А везде-везде мусор, покрышки брошенные, химия. Сейчас гораздо чище стало, хотя еще не так идеально, как в Белоруссии".
68.	Коммерсантъ	06.04.16	корреспонденция	журналист	социум	нейстр.	–		смертная казнь	Отмечается, что в Европе единственным государством, которое применяет смертную казнь, остается Белоруссия. Там в прошлом году не было казнено ни одного человека, но вынесено два смертных приговора.
69.	Коммерсантъ	28.03.18	статья	журналист	социум	+	–	В Белоруссии замечательная медицинская база	хорошая медицина	Это направление, которое конкурирует успешно по медицинскому, по лечебному туризму. В Белоруссии замечательная медицинская база, которая, находясь в пределах восьми часов на поезде, 700 км до Минска, привлекает значительное количество туристов с целью оздоровления.
70.	Коммерсантъ	28.03.18	аналитика	журналист	экономика	–	–			В то же время на поставки бензина из Белоруссии, по его словам, "рассчитывать нечего". Власти РФ пока не могут добиться от Минска выполнения межправсоглашения по обратным поставкам нефтепродуктов в условиях, когда у белорусских производителей есть более выгодные направления

										экспорта.
71.	Коммерсантъ	02.04.16	комментари	председатель комитета Госдумы по образованию, исполнительный директор правления фонда «Русский мир» директор Института стран СНГ Владимир Гостюхин	политика	—	+	самый надежный и ближайший союзник Белоруссия считает вольной вести себя так, как считает нужным, в случае с Украиной, с Абхазией, с Турцией, с санкциями	союзник, нет доверия	Белоруссия – наш самый надежный и ближайший союзник. А то, что между нами иногда возникают разногласия, это абсолютно нормально. И в самой Белоруссии можно видеть зримые результаты союза, там чисто, уютно, все ухожено. Чего нет, так это полной уверенности друг в друге, нет полного доверия, поскольку Белоруссия считает вольной вести себя так, как считает нужным, в случае с Украиной, с Абхазией, с Турцией, с санкциями. То есть Белоруссия рассчитывает на выгоды от особых условий своего экономического сотрудничества с Россией, при этом не стесняется зарабатывать на проблемах с российской экономикой, в том числе санкциях. И при этом хотела бы занять ту нишу, которую потеряла Украина, то есть нишу посредника между Востоком и Западом. Но у нас между странами есть и какое-то недоверие, какие-то безумные торговые войны. Все это идет от России, между прочим. Когда начинался процесс создания Союзного государства столько дряни из российских СМИ было в адрес Белоруссии.

72.	Коммерсантъ	29.03.16	новость	Президент	президент	нейтр.	—			Президент Белоруссии Александр Лукашенко поручил заметно активизировать переговорный процесс по вступлению Белоруссии в ВТО.
73.	Коммерсантъ	31.03.17	подкаст	журналист	политика	—	—		накал отношений, должник, спорят	Отношения между Москвой и Минском вновь накалились: Белоруссия отказалась признавать долг в размере \$700 млн за поставки российского газа. Друзья и долги: чем завершится очередной спор Москвы и Минска
74.	Коммерсантъ	30.03.17	новость	президент	политика	—	+	обвинил Россию в нарушении договоренностей по целому ряду направлений двустороннего сотрудничества	обвинять	Президент Белоруссии обвинил Россию в нарушении договоренностей по целому ряду направлений двустороннего сотрудничества.
75.	Коммерсантъ	01.04.17	новость	президент	президент	+	+		союз, равноправия и взаимного доверия	За сравнительно короткий отрезок времени союзный проект раскрыл огромный созидательный потенциал для дальнейшего развития экономик Белоруссии и России. Однако масштаб достижений не должен восприниматься как данность. Различного рода испытания на прочность обнаруживают их хрупкость»,— подчеркнул белорусский лидер. Отдельным письмом он поздравил президента России Владимира Путина. В нем Александр Лукашенко выразил уверенность, что совместными усилиями стороны продолжат союзное строительство и развитие интеграционных процессов на принципах равноправия и взаимного

										доверия.
76.	Коммерсантъ	03.04.17	статья	президент	политика	нейтр.	-		идут на соглашение	Владимир Путин уверен, что Россия и Белоруссия выйдут на соглашение по этому поводу (можно быть уверенным, что Александр Лукашенко будет подписывать это соглашение. Насчет Владимира Путина такой уверенности нет: это будет зависеть от того, до мая или после мая 2024 года оно будет подписано).
77.	Коммерсантъ	03.04.17	новость	Генеральный прокурор Белоруссии Александр Конюк	экономика	—	+		РФ наносит ущерб	Генеральный прокурор Белоруссии Александр Конюк считает, что руководитель Россельхознадзора Сергей Данкверт лично нанес ущерб белорусским интересам.
78.	Коммерсантъ	07.04.17	новость	Президент	политика	—	+		разногласия	Президент Белоруссии Александр Лукашенко заявил, что руководство России не готово к формированию с Минском единого государства. Президент Белоруссии предположил, что созданию единого государства препятствует ситуация, которая не подталкивает лидеров к «формированию всех элементов ... — общей конституции, на основании ее и общей валюты..., общих органов управления, парламентского измерения, высших органов власти». Кроме того, между Москвой и Минском

										сохраняются экономические и торговые разногласия, которые, по мнению Александра Лукашенко, создают для государств неравные условия и разрушают общий рынок.
79.	Коммерсантъ	07.04.17	новость	директора белорусского Центра проблем европейской интеграции Юрия Шевцова	социум, политика	+	+	очень важный элемент региональной безопасности		По мнению директора белорусского Центра проблем европейской интеграции Юрия Шевцова, санкции, если их примут, "не будут слишком масштабными", так как "Белоруссия сегодня – это очень важный элемент региональной безопасности".
80.	Коммерсантъ	31.03.17	новость	журналист	экономика	—	+	Белоруссия в 90-е годы выступала инициатором очень тесного сближения с Россией	накал отношений	В преддверии личной встречи российского лидера Владимира Путина и президента Белоруссии Александра Лукашенко отношения между Москвой и Минском вновь накалились. Белоруссия отказалась признавать долг \$700 млн за поставки российского газа. Параллельно развивается продовольственный скандал. Белоруссия в 90-е годы выступала инициатором очень тесного сближения с Россией. Что же это за союзное государство? В нем могут быть споры, как между братьями, по каким-то вопросам жизни. Но это союзное государство никак себя не проявляет, когда дело касается не только

										газа, но и в любых других серьезных внешнеполитических вопросах»
81.	Коммерсантъ	31.03.17	интервью	директор Фонда национальной энергетической безопасности Константином Симоновым.	экономика	—	+	Здесь просто вопрос взаимного уважения и наглости, то есть нельзя наглеть до такой степени	наглость	Это началось еще в 2016 году, когда Белоруссия сделала довольно странную вещь, точнее, для нее она, может, и не странная, но у нас есть контракт, у нас есть межправительственные соглашения, где указаны все параметры, существует в том числе и ценовая формула. Деваться Белоруссии некуда, и самое главное, что у нас нет желания ее продавливать до конца. Здесь просто вопрос взаимного уважения и наглости, то есть нельзя наглеть до такой степени.
82.	Коммерсантъ	05.04.17	новость	журналист	экономика	—	—		выбивает льготы	Дорогая нам Белоруссия Минск выбил у Москвы максимальные нефтегазовые льготы
83.	Коммерсантъ	09.04.18	новость	журналист	социум	нейтр.	—			В Белоруссии русский язык является государственным. На референдуме 1995 года 83,3 процента населения проголосовало за придание русскому языку такого статуса наравне с белорусским. В органах Союзного государства в качестве рабочего языка используется русский.
84.	Коммерсантъ	05.04.18	новость	Министр сельского	экономика	—	+	должны искать новые рынки сбыта, потому		«Белорусы должны искать новые рынки сбыта, потому что у нас серьезные намерения напоить

				хозяйств а РФ Алексан др Ткачев				что у нас серьезные намерения напоить россиян отечественным молоком		россиян отечественным молоком», – сказал он.
85.	Коммерс антъ	30.03.18	новост ь	Президе нт	президе нт	–	+	Россия «наклонять постоянно непонятно за что»	угнетение	«Что касается экспорта, ищите другие рынки. Если Россия нас не понимает и понимать не хочет, ну что ж, встретимся с президентом после инаугурации, обсудим детально и капитально все вопросы»,– сказал президент Белоруссии. Он отметил, что если Россия будет «наклонять постоянно непонятно за что» белорусских предпринимателей, то им лучше «искать счастья в другом месте». «Мы им плохого ничего не везем. Дай бог, как сами проверяющие говорят, чтобы в России было так, как в Беларуси»,– заявил господин Лукашенко.
86.	Коммерс антъ	09.04.18	новост ь	журнали ст	экономи ка	–	–		претензии	Напомним, в последнее время Россельхознадзор начал активнее предъявлять претензии Белоруссии в части поставок пищевых продуктов.
87.	Коммерс антъ	02.04.18	новост ь	журнали ст	экономи ка	–	+	выступает за создание единого продовольственн ого рынка с Россией	единство , конфликт ы	Белоруссия выступает за создание единого продовольственного рынка с Россией. «Мы предлагаем вместе работать, создавать единый рынок, вместе обеспечивать продовольственную безопасность нашего общего рынка и потом уже думать о том, что мы будем завозить со стороны»,– сказал господин Богданов. Он подчеркнул, что качество белорусских товаров

										на российском рынке пользуется «доверием покупателей». При этом представитель министерства добавил, что «есть постоянные конфликты».
88.	Ведомости	30.03.15	статья	журналист	социум	+	—		единые границы	Несколько больше энтузиазма вызывает у них идея видеть в единых границах Россию и Белоруссию. За это мысленно воссоздаваемое союзное государство две названные категории выступают активнее всего и активнее почти всех прочих – по 15% при средней цифре чуть более 8%.
89.	Ведомости	02.04.15	новость	Президент	президент	+	+		братство, единство	Белорусский лидер назвал этот день "ярким символом нашего братства", цитирует БЕЛТА. В его поздравлении говорится, что "у Союзного государства есть прочная основа – богатое духовное и культурное наследие, масштабный экономический потенциал сотрудничества, разветвленные межличностные связи". В нынешний момент, "когда международное сообщество переживает сложное время конфликтов и кризисов", единство России и Белоруссии, по его словам, имеет особую ценность.
90.	Ведомости	02.04.15	статья	Президент	президент	—	—	пытается сохранить крепкий контроль за своей страной,	Лукашенко	Белорусский лидер отметил, что перестал быть последним диктатором Европы на фоне некоторых других.

								осторожно балансируя между напористой Россией, раздираемой войной Украиной и Евросоюзом		"Я больше не последний диктатор Европы, – сказал 60-лений Лукашенко, хихикнув, говорится в пересказе Bloomberg. – Есть диктаторы и похуже, не так ли? Я уже меньшее зло". Агентство считает, что нынешнее интервью продемонстрировало, что белорусский лидер пытается выполнить сложный акробатический этюд: "Он пытается сохранить крепкий контроль за своей страной, осторожно балансируя между напористой Россией, раздираемой войной Украиной и Евросоюзом". Когда эта тема обсуждалась с Путиным в последний раз, через год после президентских выборов в России, российский президент сказал Лукашенко, что Белоруссия "нормальная страна, развивается, среднеевропейское государство", не посягает на какие-либо принципы России и России не надо подчинять себе какие-то другие страны, в том числе Белоруссию. "Вы живете в своей квартире, мы живем в своей, но в то же время мы братья, мы родные люди, мы ходим друг к другу в гости", – охарактеризовал подход Путина Лукашенко и добавил, что считает такой подход нормальным.
91.	Ведомост и	03.04.15	новост ь	Президе нт	президе нт	–	+		империя	Президент Белоруссии отверг предположение, что Путин «хочет какую-то империю восстановить» и «чего-то там захватить», но предупредил, что «если кто-то уж слишком будет зарываться и кивать пальцем в сторону России, да еще и дубиной

										размахивать, то даже не только Путин, у россиян такой менталитет, что на дубину Россия ответит. Поэтому с Россией надо быть аккуратными».
92.	Ведомости	03.04.15	новость	журналист	политика	нейтр.	—	обратилась за помощью к президенту России Владимиру Путину, который пообещал поддержку и по пролонгации кредита, и по выдаче нового	льготы	Чтобы выполнить обязательства, Белоруссия обратилась за помощью к президенту России Владимиру Путину, который пообещал поддержку и по пролонгации кредита, и по выдаче нового.
93.	Ведомости	06.04.15	колонка	Президент	президент	+	—	главных миротворцев, автор «минского формата» урегулирования и реальное связующее звено между Западом и Россией	Лукашенко	И белорусский президент на украинском фоне тоже выглядит совсем не так, как прежде, — он уже не «последний диктатор», а один из главных миротворцев, автор «минского формата» урегулирования и реальное связующее звено между Западом и Россией.
94.	Ведомости	27.03.17	статья	журналист	экономиста	+	+	стала основным бенефициаром и продуктового эмбарго по молочной продукции	поставщик	Белоруссия, безусловно, стала основным бенефициаром и продуктового эмбарго по молочной продукции — 85% импорта приходится на эту страну, констатирует исполнительный директор Национального союза производителей молока (Союзмолоко) Артем Белов.

95.	Ведомост и	28.03.17	новост ь	Президе нт	президе нт	+	+		братство	Белорусский президент Александр Лукашенко назвал российского лидера Владимира Путина родным братом, передает «Белта». Президент Белоруссии рассчитывает, что проблемы белорусско-российских отношений будут решены без посредников.
96.	Ведомост и	29.03.17	новост ь	Президе нт	президе нт	+	+		отличные отношени я с Путиным	«Ненавижу посредников, ненавижу миротворцев. Потому что они вокруг Белоруссии сколько я являюсь президентом, столько и ходят». Президент Белоруссии заявил, что у него отличные отношения с Владимиром Путиным и они решат все проблемы без посредников.
97.	Ведомост и	30.03.17	новост ь	журнали ст	экономи ка	—	+	стремятся стать «задней дверью» для санкционной продукции на российский рынок	партнеры	Партнеры России по ЕАЭС, прежде всего Белоруссия, стремятся стать «задней дверью» для санкционной продукции на российский рынок, сказал министр сельского хозяйства России Александр Ткачев на заседании коллегии Россельхознадзора.
98.	Ведомост и	03.04.17	новост ь	ВЦИОМ	президе нт	—	—		Лукашенк о	Президент Белоруссии Александр Лукашенко нравится россиянам как личность, но его политическую позицию они критикуют, сообщает ВЦИОМ. 73% респондентов полагают, что Лукашенко – «хитрый политик, поддерживает Россию лишь тогда, когда получает кредиты и скидки на нефть и газ, но на самом деле ведет независимую политику».

99.	Ведомост и	05.04.17	статья	журнали ст	политик а	–	–	Отношения Москвы и Минска напоминают отношения пары, которая уже забыла, зачем решила сойтись, а жить вместе не очень получается. Роль любовницы, к которой угрожают уйти, в этой истории играет ЕС, однако к ней все- таки уходят редко	фикция, нет потенциал а для развития	Союз России и Белоруссии – фикция, считают белорусские политологи У двусторонних отношений России и Белоруссии нет потенциала для развития, заявили белорусские политологи на пресс-конференции в Москве во вторник. Демократии могут вступать в союз даже при такой неравновесности по территории, населению и экономическому потенциалу, как между Россией и Белоруссией, но близость режимов делает союз практически невозможным, двум пернатым в одной берлоге не ужиться». России и Белоруссии нужен аудит отношений, они зашли в тупик, согласна руководитель международного центра гражданских инициатив «Наш дом» в Белоруссии Ольга Карач, но и уход Лукашенко в Европу маловероятен: «Отношения Москвы и Минска напоминают отношения пары, которая уже забыла, зачем решила сойтись, а жить вместе не очень получается. Роль любовницы, к которой угрожают уйти, в этой истории играет ЕС, однако к ней все-таки уходят редко.
100	Ведомост и	04.04.17	статья	журнали ст	технолог ии	+	–	IT для Белоруссии выполняет функцию нефти в нашей экономике	ИТ- государст во	IT для Белоруссии выполняет функцию нефти в нашей экономике. Доля IT в экономике республики сейчас в несколько раз выше, чем в России.
101	Звезда	01.08.20	статья	журнали	культура	+	+		блізкая і	І, вядома, Беларусь блізкая і родная для нас краіна

		19		ст					родная для нас краіна	яшчэ і таму, што многія нашы землякі склалі галовы ў баях за вызваленне агульнай савецкай Радзімы
102	Звязда	24.03.20 17	статья	журнали ст	экономи ка	+	+		чужая краіна	І гэта добра, што нашы родныя людзі сюды прыехалі і не лічаць, што гэта чужая краіна
103	Звязда	02.10.20 19	статья	журнали ст	культура	+	+		такая прыгожая і бяспечная	Калі раскажаш, пакажаш, прэзентуеш ім нашы магчымасці, у замежных калег на тварах бачыш непадробнае здзіўленне: яны ж і не думалі, што Беларусь такая прыгожая і бяспечная, а кінапаслугі такія танныя
104	Звязда	03.02.20 17	статья	историк	история	+	+		беларуска сць	Гісторык адзначыў, што ў краіне вырасла пакаленне грамадзян, якім сёння па 20-25-гадоў, для якіх беларускасць - арганічная з'ява незалежна ад таго, на якой мове яны штодня гавораць.
105	Звязда	19.10.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+	Калі бацькі зразумеюць, што яны беларусы, тады і іх дзеткі будуць з гонарам несці сваю беларускасць.	беларуска сць	Хочацца захаваць сваю адметнасць, каб мы разумелі, хто мы, і выкарыстоўвалі тое, што нам пакінулі нашыя продкі. Калі бацькі зразумеюць, што яны беларусы, тады і іх дзеткі будуць з гонарам несці сваю беларускасць.
106	Звязда	22.11.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+	Сярод гэтай моладзі назіраецца ўстойлівы інтарэс да свайго, імкненне сцвердзіць сваю беларускую	ідэнтычна сць	Але цяпер расце новае пакаленне моладзі: выключна гарадскія дзеці, якія атрымалі добрую адукацыю, ведаюць мовы, паздзілі па замежжы, і, што цікава, гэта найперш не гуманітарыі. Сярод гэтай моладзі назіраецца ўстойлівы інтарэс да свайго, імкненне сцвердзіць сваю беларускую ідэнтычнасць. Адзін са шляхоў сцвярджэння гэтай ідэнтычнасці – уключэнне ў традыцыйную

								ідэнтычнасць		культуру. Паглядзіце, які зараз бум народных танцаў, спеўных сходаў!
107	Звязда	07.11.2017	заметка	журналіст	культура	+	+		родная мова	Але ж галоўная адметнасць “Звязды” – не толькі яе блізкасць да людзей, але і родная мова. Праз газету (мяркую па сабе) яна заваёўвае душы, нагадвае, хто мы такія, адкуль
108	Звязда	04.11.2017	заметка	журналіст	історыя	+	+		дзяржаўнасць	Кастрычніцкая рэвалюцыя вельмі моцна паўплывала на гісторыю Беларусі, таму што, як я ўжо казаў, упершыню паспрабавалі рэалізаваць ідэю беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці. Гэта вельмі важны момант для нашай краіны. Гэта ўжо было не поліэтнічнае ўтварэнне, а на першае месца выйшаў нацыянальны беларускі складнік
109	Звязда	27.11.2017	заметка	журналіст	культура	+	+	беларусы – вельмі канкрэтныя, прамалінейныя людзі	беларусы	Але ёсць адна рыса: беларусы – вельмі канкрэтныя, прамалінейныя людзі, у адрозненне ад амерыканцаў. Апошнія могуць доўга абмяркоўваць нешта, пры гэтым не называючы сапраўднай мэты гутаркі. Гэта значыць, амерыканцы спрабуюць зразумець схаваны сэнс тых ці іншых слоў – дарэчы, гэта актуальна і для японцаў, якія ніколі не скажуць нічога дрэннага табе ў твар, але калі ты сядзеш, яны могуць сказаць шмат непрыемнага
110	Звязда	21.11.2017	заметка	журналіст	культура	+	+	праявіць традыцыйную для беларусаў памяркоўнасць	памяркоўнасць	Якраз гэта вымушае ўсіх нас цяпер, калі маем гістарычную прывілею быць удзельнікамі паўтысячагадовага юбілею, максімальна мабілізаваць наяўныя сілы і рэсурсы, а перш за ўсё праявіць традыцыйную для беларусаў памяркоўнасць
111	Звязда	09.09.20	заметка	журналіст	культура	+	+	Яна аб’ядноўвае	духоўнае	Але менавіта пісьменнікі ў мірны час могуць

		17	а	ст				культуры, стимулюе нацыянальную псіхалогію, дапамагае фарміраваць самасвядомасць	развіццё	распавесці пра рэальныя каштоўнасці жыцця, а літаратура – быць іх адлюстраваннем. «Яна аб'ядноўвае культуры, стимулюе нацыянальную псіхалогію, дапамагае фарміраваць самасвядомасць... Іншай трыбуны, акрамя літаратуры, у народа не было і не магло быць. Духовнае развіццё чалавецтва: рух часу, рух грамадства – адбілася ў руху літаратуры, – кажа Мікалай Чаргінец»
112	Звязда	01.08.2017	заметка	журналіст	історыя	+	+			Культ Витовта начал формироваться ещё при его жизни, что видно из летописной “Похвалы Витовт”, и развился в XVI веке, во времена постепенного упадка ВКЛ. Витовт стал символом величия Литвы, государственной мощи Великого Княжества Литовского, Русского и Жемойтского
113	Звязда	11.01.2017	статья	Президент	президент	+	+	Аснова нашага нацыянальнага характару ў чалавечнасці, спагадзе, дабрыні, спагадлівасці да чужога гора, празе справядлівасці Беларусь як агульны дом – сям'ю для ўсіх	нацыянальны характар	Аснова нашага нацыянальнага характару ў чалавечнасці, спагадзе, дабрыні, спагадлівасці да чужога гора, празе справядлівасці. Быць можа, менавіта таму на нашай зямлі традыцыйна ўжываюцца розныя рэлігіі і народы, – сказаў Аляксандр Лукашэнка. – Мы ўсё часцей усведамляем Беларусь як агульны дом – сям'ю для ўсіх нас. Тут няма падзелу на сваіх і чужых, у сям'і працуюць разам і дапамагаюць адзін аднаму. Сям'я шчыра радуецца поспехам кожнага і разам клапаціцца пра кожнага свайго дамачадца, дзіця, старога

								нас.		
114	Звязда	26.10.2017	заметка	журналіст	культура	+	+		сінявокая Беларусь	І вось яна, сінявокая Беларусь, невялікі для Сьной Мінск! Незнаёмыя людзі, чужая мова...
115	Звязда	04.05.2018	заметка	посол	політыка	+	+		гэта кавалак пірага	Да Беларусі я працавала ў такіх краінах, як Емен, Ірак, Самалі, – нагадала дыпламат. – І тут – гэта кавалак пірага! Што датычыцца фізічнага адчування ад работы, то перш за ўсё тут выдатна і бяспечна. Што да працоўных абавязкаў, то мы сутыкаемся з пэўнымі цяжкасцямі і выклікамі, але наогул можна зрабіць выснову, што ваша краіна, няхай і павольна, рухаецца ў правільным напрамку
116	Звязда	23.11.2018	рэпартаж	журналіст	эканоміка	+	+	Беларусь – паўнапраўны член шматбаковага агенцтва па гарантаванні інвестыцый		Беларусь – паўнапраўны член шматбаковага агенцтва па гарантаванні інвестыцый. Усё гэта абараняе інвестара і страхуе рызыкі па прынятых міжнародных стандартах.
117	Звязда	25.11.2017	заметка	Прэзідэнт	прэзідэнт	+	+	Сёння Беларусь як ціхая, спакойная і годная краіна, спонсар бяспекі на еўрапейскім кантыненте запатрабавана ў самой Еўропе		Я думаю, і ў гэтым пытанні мы дамовімся, – упэўнены кіраўнік дзяржавы. – Сёння Беларусь як ціхая, спакойная і годная краіна, спонсар бяспекі на еўрапейскім кантыненте запатрабавана ў самой Еўропе. Мы гэта чуем, мы гэта бачым, мы гэта цэнім і мы заўсёды будзем ісці насустрач інтарэсам еўрапейскіх дзяржаў
118	Звязда	11.11.2016	заметка	Прэзідэнт	прэзідэнт	+	+	Беларусь спрадвеку	верацярпімасць	Беларусь спрадвеку славіцца традыцыямі верацярпімасці і ўзаемнай павагі паміж людзьмі

								славіцца традыцыямі верацярпімасці		розных канфесій і нацыянальнасцей. У гэтым наша гордасць, наша сіла, у гэтым залог нашай жыццёўстойлівасці", - заявіў Аляксандр Лукашэнка. Беларусь - краіна з міралюбным характарам. Мы цэнім мір і спакой, таму будзем храмы для ўсіх канфесій. Мы прытрымліваемся аднаго лозунга: любы грамадзянін нашай краіны мае права знайсці сваю дарогу да свайго храма, і ніхто не мае права і не павінен яго прымушаць рабіць інакш. Т
119	Звязда	15.02.20 18	статья	министр	политик а	+	+	Менавіта наша краіна з'яўляецца донарам бяспекі на Еўрапейскім кантыненте, што прызнана міжнароднай супольнасцю	бяспека дзяржавы	У адпаведнасці з ваенна-палітычнай абстаноўкай у свеце, у тым ліку ў еўрапейскім рэгіёне, Беларусь паслядоўна рэалізоўвае меры, накіраваныя на забеспячэнне нацыянальнай бяспекі дзяржавы, якія на працягу больш як двух дзесяцігоддзяў дазваляюць захоўваць у краіне мір, стабільнасць і згоду, – перакананы міністр абароны. – Менавіта наша краіна з'яўляецца донарам бяспекі на Еўрапейскім кантыненте, што прызнана міжнароднай супольнасцю.
120	Звязда	23.01.20 19	заметк а	политик	политик а	+	+	Беларусь – гэта адна з найпрыгажэйшы х краін, якія я бачыла	туризм	«Беларусь – гэта адна з найпрыгажэйшых краін, якія я бачыла, і я зараз не спрабую вас падкупіць, – заявіла журналістам Сангіта Бахадур. – Патрэбна больш інфармацыі пра яе. Зараз найлепшы час для беларускіх турыстычных агенцтваў рэкламаваць сваю краіну ў Індыі, бо індыйцы вандруюць паўсюдна, і калі яны пачуюць хаця б адну дзясятую працэнта пра Беларусь, хаця б трошачкі, гэта палепшыць сітуацыю

121	Звязда	16.09.2017	заметка	міністр	эканоміка	+	+	Беларусь пастаянна працуе над паляпшэннем інвестклімату і ўмоў для стварэння і функцыянавання вытворчасцяў		Ва ўмовах велізарнай канкурэнцыі, а лепш сказаць – жорсткай барацьбы за інвестыцыі і тэхналогіі, Беларусь пастаянна працуе над паляпшэннем інвестклімату і ўмоў для стварэння і функцыянавання вытворчасцяў.
122	Звязда	23.06.2016	доклад	прэзідэнт	Прэзідэнт	+	+	Беларусь, знаходзячыся ў геаграфічным цэнтры Еўропы, не можа заставацца ў баку ад гэтых выклікаў і пагроз		Беларусь, знаходзячыся ў геаграфічным цэнтры Еўропы, не можа заставацца ў баку ад гэтых выклікаў і пагроз, якія адбываюцца не толькі недзе далёка ад нас, але ўжо, на жаль, зусім побач – ля нашага парога. Сёння сусветная супольнасць разглядае Беларусь як донара рэгіянальнай бяспекі. Прыемна, што нас пачулі і зразумелі наша шчырае жаданне дапамагчы хутчэйшаму ўсталяванню міру на ўкраінскай зямлі. Мы гэтай пазіцыі, і я асабіста, прытрымліваемся да гэтага часу.
123	Звязда	21.01.2016	інтэрв'ю	глава БРСМ	соцыум	+	+	Беларусь была краінай магчымасцяў для самарэалізацыі маладых людзей.	самарэалізацыя	Самае важнае, каб Беларусь была краінай магчымасцяў для самарэалізацыі маладых людзей.
124	Звязда	04.07.2019	інтэрв'ю	дырэктар кампаніі	соцыум	+	+	Беларусь становіцца ціхай ІТ-гаванню для	ІТ	Адкрываюцца новыя цэнтры распрацовак міжнародных кампаній. Беларусь становіцца ціхай ІТ-гаванню для праграмістаў з усяго свету.

				LWO				праграмістаў з усяго свету.		
125	Звязда	10.11.2016	заметка	журналіст	соціум	+	+	Беларусь стала для нашых усходніх суседзяў самым запатрабаваным маршрутам гастронамічнага турызму	турызм	Так, толькі за апошні час Беларусь стала для нашых усходніх суседзяў самым запатрабаваным маршрутам гастронамічнага турызму, а сталіца краіны стабільна ўваходзіць у топ-3 найбольш папулярных месцаў адпачынку грамадзян Расіі падчас самых розных святаў.
126	Звязда	06.06.2019	круглы стол	начальнік упраўлення знешнепалітычнага аналізу Сяргей Маліноўскі	політыка	+	+	дапамагае наладжваць камунікацыю Захаду і Усходу дзейнічае дастаткова актыўна ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне	пасярэднік	Эксперты абмяркоўвалі, якім чынам Беларусь рэалізуе стратэгію ад in between да bridging, – ад пазіцыі памежнай краіны да дзяржавы-моста, якая дапамагае наладжваць камунікацыю Захаду і Усходу. Беларусь дзейнічае дастаткова актыўна ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне
127	Звязда	19.04.2016	заметка	дырэктар Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі (МАГА	эканоміка	+	+	<i>з'яўляецца каштоўным партнёрам</i>	партнёр	<i>"Беларусь з'яўляецца каштоўным партнёрам для МАГАТЭ. Паміж агенцтвам і Беларуссю існуе важнае тэхнічнае супрацоўніцтва, асабліва што датычыцца ўзвядзення АЭС", - сказаў гендырэктар МАГАТЭ.</i>

				ТЭ) Юкія Амана						
128	Звязда	30.03.20 17	заметк а	президе нт Туркме нистана	политик а	+	+	проводит ответственную и миролюбивую внешнюю политику	внешняя политика	"Беларусь проводит ответственную и миролюбивую внешнюю политику. Выступает последовательным сторонником укрепления роли Организации Объединенных Наций, соблюдения норм международного права и создания эффективных механизмов партнерства и взаимодействия", - сказал Гурбангулы Бердымухамедов.
129	Звязда	30.11.20 17	заметк а	президе нт	президе нт	+	+	является последовательн ым сторонником активного взаимодействия в рамках Организации,	сторонник	"Беларусь является последовательным сторонником активного взаимодействия в рамках Организации, всестороннего повышения результативности ее деятельности и укрепления авторитета на международной арене", - заявил глава государства.
130	Звязда	01.09.20 16	заметк а	журнал ист	социум	+	+	у ліку краін- лідараў у аўтсорсінгу намініравана на міжнародную ўзнагароду на той падставе, што беларуская індустрыя ІТ- аўтсорсінгу ўносіць значны ўклад у нацыянальную	ІТ	Беларусь у ліку краін-лідараў у аўтсорсінгу намініравана на міжнародную ўзнагароду на той падставе, што беларуская індустрыя ІТ-аўтсорсінгу ўносіць значны ўклад у нацыянальную эканоміку і служыць асновай для пабудовы інфармацыйнага грамадства і эканомікі ведаў у краіне. У Беларусі знаходзяцца буйнейшыя кампаніі Усходняй Еўропы, якія прадастаўляюць паслугі ІТ-аўтсорсінгу.

								эканоміку		
131	Звязда	23.01.2017	заметка	представитель Беларуси при ОБСЕ	экономика	+	+	выступает за построение справедливой, предсказуемой и надежной торгово-экономической архитектуры в Европе, учитывающей интересы всех государств-участников	посредник	"Беларусь выступает за построение справедливой, предсказуемой и надежной торгово-экономической архитектуры в Европе, учитывающей интересы всех государств-участников", - сказала Елена Купчина.
132	Народная газета	10.08.2018	статья	журналист	культура	+	+		белорусская Атлантида	Та ушедшая белорусская Атлантида беспрестанно манит Пинигина, в ней он находит свой источник вдохновения. Он готов бесконечно разглядывать алмазные грани белорусской истории и мифологии
133	Народная газета	23.03.2018	статья	журналист	история	+	+	шлях Беларусі – стаць вольнай і незалежнай дзяржавай		Марыя Магдалена Радзівіл лічыла, што шлях Беларусі – стаць вольнай і незалежнай дзяржавай, нахшталт Фінляндыі і Польшчы, якія тэрытарыяльна адасобіліся ад Расіі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Аднак гісторыя пайшла па іншым шляху, і таму ў канцы 1918 года княгіня выехала ў Варшаву
134	Народная газета	01.07.2019	статья	политик	экономика	+	+	страна с богатым опытом межкультурного взаимодействия		Беларусь – страна с богатым опытом межкультурного взаимодействия, где созданы комфортные и безопасные условия для честного и ответственного бизнеса

135	Народная газета	19.01.2018	статья	журналист	культура	+	+		национальная идентичность	Не показывают ли события последних лет, что люди категорически не хотят отказываться от своей национальной идентичности в пользу пусть даже более прогрессивной идеи “Европа – наш общий дом”?
136	Народная газета	01.09.2017	статья	журналист	культура	+	+	миролюбие, веротерпимость, рассудительность, толерантность		Что же отличает белорусов от других? Сами респонденты отмечали прежде всего миролюбие, веротерпимость, рассудительность, толерантность. Это терпение к инакомыслию, к тому, что привносится извне. Наши люди воспринимают очень доброжелательно иные культуры. Без тех перегибов, которые сейчас видим в Европе, без снобизма, присущего некоторым странам. Я определил бы это как неподдельную, внутреннюю интеллигентность нашего человека. Она выражается в воспитании, в корректности, этическом отношении к окружающему
137	Народная газета	23.01.2015	статья	журналист	политика	+	+	Беларусь – государство для народа		Беларусь – государство для народа, и человеку должно быть гарантировано внимательное отношение к нему на всех уровнях государственного управления.
138	Народная газета	21.05.2015	статья	журналист	социум	+	+	Беларусь оставалась “белым пятном”		До недавнего времени Беларусь оставалась “белым пятном”, на карте Европы – единственной страной, не входящей в Болонский процесс. Беларуси нужно не движение в общей массе, ведущее непонятно куда, а свой путь развития.

139	Народная газета	17.05.2016	статья	журналист	политика	+	+	подает пример того, как сохранить в стране мир и стабильность		Беларусь все годы своей независимости подает пример того, как сохранить в стране мир и стабильность, как строить отношения с другими державами.
140	Народная газета	03.06.2016	статья	журналист	экономика	+	+	Беларусь не только сумела обеспечить собственную продовольственную безопасность, но и почти половину сельхозпродукции и продает за рубеж	крупнейший мировой экспортер	Никогда не будет сильной страна, которая не способна себя прокормить. Это уже аксиома. Как и тот факт, что Беларусь не только сумела обеспечить собственную продовольственную безопасность, но и почти половину сельхозпродукции продает за рубеж. Сегодня Беларусь входит в пятерку крупнейших мировых экспортеров молока и в тройку лидеров по продажам сливочного масла.
141	Народная газета	13.11.2015	статья	журналист	социум	+	+	Беларусь является единственной в Восточной Европе страной устойчивой социальной стабильности		Сейчас Беларусь является единственной в Восточной Европе страной устойчивой социальной стабильности. Без активной роли государства это было бы невозможно.
142	Народная газета	22.01.2016	колонка	журналист	экономика	+	+	трудолюбивую Беларусь		Сегодня же их олигархические барыши в соответствии с законами марксовой политэкономии слагаются из убытков честных тружеников уже всего мира, включая и нашу трудолюбивую Беларусь.

143	Народная газета	07.04.2017	колонка	политолог	политика	+	+	всегда была последовательной в отношении своей внешней политики суверенное независимое государство и отстаиваем свои национальные интересы		Беларусь всегда была последовательной в отношении своей внешней политики. Мы не шарахаемся из стороны в сторону, наша позиция выверена и остается неизменной. Мы – суверенное независимое государство и отстаиваем свои национальные интересы. Раньше Беларусь воспринималась как страна аграрная, где сельское хозяйство является основной сферой деятельности населения. . И выяснилось, что они воспринимают Беларусь уже как страну, где активно развиваются информационные технологии, страну, которая дала миру Viber, MSQRD, где появилась знаменитая компания Wargaming. Этому же способствуют и наши миротворческие усилия, превратившие Беларусь в площадку переговоров по урегулированию международных конфликтов.
144	Народная газета	01.12.2017	статья	журналист	политика	+	+	инициирует обсуждение высоких технологий и кибербезопасности на международных площадках	ИТ	И Беларусь не отстает от этой тенденции и даже сама инициирует обсуждение высоких технологий и кибербезопасности на международных площадках. Беларусь выступает в Европе донором стабильности и безопасности.

145	Народная газета	15.03.2019	интервью	член Постоянной комиссии и Палаты представителей Национального собрания по международным делам	политика	+	+	выстраивает добрососедские отношения со всем миром, при этом свято чтя собственные национальные интересы и не приемля любой диктат.		Беларусь выстраивает добрососедские отношения со всем миром, при этом свято чтя собственные национальные интересы и не приемля любой диктат. Когда порой звучат обвинения в том, что, скажем, “Беларусь поворачивается к Западу, отворачиваясь тем самым от России” – это как минимум непонимание ситуации и сути многовекторной политики нашей страны.
146	Народная газета	07.06.2019	статья	журналист	политика	+	+	остается сама под санкциями	донором стабильности, и спонсором миротворческих усилий	Санкции и контрсанкции лишь подливают масла в огонь, исключают поиск компромисса. Печально, что и сама Беларусь, которая является и донором стабильности, и спонсором миротворческих усилий, и косвенно пострадавшей от этих санкций стороной, остается сама под санкциями, пусть и минимальными. Это тормозит восстановление доверия между нами и Западом.
147	СБ. Беларусь сегодня	23.12.2015	заметка	журналист	экономика	+	+			В соответствии с его откорректированной версией граждане Беларуси не будут сдавать так называемые миграционные экзамены
148	СБ. Беларусь	15.03.2017	заметка	журналист	культура	нейтр	+		найкашто ўнейшы здабытак	Ручнік, як вядома, убірае ў сябе розныя сімвалы, сэнсы, ён нібы люструе багатую гісторыю народа, ягоны дух, творчыя памкненні лепшых майстрых,

	сегодня								беларуска й культуры і мастацтва	асаблівасці народнага, мастацкага светаўспрымання нашых суродзічаў. Праз тыя ручніковыя коды і мы далучаемся ў жывую, несмяротную плынь свайго Роду, свайго Народа. Так што ручнікі – гэта найкаштоўнейшы здабытак беларускай культуры і мастацтва
149	СБ. Беларусь сегодня	11.11.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+		мова	Безумоўна, беларуская мова была тым найважнейшым фактарам, пры дапамозе якога была акрэслена спачатку ў лінгвістычным гістарычным наратыве тэрыторыя Беларусі. Нацыянальная мова адыгрывае светапоглядную, ідэалагічную ролю. У немцаў ёсць паняцце «мова сэрца». Чалавек можа не камунікаваць штодзённа на беларускай мове, але галоўнае, што ён вызначае яе як сваю родную
150	СБ. Беларусь сегодня	14.11.20 18	заметк а	журнали ст	культура	+	+		мова	Як бы добра ні было чалавеку на новым месцы, яму заўсёды будзе сніцца бацькоўскі дом, у якім ён нарадзіўся і вырас, будзе ўспамінацца кожны куток роднай зямлі, яе людзі, асабліва мілагучнаю будзе здавацца родная мова
151	СБ. Беларусь сегодня	02.11.20 17	интерв ью	журнали ст	политик а	+	+	ўспамін-свята. Гэта і Радзіма, і дзяцінства		Беларусь – гэта ўспамін-свята. Гэта і Радзіма, і дзяцінства – вясёлае, лёгкае і адначасова цяжкае, таму што галоднае
152	СБ. Беларусь сегодня	13.11.20 17	интерв ью	интервь юируем ый	политик а	+	+		краіна гасцінная і спакойная	Беларусь – краіна гасцінная і спакойная. Тут вельмі добразычлівыя людзі, якія не баяцца людзей іншай нацыянальнасці, веры
153	СБ. Беларусь сегодня	30.01.20 17	заметк а	журнали ст	политик а	+	+		добрая краіна	Увогуле, Беларусь – добрая краіна, і я рада, што магу тут вучыцца

154	СБ. Беларусь сегодня	19.10.20 17	заметк а	студент	политик а	+	+			Колькі ні сустракаю ў Ліепай беларусаў – кожны вельмі цёпла згадвае пра Бацькаўшчыну. З радасцю едуць яны на адпачынак у родныя мясціны, да сваякоў, сяброў і блізкіх
155	СБ. Беларусь сегодня	08.02.20 18	статья	журнали ст	экономи ка	+	+		гостеприи мная и спокойная	Беларусь – гостеприимная и спокойная, именно эти факторы стали для них ключевыми при определении нового места жительства
156	СБ. Беларусь сегодня	02.11.20 17	статья	журнали ст	экономи ка	+	+	Беларусь – самое лучшее место для создания производств и дальнейшего экспорта		Поэтому такой рейтинг очень важен: мы с цифрами на руках можем реально показать, что Беларусь – самое лучшее место для создания производств и дальнейшего экспорта
157	СБ. Беларусь сегодня	11.02.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+		толерантн ость	Мы сами уже мало говорим о своей толерантности, а чеченский и итальянский, таджикский и калмыцкий, китайский и туркменский писатели считают это главным достижением, чертой национального характера, которую советуют беречь нерушимо
158	СБ. Беларусь сегодня	10.01.20 17	заметк а	журнали ст	политик а	+	+		добрая, отзывчива я, свободол юбивая, независим ая, живущая в гармонии со своими	Беларусь – добрая, отзывчивая, свободолюбивая, независимая, живущая в гармонии со своими соседями. Именно такая она сегодня

									соседями	
159	СБ. Беларусь сегодня	01.02.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+		нацыяналь нач ідэнтычна сць	Інтэрнэт-рэсурс – вельмі важны інструмент для падтрымання сувязяў, для захавання ўласнай культуры, традыцый, для ўсведамлення кожным сваёй нацыянальнай ідэнтычнасці
160	СБ. Беларусь сегодня	31.10.20 17	заметк а	журнали ст	культура	+	+		националь ная идентично сть	Поэтому любая национальная философия рано или поздно приобретает глобальное измерение, но при этом служит и основой, и инструментом формирования и сохранения национальной идентичности.
161	СБ. Беларусь сегодня	01.07.20 19	статья	журнали ст	политик а	+	+	Горжусь страной		Респект тому, кто подготовил эту программу. Она просто великолепна. Горжусь страной. Я директор Студенческого городка, где разместились атлеты, поэтому мне приятно чувствовать себя причастной к II Европейским играм
162	СБ. Беларусь сегодня	18.10.20 17	интерв ью	культуролог	культура	+	+	паўсюль вельмі любяць беларусаў: за дабрыню і адкрытасць	беларуска сць	Крыху падумаўшы, дадае: “А наша нацыянальнасць усё ж мае значэнне, і беларускасць можа значна палегчыць твае падарожжы. Напрыклад, у СНД практычна паўсюль вельмі любяць беларусаў: за дабрыню і адкрытасць. А ў некаторых краінах, дзе нас ведаюць не так добра, то беларус, які там раптам з’явіўся, выклікае добрую цікаўнасць”
163	СБ. Беларусь сегодня	13.12.20 19	статья	журнали ст	политик а	+	+		круто, модно, современн о	Отзывы о том, что Беларусь – это круто, модно, современно, а главное – душевно, разлетелись вместе с гостями и участниками Игр по всему континенту. Они заставили поверить в себя и еще раз убедиться:

										Беларусь – шикарная страна, в которой живут чудесные люди. Мы многое можем и ко многому способны.
164	СБ. Беларусь сегодня	11.12.20 19	статья	депутат	политик а	+	+		европейское государство	Беларусь такое же европейское государство, как Австрия, Германия, Франция. Ничуть не хуже, со своими проблемами и достоинствами. И разговаривать с нами должны только на равных.
165	СБ. Беларусь сегодня	28.10.20 19	интервью	председатель совета директоров итальянского	экономика	+	+	Беларусь должна стать для нас очень серьезным партнером	страна мира, страна согласия, страна поиска урегулирования кризисов	С нашей точки зрения, Беларусь должна стать для нас очень серьезным партнером. Это связано с той ролью, которую Беларусь играет внутри Евразийского экономического союза. И она теперь приобрела особый вес благодаря минским соглашениям, которые, правда, касаются Украины, но тем не менее это в целом придало больший вес стране. Для нас Беларусь становится страной символичной – это страна мира, страна согласия, страна поиска урегулирования кризисов.
166	СБ. Беларусь сегодня	26.09.20 19	статья	журналист	экономика	+	+	имеет выгодное географическое положение и привлекательные условия для инвестирования	страна с развивающейся экономикой, привлекательная для международных инвестиций и активного	Впервые на этой престижной выставке широко представлена Беларусь как страна с развивающейся экономикой, привлекательная для международных инвестиций и активного туризма. Беларусь имеет выгодное географическое положение и привлекательные условия для инвестирования.

									туризма	
167	СБ. Беларусь сегодня	03.12.20 19	статья	Прзиден т	политик а	+	+	Беларусь – центр Европы, и с ней надо работать	радушную , гостеприи мную, предприи мчивую и ответстве нную, богатую своим культурны м и историчес ким наследием , истинно славянску ю, душевную и очень близкую	Приглашаю каждого из вас открыть для себя свою Беларусь: радушную, гостеприимную, предприимчивую и ответственную, богатую своим культурным и историческим наследием, истинно славянскую, душевную и очень близкую Сербии. Глава государства подчеркнул, что после событий в Украине многие, в том числе и те, кто вводил против Беларуси санкции, «проснулись», увидели, что Беларусь – центр Европы, и с ней надо работать. И убедились в том, что с нами можно работать.
168	СБ. Беларусь сегодня	29.06.20 19	интерв ью	политик	политик а	+	+	Из страны, застывшей во времени, Беларусь выросла в динамичную, оживленную и энергичную	комфорта бельные и скоростны е	Вся Беларусь сегодня напоминает мне эти поезда. Были старые и медленные – превратились в комфортабельные и скоростные. Из страны, застывшей во времени, Беларусь выросла в динамичную, оживленную и энергичную.

169	СБ. Беларусь сегодня	21.02.20 19	интерв ью	политик	политик а	+	+	Беларусь ассоциируется в Европе с миром и безопасностью		Сегодня Беларусь ассоциируется в Европе с миром и безопасностью, а надежность минской переговорной площадки, проверенной временем, вселяет уверенность, что именно здесь можно договариваться и гасить конфликты. Президент страны Александр Лукашенко неоднократно подтверждал нашу готовность участвовать в миротворческих акциях, если это будет приемлемо для всех конфликтующих сторон".
170	СБ. Беларусь сегодня	17.11.20 19	интерв ью	политик	политик а	+	+	является связующим звеном между Западом и Востоком	центр Европы	Беларусь – центр Европы. Ваша страна является связующим звеном между Западом и Востоком, и, конечно, Европейский союз не может этого не замечать.
171	СБ. Беларусь сегодня	17.05.20 18	интерв ью	философ	политик а	+	+	Беларусь к тому же очень важна и ценна для россиян ментально, эмоционально зеркала, смотрясь в которые лучше понимаем себя и друг друга	наиболее «советизи рованный » фрагмент постсовет ского мира младший брат России	И поняли, что выходцы из бывшего СССР просто обречены на острый взаимный интерес. Беларусь к тому же очень важна и ценна для россиян ментально, эмоционально... Мы друг для друга – зеркала, смотрясь в которые лучше понимаем себя и друг друга. Часто можно услышать утверждение, что Беларусь – наиболее «советизированный» фрагмент постсоветского мира. Или: Беларусь – младший брат России.
172	СБ. Беларусь сегодня	30.09.20 19	репорт аж	журнали ст	политик а	+	+	Беларусь на геополитической арене		Масштаб предстоящего события, а также география и статус участников еще раз подтверждают, что Беларусь на геополитической арене эффективно

								эффективно работает над образом нейтральной площадки для решения международных конфликтов		работает над образом нейтральной площадки для решения международных конфликтов и снижения напряженности между Востоком и Западом.
173	СБ. Беларусь сегодня	13.03.2019	заметка	Заместитель госсекретаря Совета безопасности	политика	+	+	Беларусь очень заинтересована, чтобы эффективно интегрироваться в глобальные и региональные системы международной информационно й безопасности		Вместе с тем такие сравнительно небольшие государства, как Республика Беларусь, которые опять-таки сравнительно недавно идут по пути строительства государственности и суверенитета, они испытывают резкие вызовы информационной безопасности, в основном – извне. Защититься от них абсолютно автономно и самостоятельно практически невозможно. Поэтому, конечно, Беларусь очень заинтересована, чтобы эффективно интегрироваться в глобальные и региональные системы международной информационной безопасности», – цитирует Арчакова БЕЛТА.
174	СБ. Беларусь сегодня	09.10.2018	статья	президент	президент	+	+	выступает за диалог занимается строительством мостов		Беларусь, как вы знаете, и вы это оценили, всегда выступала и выступает за диалог. В этом сложном противоречивом мире диалог является главным средством общения между народами, между лидерами государств, между государствами вообще. Беларусь относится к редкой группе стран, которые занимаются строительством мостов, и сейчас это особенно важно, когда разногласия между

										Востоком и Западом только усиливаются.
175	СБ. Беларусь сегодня	30.06.20 19	статья	президе нт	президе нт	+	+		страна абсолютн о открытая не чужая страна	Я намекаю на то, что Беларусь – страна абсолютно открытая, - сказал Александр Лукашенко. - У нас есть что показать миру. И тот, кто интересуется другим климатом, изучает страны – он всегда может быть хорошим гостем нашей Беларуси. - Надеюсь, что Беларусь и впредь для Вас будет не чужой страной, - заключил Александр Лукашенко
176	СБ. Беларусь сегодня	14.11.20 19	заметк а	журнали ст	политик а	+	+	объясняла и продолжает объяснять миру свои национальные интересы не только декларирует свои приоритеты, но и выражает готовность их защищать	Terra Incognita	Беларусь терпеливо объясняла и продолжает объяснять миру свои национальные интересы. Она не только декларирует свои приоритеты, но и выражает готовность их защищать. Подавляющее большинство иностранных гостей Беларуси, количество которых неуклонно растет, отмечают ее стабильность, безопасность, надежность, дружелюбие и перспективность. Беларусь для Запада превращается из Terra Incognita в страну со своими уникальными чертами и особенностями
177	СБ. Беларусь	26.06.20	статья	президе	президе	+	+	хорошо помним уроки прошлого.	исключит ельно	Беларусь – исключительно мирная страна. Мы хорошо помним уроки прошлого. Бережно

	сегодня	18		нт	нт			Бережно относимся к настоящему	мирная страна	относимся к настоящему. Вдумчиво – к будущему нашего Отечества. Поэтому основной характеристикой национальной внешней политики является миролюбие. В это слово вкладываются такие понятия, как многовекторность, сбалансированность, прагматичность и последовательность. Особенно во внешней политике. Н
178	СБ. Беларусь сегодня	29.08.2019	статья	эксперт	политика	+	+		одним из наиболее устойчивых государств в постсоветского пространства, не имеющим межэтнических конфликтов, споров с соседями	Ведущие мировые игроки вынуждены учитывать тот факт, что Беларусь с точки зрения государственного развития сегодня является, пожалуй, одним из наиболее устойчивых государств постсоветского пространства, не имеющим межэтнических конфликтов, споров с соседями, не переживавшим революции и так далее.
179	СБ. Беларусь сегодня	12.01.2018	статья	министр иностранных дел	политика	+	+	хочет иметь со всеми странами равноприближенные отношения		Беларусь хочет иметь со всеми странами равноприближенные отношения, однако главным стратегическим партнером является Россия.
180	СБ. Беларусь	01.04.20	статья	президе	президе	+	+	будет прилагать максимум		Хочу вас заверить, что Беларусь всегда будет прилагать максимум усилий для того, чтобы

	сегодня	19		нт	нт			усилий для организации по безопасности и сотрудничеству в Украине		поддержать деятельность группы, которой вы руководите, и вас как спецпредставителя организации по безопасности и сотрудничеству в Украине.
181	СБ. Беларусь сегодня	21.03.2019	интервью	Председатель административного совета и владелец «Штадлер Рейл Групп» Петер Шпулер	экономика	+	+		производственная площадка	Я всегда рекламирую Беларусь в качестве производственной площадки.
182	СБ. Беларусь сегодня	09.02.2019	заметка	президент	спорт	+	+		отколовшийся кусок некогда империи	Беларусь – отколовшийся кусок некогда империи. Развитие в Беларуси спорта и проведение в стране крупных международных спортивных соревнований окупаются сторицей и открывают всему миру Беларусь.
183	Рэспубліка	04.10.2019	интервью	молодежь	политика	+	+		родная страна	Есть и такой вопрос: «Планируете ли вы уехать из Республики Беларусь?». «Нет, – Инна нажимает вариант ответа. – Останемся жить в родной стране»
184	Рэспубліка	30.06.2018	заметка	журналист	культура	+	+		Родная Беларусь! Чыстая,	«Родная Беларусь! Чыстая, светлая, прыгожая, добрая, працавітая, гераічная – святая. Таму і наш вечны поклон ёй, бо яна ў нас ва ўсіх адна, другой

									светлая, прыгожая, добрая, працавітая, гераічная – святая	такой не будзе».
185	Рэспубліка	10.05.2017	заметка	журналист	культура	+	+			Особенно большие траты белорусская культура понесла в результате многочисленных войн
186	Рэспубліка	28.09.2017	заметка	журналист	культура	+	+		памяркоўнасці	Кстати, о «памяркоўнасці». В целом по своим социальным ценностям и представлениям мы традиционно предпочитаем эволюционную стратегию развития
187	Рэспубліка	10.03.2018	заметка	журналист	культура	нейтр.	+			Но всегда находятся новые документы, открываются неизвестные факты. Или детали, которые замалчивались. Я понимал, что надо рассказать о той трагедии не просто общими словами, а дать развернутый рассказ. И дать его в контексте общей белорусской истории
188	Рэспубліка	30.03.2018	заметка	журналист	экономика	+	+		яшчэ вельмі далёкая ад закрэдытаванасці ў параўнанні з іншымі краінамі	Дарэчы, нашы суразмоўцы сыходзяца ў меркаванні, што Беларусь яшчэ вельмі далёкая ад закрэдытаванасці ў параўнанні з іншымі краінамі
189	Рэспубліка	20.05.2015	статья	журналист	экономика	–	+	оказывалось прямое давление на Беларусь		Евросоюз, во многом с подачи Вашингтона, стал превращать ВП в площадку для реализации политических амбиций. На протяжении нескольких

										лет оказывалось прямое давление на Беларусь. Беларусь вполне четко сформулировала свое отношение к ВП. Наша страна ожидает от данного проекта перехода от деклараций к реальному взаимодействию, прежде всего в двух направлениях: упрощении визового режима и экономическом сотрудничестве.
190	Рэспубліка	13.08.2015	статья	журналист	экономика	+	+	брала «короткие» заимствования, успешно их обслуживала, все платежи осуществляла в срок и без лишней паники всегда выполнял свои обязательства без паники, размеренно		Беларусь брала «короткие» заимствования, успешно их обслуживала, все платежи осуществляла в срок и без лишней паники, как, например, в США: там что ни год, все возникает угроза технического дефолта. Минск всегда выполнял свои обязательства без паники, размеренно.
191	Рэспубліка	27.01.2016	статья	журналист	экономика	нейтр.	+	не относится к петрогосударствам		Петрогосударства – это страны мира, для которых основной экспортный товар, за счет продажи которого они живут, – нефть. Беларусь к их числу явно не относится – недра позволяют нам добывать лишь 1,5 млн тонн черного золота в год.

										Сегодня ведь не только Беларусь или Россия переживают сложности – вся мировая экономика и политика находятся в одной глобальной зоне турбулентности.
192	Рэспубліка	09.06.2016	інтэрв'ю	Заместитель министра культуры России Алла Манилова	социум	+	+	богатое историко-культурное наследие, есть что посмотреть		Заместитель министра культуры России Алла Манилова категорична: с точки зрения туризма Беларусь недооценена. Здесь богатое историко-культурное наследие, есть что посмотреть.
193	Рэспубліка	20.12.2016	статья	журналист	экономика	+	+		лидерв Европейском бюро Всемирной организации здравоохранения животных	Кстати, еще один факт для российских коллег: в этом году Беларусь является лидером в Европейском бюро Всемирной организации здравоохранения животных. Было бы довольно странно утверждать на эту позицию государство, в котором большинство производителей выпускает и торгует некачественными продуктами, не так ли?
194	Рэспубліка	22.12.2016	статья	журналист	экономика	+	+	очень хороший туристический потенциал	туризм	Нынешнее время очень хорошее для инвестиций и в Минск, и в Беларусь в целом. Я много путешествую и вижу, как сюда всегда летят полные самолеты: из Амстердама, из Вены, из других европейских городов. Это говорит о том, что у вашего города и страны очень хороший

										туристический потенциал.
195	Рэспубліка	28.12.2016	статья	журналист	социум	+	+	выравнивает западный вектор своей внешней политики	дискуссия о путях развития и возможных реформах в экономике и политике	Беларусь успешно и спокойно прошла парламентскую кампанию, выравнивает западный вектор своей внешней политики. У нас началась широкая общественная дискуссия о путях развития и возможных реформах в экономике и политике.
196	Рэспубліка	10.07.2018	статья	журналист	экономика	+	+		деловой центр ЕАЭС	Поэтому перспектива превращения Беларуси в деловой центр ЕАЭС – не фантазия на вольную тему. И побороться за свой кусок пирога у нашей страны есть все шансы. И даже конкурентные преимущества.
197	Рэспубліка	02.10.2018	заметка	журналист	экономика	+	+	наполнять инициативу «Один пояс – один путь» конкретными транспортными, логистическими и инфраструктурными проектами	инициативность	Беларусь продолжает наполнять инициативу «Один пояс – один путь» конкретными транспортными, логистическими и инфраструктурными проектами.
198	Рэспубліка	12.10.2018	статья	журналист	экономика	+	+		учебная площадка	Так что несмотря на то, что мы и сами еще в начале пути, Беларусь может стать учебной площадкой

									для других стран в атомной сфере	для других стран в атомной сфере. Хотя есть еще ряд вопросов, на которые предстоит найти ответ и нам самим.
199	Рэспубліка	04.02.2019	статья	дырэктар зямельнага аб'яднання «Павестка 21»	эканоміка	+ —	+	, сур'ёзныя амбіцыі і мэты, якія базіруюцца на трох кітах – эканоміцы, сацыяльным развіццём і экалогіі. захоўваецца канфлікт інтарэсаў, што тычыцца прыярытэтаў тых ці іншых мэт	устойлівае развіццё	Сёння Беларусь займае 23-е месца сярод 156 краін у дасягненні мэт устойлівага развіцця. Клаус Ройтэр адзначыў сур'ёзныя змяненні ў частцы ўстойлівага развіцця, якія адбыліся ў Беларусі за апошнія 10 гадоў. У нашай краіны, звяртае ўвагу міжнародны эксперт, сур'ёзныя амбіцыі і мэты, якія базіруюцца на трох кітах – эканоміцы, сацыяльным развіццём і экалогіі. У той жа час паміж асобнымі міністэрствамі і ведамствамі часам захоўваецца канфлікт інтарэсаў, што тычыцца прыярытэтаў тых ці іншых мэт.
200	Рэспубліка	01.03.2019	статья	журналіст	эканоміка	+	+		страны пытались выставить требования Беларуси	Например, многие ключевые страны – участницы ВТО часто пытались выставить Беларуси не только экономические, но и политические требования, из-за чего переговорный процесс надолго прерывался.

ДАДАТАК Б

Тэксты, на аснове якіх былі пабудаваны актантавыя схемы, што характарызуюць канцэпт “Беларусь” з сінтактычнага боку

Тэкст 1

Ці гатова Беларусь стаць другой Швейцарыяй?

Наколькі значная для нашай краіны пазіцыя нейтралітэту ў сучасных канфліктах, разважалі ўдзельнікі міжнароднай канферэнцыі “Беларусь у сучасных геапалітычных і геаэканамічных працэсах”, якая адбылася ўчора ў Нацыянальнай акадэміі навук. Эксперты прыехалі ў Мінск з Расіі, Польшчы, Бельгіі, Германіі і Венгрыі.

Эксперты абмяркоўвалі, якім чынам Беларусь рэалізуе стратэгію ад in between да bridging, – ад пазіцыі памежнай краіны да дзяржавы-моста, якая дапамагае наладжваць камунікацыю Захаду і Усходу.

Пазіцыю Міністэрства замежных спраў (МЗС) на канферэнцыі прадстаўляў начальнік упраўлення знешнепалітычнага аналізу Сяргей Маліноўскі. Адносна тэматыкі дыскусіі дыпламат заўважыў: “Мост – гэта статычная канструкцыя, якая мае значную станоўчую функцыю, яднаць бакі, але не дапускае ніякай актыўнасці. Гэта не тая пазіцыя, якую хацела б займаць наша краіна. Беларусь дзейнічае дастаткова актыўна ў якасці суверэннай дзяржавы на міжнароднай арэне”.

Пацверджанне таму – старшынства Беларусі ў Цэнтральна-Еўрапейскай Ініцыятыве, правядзенне Парламенцкай асамблеі АБСЕ ў Мінску і шэраг іншых міжнародных сустрэч на высокім узроўні, якія адбыліся за апошнія пару год.

“Дасягненне Мінскіх пагадненняў па Украіне ў значнай меры перавярнула імідж нашай краіны. Сёння Мінск у медыйнай прасторы і ў грамадскім меркаванні асацыюецца менавіта з гэтымі пагадненнямі”, – сказаў Сяргей Маліноўскі.

Па словах прадстаўніка МЗС, краіна працягвае генэраваць ідэі для так званага “аб’яднальнага міжнароднага парадку”. Такой ініцыятывай з’яўляецца “інтэграцыя інтэграцый”. “Сёння можна казаць пра больш мяккія фармулёўкі – партнёрства інтэграцый, кааперацыя інтэграцый. Гэта ўсё накіравана на тое, каб пераадолець палітычныя, эканамічныя, ваенна-палітычныя межы, бар’еры, – адзначыў дыпламат. – Але гэта агульная тэндэнцыя. Не толькі Беларусь прасоўвае такія прапановы”.

Наша дзяржава – актыўны ўдзельнік усіх інтэграцыйных аб’яднанняў на постсавецкай прасторы, які сумленна выконвае свае абавязкі. Патэнцыял звязаць еўрапейскую і еўразійскую прасторы Беларусь бачыць і ў ініцыятыве “Усходняга партнёрства”.

“Балансаванне паміж Расіяй і Еўрапейскім саюзам мне здаецца не зусім карэктнай пастаноўкай пытання. Было б правільна казаць аб знаходжанні балансу інтарэсаў Беларусі ў адносінах з нашымі партнёрамі, – паведаміў Сяргей Маліноўскі. – Таму што Беларусь не балансуе, а прытрымліваецца сваіх абавязкаў у рамках інтэграцыйных аб’яднанняў”.

Тэкст 2

Укласці ў Беларусь

На парламенцкіх слуханнях на тэму прававых і практычных аспектаў паляпшэння інвестыцыйнага клімату ў Беларусі сустрэліся не толькі дэпутаты і парламентарыі, кіраўнікі мясцовых і рэспубліканскіх органаў дзяржаўных кіравання, але і інвестары, эксперты, прадстаўнікі міжнародных арганізацый. Наш карэспандэнт паслухаў удзельнікаў і сабраў галоўнае з іх выступленняў.

Павінны стаць найлепшымі

Як адзначыў першы намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Аляксандр Турчын, сёння ў нашай краіне створаны спрыяльныя ўмовы для інвеставання.

“Інвестар можа разлічваць на палітычную і сацыяльную стабільнасць, адсутнасць якіх-небудзь узрушэнняў. У сваю чаргу, Беларусь разглядае замежныя інвестыцыі як дадатковую крыніцу фінансавых рэсурсаў краіны для абнаўлення і пашырэння асноўнага капіталу, – сказаў першы віцэ-прэм'ер. – Інвестыцыйнае заканадаўства краіны пабудавана на сусветных прынцыпах. Яно гарантуе ўсе правы інвестарам, не падзяляючы іх на ўнутраных і знешніх”.

Аляксандр Турчын нагадаў, што ў нашай краіне дзейнічае закон “Аб інвестыцыях”, распрацаваны пры ўдзеле Міжнароднай фінансавай карпарацыі. Акрамя таго, было падпісана больш за 60 міжнародных пагадненняў аб заахвочванні і абароне інвестыцый. Беларусь – паўнапраўны член шматбаковага агенцтва па гарантаванні інвестыцый. Усё гэта абараняе інвестара і страхуе рызыкі па прынятых міжнародных стандартах.

Паводле яго слоў, практычна ўся тэрыторыя нашай краіны – гэта сукупнасць прэферэнцыйных рэжымаў, у межах якіх інвестарам даюцца падатковыя, мытныя льготы і іншыя перавагі для паспяховай рэалізацыі праектаў.

Акрамя таго, вядзецца работа па карэкціроўцы закона “Аб інвестыцыях”, што дасць магчымасць забяспечыць удасканаленне нормаў, якія датычацца гарантый абароны правоў інвестараў.

Яшчэ Аляксандр Турчын паведаміў, што цяпер сумесна з экспертамі Сусветнага банка ствараецца праект стратэгіі прыцягнення прамых замежных інвестыцый у краіну да 2025 года. У ёй вызначаюцца кірункі і меры па паляпшэнні інвестыцыйнага і дзелавога клімату, ажыццяўляецца ацэнка рэгулярных і адміністрацыйных бар'ераў, якія перашкаджаюць прыцягненню інвестыцый.

Перабор з абаронай

Наступным на тэму павышэння інвестыцыйнай прывабнасці як найважнейшай умовы забеспячэння эфектыўнага эканамічнага росту ў Беларусі выступіў старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па міжнародных справах Валерый Варанецкі.

“Наша членства ў Еўразійскім эканамічным саюзе, бясспрэчна, найважнейшы фактар, які пазітыўна ўплывае на інвестыцыйную прывабнасць эканомікі Беларусі, – адзначыў

дэпутат. – Разам з тым трэба прызнаць, што эканамічны саюз у рамках ЕАЭС пакуль не стаў рэальнасцю. Па сутнасці, тут няма не толькі ўласцівых любому эканамічамусаюзу адзіных эканамічнай, прамысловай, сельскагаспадарчай, транспартнай, энергетычнай і іншых палітык, але і іх належнай каардынацыі”.

Ён падкрэсліў: у выніку ўзнікаюць шматлікія бар’еры, канфіскацыі, абмежаванні. Акрамя таго, замежныя інвестары, якія вырабляюць высакаякасную прадукцыю ў Беларусі (фармальна на тэрыторыі Мытнага саюза), не заўсёды могуць свабодна прадаваць яе ў межах ЕАЭС. На думку Валерыя Варанецкага, гэта нонсэнс, які наносіць шкоду інвестыцыйнай прывабнасці як Беларусі, так і ўсяго саюза.

“Пакуль прадстаўнікі дзяржаў – членаў ЕАЭС у створаных інтэграцыйных структурах больш займаюцца пратэкцыянізмам уласных эканомік, чым думаюць пра інтарэсы і канкурэнтаздольнасць за ўвесь ЕАЭС, – заявіў дэпутат. – Калі не распачаць тут рашучых мер, гэты праект можа быць пастаўлены пад пагрозу”.

Якія перспектывы?

Аб задачах на будучыню раскажаў міністр эканомікі Беларусі Дзмітрый Крутой.

“Па выніках дзевяці месяцаў бягучага года мы бачым, што адзначаецца станоўчая дынаміка тэмпаў росту інвестыцый у цэлым па рэспубліцы. Тэмп — 109,8 %, пры гэтым ёсць апераджальны рост выдаткаў на набыццё машын, абсталявання, гэта значыць матэрыяльнай асновы нашай эканомікі, у тым ліку ў межах буйных інвестыцыйных праектаў, мадэрнізацыі нафтаперапрацоўчых заводаў, будаўніцтва АЭС, – адзначыў ён. – У структуры інвестыцый у рэальны сектар эканомікі 100 найбуйнейшых праектаў займаюць каля 40 %”.

Акрамя таго, прыцягнута 1,4 мільярда долараў прамых замежных інвестыцый, гадавое заданне практычна выканана. Калі параўнаць з 2017 годам, то адбыўся прырост у 47 %. Цікава, што замежны капітал працягвае пераважаць у хутка акупных галінах беларускай эканомікі, у першую чаргу – у гандлі і сферы паслуг. Па словах міністра, стаіць задача паступова праводзіць пераарыентацыю і на прамысловы сектар.

Цяпер пра перспектывы:

“Да 2025 года мы плануем на першачарговыя інфраструктурныя праекты прыцягнуць каля 6 мільярдаў долараў, у тым ліку з выкарыстаннем механізму дзяржаўна-прыватнага партнёрства”, – заявіў Дзмітрый Крутой.

А зараз – канкрэтныя задачы на будучыню. Яны даволі амбіцыйныя: увайсці ў топ-30 рэйтынга Doing Business, павялічыць да 2025 года аб’ём агульных інвестыцый у краіне да 53 мільярдаў рублёў, што складае рост практычна ў два разы да цяперашняга ўзроўню.

Як гэтага дасягнуць? У міністра эканомікі ёсць адказ і на гэтае пытанне. Так, неабходна завяршыць работу па карэкціроўцы заканадаўчай базы, упарадкаваць шэраг пастаноў урада, якія датычацца заключэння інвестыцыйных дагавораў, рэалізаваць “дарожную карту” зняцця бар’ераў і выключэнняў у ЕАЭС.

Таксама трэба спрашчаць працэдурны і скарачаць тэрміны атрымання ўсіх дазваляў, па магчымасці ў найбліжэйшай перспектыве стварыць поўную лічбавую аснову ажыццяўлення

гэтых працэсаў з мэтай выключэння асобаснага і суб'ектыўнага фактараў чыноўнікаў любога ўзроўню для прыняцця рашэнняў.

“Важнай тэмай цяпер заняўся ўрад у частцы падрыхтоўкі інвестыцыйных пляцовак з гатовай транспартнай, інжынернай інфраструктурай”, – адзначыў ён.

Акрамя таго, у найбліжэйшы час плануецца поўнасьцю перафарматаваць работу Нацыянальнага агенцтва інвестыцый і прыватызацыі. Прапановы практычна падрыхтаваны. Навошта трэба змяняць сістэму? Каб зрабіць гэты інстытут паўнаўладнасным “адным акном” для інвестараў.

Якія яшчэ праблемы?

Гэтую тэму ў сваім выступленні закрануў старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па эканамічнай палітыцы Уладзіслаў Шчэпаў. Ён адзначыў, што Беларусь імкнецца заняць лідарскія пазіцыі ў гэтай сферы, таму праблемы разгледзець неабходна.

Дэпутат звярнуў увагу на наступнае: калі ў 2010 годзе ўдзельная вага інвестыцый у ВУП складала 33,7 %, то пачынаючы з 2016 года інвестыцыі не перавышаюць 21 %. Што гэта значыць? Напрыклад, абсталяванне на прадпрыемствах у сучасных умовах мадэрнізацыі і рабатызацыі: тэрміны яго абнаўлення складаюць ад трох да дзесяці гадоў. Па словах Уладзіслава Шчэпава, аб'ём інвестыцый у 20 % – гэта крытычны ўзровень, які не дазваляе забяспечыць канкурэнтаздольнасць беларускай эканомікі.

Потым ён агучыў праблемы: першая – аб'ёмы прыцягнення інвестыцый. Другая – тэхналагічная структура інвестыцый: 48,9 % з іх – гэта будаўніча-монтажныя работы, папросту кажучы, грошы ўкладаюць у сцены, а не ў абсталяванне. “Сітуацыю трэба кардынальна змяняць”, – канстатаваў старшыня камісіі па эканамічнай палітыцы.

Трэцяя праблема: больш за 60 % агульнага аб'ёму інвестыцый прыпадае на Мінск, Мінскую і Гродзенскую вобласці.

Аб свабодных эканамічных зонах

Міністр фінансаў Беларусі Максім Ермаловіч звярнуў увагу прысутных на стымуляванне інвестыцый.

“У мэтах узмацнення стымуляцыйнага складніка спецыяльнага рэжыму падаткаабкладання рэзідэнтаў СЭЗ да ўжо наяўных ільгот у праекце новай рэдакцыі Падатковага кодэкса дадаткова закладваюцца і новыя меры падатковага стымулявання, новыя льготы і прэферэнцыі, – раскажаў ён. – Для ўдасканалення інвестыцыйнай дзейнасці ў СЭЗ без часовага абмежавання на ўвесь перыяд іх функцыянавання да 31 снежня 2049 года прадугледжваецца вызваленне ад падатку на прыбытак у частцы атрыманага рэзідэнтамі СЭЗ прыбытку ад рэалізацыі тавараў уласнай вытворчасці”.

Дарэчы, на сённяшні дзень падатковая нагрузка для рэзідэнтаў СЭЗ складае 3,9 %.

“Ёсць таксама і патрэба ў дадатковым развіцці інжынернай і транспартнай інфраструктуры СЭЗ, – адзначыў Максім Ермаловіч. – Гэтыя інвестыцыі, якія мяркуюцца прыцягнуць у міжнародных фінансавых інстытутаў, дазваляць давесці аб'ём агульных інвестыцый у свабодныя эканамічныя зоны да 1 мільярда долараў”.

Уладзіслаў Лукашэвіч (Звязда, 23.11.2018)

Национальный характер: от чего зависит национальный характер и как он влияет на судьбу страны

Рассуждая об особенностях того или иного народа, мы нередко мыслим стереотипами. Кто из нас не слышал о немецкой аккуратности, корейском трудолюбии, английской чопорности или американской предприимчивости. Но может ли у целой нации быть одна определяющая черта? Недавно Институт социологии Национальной академии наук провел масштабные исследования по выявлению и изучению так называемого цивилизационно-культурного кода белорусского общества. К какому выводу пришли ученые? Под влиянием чего формируется национальный характер и как он влияет на судьбу страны? Об этом нам рассказал руководитель Центра политической и экономической социологии Института социологии кандидат философских наук Николай Щекин.

– Николай Сергеевич, что же все-таки в наибольшей степени определяет особенности характера целого народа?

– Вопрос деликатный, и размышление над ним требует нетривиального подхода. Давайте начнем с того, что традиционные национальные ценности – это то, на чем держится любое общество. Если “теряется” культурный код, то разрушается само государство. Сохранение же, изучение философских и исторических, духовных скреп позволяет двигаться вперед, самосовершенствоваться и достойно отвечать на вызовы времени. Наверное, можно говорить, что, дескать, японцы и корейцы преуспели за счет невероятного трудолюбия, немцы благодаря дисциплинированности, американцы – предприимчивости. Но это все-таки не главное. Каждая страна, каждый народ имеет свою историю, свою философию жизни, а развитие происходило при определенных условиях. К примеру, хорошо известно, что люди, склонные к риску, больше путешествовали и осваивали новые земли. Психологи доказали, что климатические условия также способны влиять на черты личности. Например, нехватка солнечного света может способствовать развитию эмоциональной неустойчивости. Островитяне, как правило, склонны к интроверсии и консерватизму, потому что живут изолированно от других. Даже высокая плотность населения играет определенную роль, поскольку стимулирует высокую конкуренцию в обществе.

Что же отличает белорусов от других? Сами респонденты отмечали прежде всего миролюбие, веротерпимость, рассудительность, толерантность. Это терпение к инакомыслию, к тому, что привносится извне. Наши люди воспринимают очень доброжелательно иные культуры. Без тех перегибов, которые сейчас видим в Европе, без снобизма, присущего некоторым странам. Я определил бы это как неподдельную, внутреннюю интеллигентность нашего человека. Она выражается в воспитании, в корректности, этическом отношении к окружающему. Заметьте, ни одна страна не ввела безвизовый пятидневный режим. Мы пытаемся вырваться из стереотипов советских времен, когда нас всех воспринимали как один народ. Пытаемся показать всему миру, что есть

страна Беларусь, и она открыта для многих. При этом мы никому не угрожаем, ничего не навязываем, никого не критикуем. Наши гостеприимность и хлебосольность – это тоже интеллигентность, трудолюбие. Все это можно назвать культурным, цивилизационно-историческим кодом Беларуси. Его можно определить как приверженность народа своим алтарям и очагам, миролюбию и справедливости.

– Можно ли в этом смысле делать вывод об определяющем влиянии на формирование белорусского менталитета со стороны Запада или Востока?

– Конечно же, нет. Волею судьбы территория нашей страны оказалась на перекрестке всех возможных культур и цивилизаций. Мы как губка впитали в себя все. Культурно, религиозно, географически Беларусь была частью восточнославянской, православной цивилизации. Вхождение наших земель в состав Великого Княжества Литовского, Речи Посполитой также повлияло на развитие нашей духовной культуры.

Беларусь – едва ли не единственная страна, где при наличии стольких конфессий не было религиозных войн и трений. Наоборот, каждая религия – православие, католицизм, иудаизм, ислам – приносили свою лепту в общее благо. В основе подобного отношения всегда были межкультурный диалог, историческая память. Отсюда осознание и восприятие нашей истории как объединяющего начала. При всех исторических перипетиях мы сегодня никого не обвиняем, не бросаем камни в прошлое, не сносим памятники. Большинство населения ощущает себя единой нацией. А ведь какое смешение кровей происходило на этой территории! Даже после Великой Отечественной войны, когда со всего Союза приезжали люди поднимать страну из руин. Но при всем при этом мы остались белорусами, не делая выбора между Востоком и Западом. В конечном итоге это и есть проявление цивилизационно-культурного кода нашего общества, наша стратегия.

Сложно представить в Беларуси ту или иную модификацию западной системы ценностей. Она просто не вписывается в ценностную парадигму нашего развития. Западное общество, обустроившее свое благополучие за счет колоний, других народов, подходило к ним как к материалу для удовлетворения своих жизненных потребностей. Отсюда и западная цивилизация с ее принципами индивидуализма и универсализма ценностей. У нас принципиально другая цивилизационная кодировка. В ментальном понимании белоруса все должны трудиться и жить по совести, по-божески. Такой мир априори не знает и не принимает разделения людей на высших и низших.

Во многом благодаря этому мы за 25 лет независимости прошли ту стезю становления государственного строительства, которую многие проходят за сотню лет, выстроили политическую систему, экономическую модель, доказавшую свою состоятельность.

– Однако есть и другая специфическая особенность нашего общего характера. Столкнувшись с неудобной ситуацией, с некоей бытовой проблемой, конфликтом, некоторые предпочитают руководствоваться принципами “моя хата с краю” и “как бы чего не вышло”. Насколько это плохо?

– Это не хорошо и не плохо, это скорее проявление добротной местечковости. Наши предки привыкли жить зажиточно, быть хозяевами на своей земле. А когда через твою

территорию прокатываются бесконечные войны, революции, они, конечно, сказываются на сознании людей. Необходимость постоянно сопротивляться давлению со стороны, заново после войн все отстраивать и воссоздавать сделала нас, с одной стороны, более стойкими, терпеливыми, с другой – внутренне закрытыми. Наши люди действительно не умеют жаловаться, потому что привыкли, как правило, самостоятельно решать проблемы и преодолевать трудности.

– В прошлом году исследователи Вашингтонского университета сравнили преобладающие черты средних представителей различных народов с политическими системами в их странах. Оказалось, что те, кто обладает большей открытостью, как правило, имеют более демократическое общество. Насколько справедливы эти параллели?

– Нельзя экстраполировать западные модели на нашу действительность. Демократия – не товар, который можно импортировать. Когда идеолога и лидера национально-освободительного движения Индии Махатму Ганди спросили, почему бы индусам не взять на вооружение экономическую модель Великобритании, он ответил: Британии понадобилось полмира, чтобы выстроить эту модель. Сколько же планет понадобится Индии?

Я категорически не согласен с тем, что у нас нет демократии, и мы, славяне, мол, к ней исторически не приспособлены. А как же Полоцкое, Туровское княжества? Разве там не было демократии? А Новгородское вече на Руси?

И потом, западная демократия вовсе не панацея от современных бед. Посмотрите, до чего она довела в США, Франции, Германии, Великобритании, Испании. Когда на улицах и в офисах расстреливают людей, устраивают взрывы, теракты, это лишь подчеркивает непрофессионализм госорганов, которые не в состоянии обеспечить безопасность своих граждан. Сегодня на планете около 60 вооруженных конфликтов по вине так называемых западных демократий. Можно сколько угодно выходить с “кричалками” об абстрактной свободе, но когда людей давят машинами, какая же это свобода? Так, может, подлинная демократия состоит в том, чтобы обеспечить человеку право на жизнь, труд, безопасность, доступность медицины и образования?

Между прочим, в Беларуси в деревнях до сих пор многие не закрывают двери в домах. Это, кстати, еще одна характеристика нашей открытости. Но когда чужой человек приходит и начинает нам указывать, какую политическую систему выстраивать, мы сопротивляемся. И это не отсутствие демократии, а отстаивание права на собственный путь развития, защита своих интересов.

Когда нас убеждают, что на Западе озабочены только тем, чтобы побыстрее сделать постсоветские республики демократическим и процветающими, а для этого, дескать, надо поскорее принять западные рекомендации, то это означает только одно: нам предлагают сварить кашу из одного топора. Механический перенос на нашу почву западных институтов будет вести не к демократии и процветанию, а к олигархии и деградации. И что более опасно – стиранию исторической памяти.

Евгений Кононов (Народная газета, 01.09.2017)

Тэкст 4

Тонкая игра

У президента Александра Лукашенко в Белоруссии, похоже, складывается непростая ситуация. В субботу в Минске и некоторых других городах страны прошли несанкционированные властями акции оппозиции. Правозащитники сообщили о сотнях задержанных, а Евросоюз назвал действия Минска противоречащими обязательствам по демократизации.

Российская сторона в свое время рекомендовала членам команды Лукашенко обратить внимание на тревожные симптомы вируса “цветной революции” в белорусском гражданском обществе, но тогда эти советы были проигнорированы. Мотивировался такой оптимизм тем, что спецслужбы Белоруссии полностью контролируют ситуацию. Впрочем, подобного рода настроения наблюдались в конце 1980-х в Советском Союзе, а то, что случилось дальше, продемонстрировало, так сказать, серьезность намерений наших “западных партнеров”. Не зря этот термин теперь принято заключать в кавычки.

При этом, конечно, Александр Лукашенко – опытный и искушенный политик, чтобы на самом деле игнорировать тревожные симптомы в политической системе своей страны. Однако игра, которую ведет руководство Белоруссии в последнее время – прямой контакт с Международным валютным фондом и Евросоюзом, попытки восстановить взаимодействие с США и так далее, – неизбежно подведет Лукашенко к черте, которую он никогда еще не переходил. А именно – допуск на территорию страны иностранных НКО и принятие программ политических и экономических реформ по западным образцам.

Это, как показывает практика на постсоветском пространстве, а также в Центральной и Восточной Европе, будет означать постепенный отказ от экономического, а затем и политического суверенитета Белоруссии в пользу глобальных институтов, находящихся под полным контролем тех же «западных партнеров».

Недопонимания в отношениях Минска и Москвы случались и раньше. Однако в этом случае можно заподозрить какую-то тонкую игру Восток–Запад и желание повысить свой статус в глазах России, заодно соответственно решив некоторые совершенно технические проблемы. Например, проблему дефолта Белоруссии, который может грозить стране в 2018 году. И главным камнем преткновения на данный момент являются не только долговые обязательства страны перед «Газпромом». Вопреки прежним договоренностям не решен вопрос о размещении на территории Белоруссии российской военной инфраструктуры. Правда, взамен проходят интенсивные совместные учения вооруженных сил обеих стран.

Лукашенко должно было бы насторожить настойчивое требование его новых партнеров на Западе воздержаться именно от создания российской базы на территории страны, что повысило бы уровень безопасности контура Союзного государства России и Белоруссии. Особенно подозрительно это требование выглядит в условиях интенсивного прибытия натовской техники и военнослужащих в регионы, находящиеся поблизости от границ Белоруссии.

Это состояние взаимоотношений между стратегическими партнерами – Россией и Белоруссией – конечно, нельзя считать нормой, ситуацию необходимо менять. Однако партнерство как раз и заключается в движении навстречу друг другу, а не в возобновлении политического флирта с третьей стороной, как бы привлекательно ни выглядели ее предложения.

Искусственность кризиса в отношениях между Россией и Белоруссией подчеркивает и то, что взаимные претензии высказываются преимущественно на эмоциональном, а не правовом уровне. Конечно, определенный оптимизм внушает и то, что “милые бранятся – только тешатся”, но не стоит, думаю, недооценивать опыт ловли западными странами бывших советских республик в орбиту своего влияния.

Причем делается это самыми разными методами, включая деформацию национальных экономик, корруммирование элит, прямую подрывную работу с населением, в том числе и через соцсети. Слишком наглядны трагические последствия для стран, которые с восторгом либо предавались, либо предаются таким соблазнам. Взять хотя бы пример Грузии и Украины.

Алексей Мухин (Известия, 26.03.2017)

Текст 5

Долги и скидки

Очередной нефтегазовый конфликт между Россией и Белоруссией подходит к концу. Белоруссия обязуется выплатить долг за голубое топливо, а Россия – возобновить поставки дешевой нефти. Не позднее 13 апреля наши соседи снова начнут получать из РФ 24 млн т черного золота в год. Чтобы завершить спор, потребовались взаимные усилия двух президентов, толика внешнего давления и большая порция здравого смысла.

Разгоревшись как спор о цене на газ, нефтегазовый конфликт между нашими странами к началу 2017 года бушевал в полную силу. В ход шли все возможные механизмы убеждения. Включая ограничения поставок дешевой российской нефти. Это был довольно болезненный удар, так как валютную выручку от реализации отдельных категорий нефтепродуктов Белоруссия направляет на платежи по государственному долгу. А он значителен. На погашение за один год требуется изыскать около \$2 млрд. Для сравнения: доходная часть бюджета Белоруссии (на 2017 год) составляет около \$9,7 млрд.

В прошлом году прошло несколько раундов неудачных переговоров. Сначала ожидалось, что спор удастся урегулировать к началу 2016 года, потом – в марте 2016-го, затем – летом 2016-го. Очевидно было, что если конфликт затянется, то долг начнет нарастать лавинообразно, так как со второй половины прошлого года цены на голубое топливо стали идти вверх вслед за ценами на нефть. Желательно было урегулировать вопрос долга и цены до сентября. Но не получилось. Вопрос цены на газ можно и нужно было решать. Но в то же время российская сторона не могла отказываться от действующего контракта. Фактически ей предлагали простить долг, что в нынешних условиях – неуместная благотворительность.

Рискнем предположить, что на несговорчивость белорусской стороны оказал сильное влияние, скажем так, внешний фактор. За последние годы с руководства республики были сняты санкции, а ее роль на международной арене усилилась. В Европе на самом высоком уровне заговорили о Белоруссии как о стране, вставшей на путь демократизации.

Понятно, что разговор о демократизации не несет за собой информации о реальных процессах в государстве. Это лишь маркер, общественно одобряемая в Евросоюзе замена понятия «хороший» и не более того.

За последние два года выросла и транзитная роль Белоруссии. На этом фоне руководство республики рискнуло пойти на обострение конфликта. Оно до последнего не признавало существование долга. Полагаем, именно в нем и заключалась основная проблема, так как российская сторона очевидно была настроена на изменение ценовых условий, но долг прощать не собиралась. В начале 2017 года он устремился к \$600 млн, к настоящему моменту достиг \$726 млн.

Что касается нефти, которую традиционно вовлекли в газовый спор, то на этом направлении Белоруссия демонстрировала некоторую беспомощность. С одной стороны, она радовала сообщениями о новых месторождениях и скором поступлении черного золота от партнеров из Ирана. С другой – новые месторождения были обескураживающе малы, а Иран не мог предложить такой же выгодной цены, как Россия.

На наш взгляд, сигналом, заставившим белорусское руководство пересмотреть свои позиции в нефтегазовом споре, стала реакция Европы на разгон несанкционированных митингов в республике в конце марта. Реакция неожиданно была крайне негативной.

Белорусское руководство не стало дожидаться, когда его позиции еще больше ослабнут, и пошло на прекращение конфликта. Всего пара дней потребовалась, чтобы перейти от непризнания долга к конструктивному обсуждению механизмов его погашения. Конечно, решающую роль сыграл диалог президентов наших стран.

В итоге в 2018 году республике будет предоставлена скидка на голубое топливо. А в 2019-м стороны пересмотрят политику ценообразования. Полагаем, что наши страны начнут торговать газом в национальных валютах.

Интересный момент заключается в том, что в этом нефтегазовом споре никто не выиграл и не проиграл. Белоруссия выплатит долг, но получит скидку. Россия предоставит скидку, но получит долг. Точнее, долг выплатят компании “Газпром трансгаз Беларусь”. Скорее всего, для его оплаты предоставят кредит. А прибыль от реализации на внешних рынках нефтепродуктов, полученных из дешевой российской нефти, позволит постепенно этот кредит погасить.

Напомним уважаемым читателям, что еще в самый разгар нефтегазового спора мы писали на страницах “Известий”: “Как показывает опыт, наши страны договариваться умеют. Пусть и не сразу”.

Наши экономики тесно переплетены. Мы зависим друг от друга. И между нашими странами действительно периодически случаются споры. Но они носят чисто экономический

характер. А в условиях взаимной зависимости любой экономический конфликт будет в конечном счете завершен. Миром.

Александр Фролов (Известия, 06.04.2017)

Текст 6

“Скоро тунеядцы и в России появятся”

В Минске насчитали 10 тыс. иностранных “тунеядцев”. Белорусское МВД подсчитало количество иностранцев, которые могут попасть под действие декрета “О предупреждении социального иждивенчества”. По новому закону они должны будут платить в бюджет республики по \$250 ежегодно. Ведущая Наталья Жданова обсудила эту тему с Андреем Бильжо – известным художником, писателем и ресторатором, а по образованию психиатром.

– Андрей Георгиевич, какие у вас мысли на этот счет?

– Странно говорить о тунеядцах в Белоруссии, находясь в аэропорту Шереметьево и через 10 мин улетаю в город Венеция. Это какие-то разные совершенно планеты.

– В Италии нет тунеядцев?

– Да вообще, я забыл про это слово “тунеядец”, и когда вдруг оно всплыло в моем сознании, я сразу вспомнил карикатуры из журнала “Крокодил”, где изображали тунеядцев, и только там я их видел, хотя журнал смотрел этот редко, потому что дико его не любил. Это в дудочках стилиги, все они были тунеядцами, кок у них был – это такая прическа, сверху волосы назад, набриолиненный кок – так изображали тунеядцев. Тунеядцем был Иосиф Бродский, на самом деле, я вообще не понимаю, кто такие тунеядцы, честно говоря. Тот, кто не работает, но на что-то живет. Он может жить на деньги родителей, может жить в аренду, сдавая свою квартиру или домик, это его право так жить. По-другому он жить не может, либо он работает, либо он не работает, но на что-то живет, откуда-то у них берутся деньги, иначе они помрут с голоду. Он платит, платит за продукты, если это платная медицина – за медицину, платит за все остальное.

Откуда могут взяться тунеядцы, 10 тыс. иностранцев, живущих в Белоруссии – так и повеяло Советским Союзом. Хотя, на самом деле, Белоруссия из Советского Союза и не выходила, это у нас в России веет Советским Союзом, периодически какой-то поворот по спирали, история, как известно, повторяется дважды, второй раз в виде фарса. У нас похоже на фарс, когда я был в городе Минске, ощущение, что я вернулся назад лет на 30. Смотришь телевидение, эти заставки – все как будто остановилось, так и было в Советском Союзе, появились эти тунеядцы.

Кстати, \$250 – не такие большие деньги для людей, которые живут на так называемые “нетрудовые доходы” – тоже новый оборот. Нетрудовые доходы, какие-то фарцовщики, что-то привозят из-за границы. В общем, вы окунули меня с этой темой куда-то совсем далеко в прошлое, потому что я вспомнил сейчас слово “фарцовщик”. Сейчас идет фильм, сериал, какой-то кусочек я даже посмотрел с трудом, правда, про фарцовщиков, но для меня это кусок жизни. Фарцовщики – это люди, которые продавали, провозили что-то из-за границы, джинсы выкидывали из поезда, а их подбирали специальные люди, на специальном километре. Продавались, знаете, еще половинки джинсов. Мне недавно рассказывал Леонид Ярмольник, как он купил половинку джинсов...

Тунеядцы – кто это такие? Я думаю вообще, что скоро это слово придет и к нам, потому что в Белоруссии все обкатывается, а потом приходит к нам, в Россию, так и эти тунеядцы появятся. С другой стороны, каким образом, если столько сокращений? В Белоруссии, получается, полностью заняты все рабочие места, и им даже не хватает людей, вот в чем дело. Они полностью укомплектованы у себя в Белоруссии, а у нас идут сокращения, значит, они живут лучше, чем мы на самом деле...

– У нас безработица растет, количество тунеядцев увеличивается.

– Безработица растет, но их не назовешь тунеядцами, уволили врача, уволили учителя, сократили менеджеров средней руки – куда им деваться? Они какое-то время тунеядцы. Вообще, во всех развитых странах мира платят социальное пособие, наоборот, тем людям, которые не работают. И не потому, что англичане, французы, итальянцы такие хорошие, а платят потому, чтобы они не нарушали законы, чтобы им было на что жить, чтобы они не воровали в магазинах, чтобы они никого не убивали и так далее. Им платят какие-то деньги, а белорусы хотят эти деньги взять. Я сейчас полечу в самолете в Венецию и буду продолжать думать на эту тему, хотя они заработают по \$250 в год, если \$10 тыс. умножаем на \$250, получается \$2,5 млн, в общем, для Белоруссии это неплохо.

Я предполагаю, что у нас тоже будет что-нибудь подобное, что-нибудь подобное будет, и надо куда-то приспособить уволенных людей с высшим образованием. Куда? Подметать улицы, потому что уйдут все гастарбайтеры, собирать какие-то коробочки, клеить, не знаю, переучиваться они будут. Уже говорят о том, что нужно менять профессию, нужно быть гибким, нужно все время переучиваться: сначала ты преподаешь физику, потом преподаешь русский язык, потом ты учишь узбекский язык и преподаешь узбекский, потом ты становишься медсестрой, потом – таксистом, и так далее. Все время нужно чему-то учиться, что я, собственно говоря, и делаю: то я работаю на радио, то работаю на телевидении, то я рисую карикатуры, и я их рисую всегда, то я работаю психиатром, то пишу книги – в общем, все время переучиваюсь. Я не научился только водить машину, но надо научиться и этому, потому что может быть, я скоро буду таксистом. Будьте здоровы, держите себя в руках, а я пойду на посадку и буду держать себя в руках в самолете в течение 3 ч. 16 мин.

Наталля Жданава (Коммерсантъ, 07.04.2015)